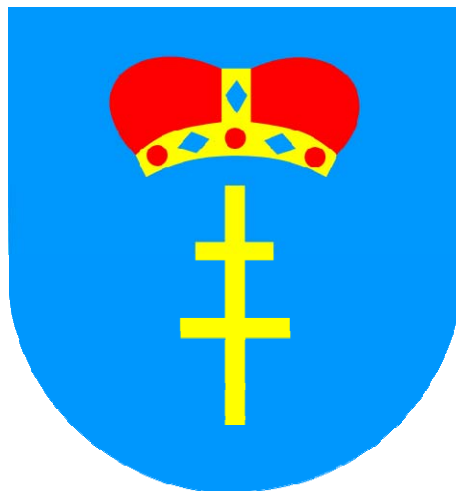

ZARZĄD POWIATU BUSKIEGO

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU BUSKIEGO na lata 2008 – 2011

**Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią
Polskiej Akademii Nauk**

30-950 Kraków, ul. Józefa Wybickiego 7, skr pocz. 49
Telefon: (012) 633 58 69, Fax: (012) 632 35 24

Zlecający:

**Starostwo Powiatowe w Busko-Zdroju
ul. Mickiewicza 15
28-100 Busko-Zdrój**

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU BUSKIEGO na lata 2008 – 2011

**Kierownik zespołu autorskiego
dr inż. Beata Kłojzy-Karczmarczyk**

Kraków – Busko-Zdrój 2008

Zamawiający:

Starostwo Powiatowe w Busku-Zdroju
ul. Mickiewicza 15
28-100 Busko-Zdrój

**Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Buskiego na lata 2008-2011**
z perspektywą do roku 2015

Wykonano zgodnie z umową Nr 12(C-2)07

Wykonawca:

**Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią
Polskiej Akademii Nauk**
ul. Wybickiego 7 31-261 Kraków

Pracownia Badań Środowiskowych i Gospodarki Odpadami
tel. (012) 633 58 69
e-mail: beatakk@min-pan.krakow.pl

Zespół autorski:

dr inż. Beata Kłojzy-Karczmarczyk
mgr inż. Janusz Mazurek
mgr inż. Anetta Kucharska
dr inż. Said Makoudi
Jan Żółtek

Kraków – Busko Zdrój, 2008 rok

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5
1.1. Cel opracowania.....	6
1.2. Cele polityki ekologicznej państwa oraz województwa świętokrzyskiego.....	9
2. Charakterystyka ogólna Powiatu Buskiego.....	19
2.1. Położenie administracyjne i geograficzne	19
2.2. Sytuacja demograficzna.....	19
2.3. Warunki hydrologiczne.....	20
2.4. Warunki geologiczne i hydrogeologiczne.....	20
2.5. Środowisko przyrodnicze powiatu.....	21
2.6. Użytkowanie terenu i charakterystyka gleb	23
2.7. Sytuacja gospodarcza powiatu	24
3. Stan i ocena zagrożeń środowiska Powiatu Buskiego.....	29
3.1. Główne zagrożenia dla środowiska na obszarze powiatu.....	29
3.2. Powietrze atmosferyczne	30
3.2.1. Stan czystości powietrza atmosferycznego	30
3.2.2. Ogniska zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.....	33
3.3. Wody powierzchniowe i wody podziemne.....	33
3.3.1. Zasoby i stan czystości wód powierzchniowych	34
3.3.2. Zasoby i stan jakości wód podziemnych.....	36
3.3.3. Gospodarka wodno – ściekowa	38
3.3.4. Ogniska zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych.....	43
3.3.5. Zagrożenia naturalne - susze i powodzie.....	44
3.4. Powierzchnia ziemi i zanieczyszczenie gleb.....	46
3.4.1. Stan czystości gleb.....	46
3.4.2. Główne zagrożenia i problemy czystości gleb.....	48
3.5. Surowce mineralne.....	49
3.5.1. Zasoby surowców mineralnych	49
3.5.2. Wpływ działalności górniczej na środowisko	51
3.6. Klimat akustyczny	56
3.7. Walory przyrodnicze	58
3.7.1. Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	58
3.7.2. Formy ochrony przyrody.....	59
3.7.3. Sieć ekologiczna Natura 2000 oraz ECONET - PL.....	61
3.7.4. Gospodarka leśna	62
3.8. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące	64
3.9. Gospodarka odpadami.....	66
3.10. Odnawialne źródła energii.....	67
4. Cele programu ochrony środowiska, kierunki i zadania ekologiczne.....	69
4.1. Cele polityki ekologicznej powiatu.....	69
4.2. Ochrona powietrza atmosferycznego	71
4.3. Ochrona zasobów wodnych.....	75
4.4. Ochrona powierzchni ziemi i jakości gleb.....	81
4.5. Ochrona zasobów surowców mineralnych	84

4.6.	Ochrona przed hałasem	86
4.7.	Ochrona walorów przyrodniczych	88
4.7.1.	Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt oraz rozwój systemu obszarów chronionych	89
4.7.2.	Główne założenia polityki leśnej	94
4.8.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.....	97
4.9.	Zagadnienia gospodarki odpadami.....	98
4.10.	Edukacja ekologiczna	99
4.11.	Poważne awarie przemysłowe	100
4.12.	Wytyczne do sporządzenia programów gminnych	101
5.	Harmonogram realizacji zadań ekologicznych	104
5.1.	Priorytety ekologiczne powiatu	104
5.2.	Wybrane zadania szczegółowe do realizacji w latach 2007 – 2015	112
6.	Narzędzia i instrumenty polityki ekologicznej.....	118
6.1.	Instrumenty prawne	118
6.2.	Instrumenty finansowe	118
6.3.	Instrumenty społeczne	137
7.	Zarządzanie i monitoring realizacji programu	141
7.1.	Zarządzanie programem ochrony środowiska	141
7.2.	Monitoring jakości środowiska	142
7.3.	Monitoring polityki środowiskowej	143
8.	Streszczenie Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego	146
9.	Spis wykorzystanych materiałów	149

1. WPROWADZENIE

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska i obejmuje poszczególne komponenty środowiska zlokalizowane na obszarze powiatu.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został sporządzony na lata 2008 - 2011 – z perspektywą do roku 2015 i stanowi aktualizację dokumentu programowego opracowanego przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach w roku 2003.

Zgodnie z przyjętą strukturą Programu, zdefiniowano w nim cele średniookresowe do roku 2015 i sposób ich osiągnięcia (kierunki działań) do roku 2010.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został wykonany przy wykorzystaniu ankiet oraz innych materiałów uzyskanych ze Starostwa Powiatowego w Busku, Urzędów Gmin z terenu powiatu buskiego, materiałów Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, RZGW w Krakowie oraz na podstawie informacji z największych jednostek z sektora gospodarczego. Dla realizacji pracy wykorzystano badania i doświadczenia własne IGSMiE PAN, a także prace innych instytutów i placówek naukowo – badawczych oraz dostępną literaturę z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Zgromadzone dane zostały uzupełnione wizjami lokalnymi, danymi z przeprowadzonych ankiet oraz konsultacjami z jednostkami samorządowymi oraz podmiotami gospodarczymi.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został opracowany zgodnie z art. 17. oraz art. 18. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.). Zarząd województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14 ustawy - Prawo ochrony środowiska. Programy ochrony środowiska uchwała odpowiednio Sejmik Województwa, Rada Powiatu albo Rada Gminy. Z wykonania programu Zarząd Województwa, Zarząd Powiatu lub Zarząd Gminy sporządza, co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio Sejmikowi Województwa, Radzie Powiatu lub Radzie Gminy.

Postawione w Programie do osiągnięcia cele polityki ekologicznej Powiatu Buskiego są zgodne z założeniami II Polityki Ekologicznej Państwa oraz z założeniami „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”.

1.1. Cel opracowania

Ochrona środowiska powinna być spójna z całością działań realizowanych przez Powiat Buski. Naczelną zasadą, która powinna być przyjęta w działaniach zmierzających do zdrowego i przyjaznego środowiska jest zasada zrównoważonego rozwoju. Oznacza to taki rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia, nie ograniczając możliwości realizacji potrzeb przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój oznacza prowadzenie szerokiej działalności gospodarczej i społecznej przy jednoczesnym ograniczaniu lub eliminowaniu dalszej degradacji środowiska naturalnego oraz polega na podejmowaniu działań zmierzających do rewitalizacji zniszczonych elementów środowiska.

Nadrzędnym kryterium rozwiązań o charakterze strategicznym na wszystkich szczeblach zarządzania, powinna być kontynuacja działań zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Jest to takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, które pozwala zachować zasoby i walory środowiska przyrodniczego w stanie zapewniającym trwałe możliwości korzystania z nich, zarówno przez obecne jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. Polityka taka umożliwia również harmonizację rozwoju społeczno-gospodarczego z potrzebami ochrony walorów środowiskowych i powoduje konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką sektorową w pozostałych dziedzinach gospodarki.

Długoterminowym celem Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest dążenie do zrównoważonego rozwoju Powiatu, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi.

Sformułowanie podstaw polityki ekologicznej samorządu powiatowego wiąże się decydująco z określeniem celu tej polityki, który z jednej strony powinien uwzględniać krajowe i wojewódzkie zadania ochrony środowiska, zaś z drugiej strony tworzyć warunki do realizacji celów społeczno-ekonomicznych.

Na przyszły stan środowiska przyrodniczego Powiatu Buskiego ma wpływ wiele czynników. Są to m.in.: tempo wzrostu poziomu życia mieszkańców, skala aktywności przemysłowo-usługowej, kierunki rozwoju rolnictwa i transportu, dostępność środków finansowych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska itp.

W dotychczasowym Programie ochrony środowiska na lata 2004-2010 [opracowanym przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach] jako podstawowy cel polityki ekologicznej powiatu buskiego przyjęto:

*Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu buskiego
ukierunkowana na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego oraz turystyki i rekreacji.*

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska i jego zmiany w latach 2004 – 2007, oraz w wyniku aktualnej oceny zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego powiatu, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej Powiatu Buskiego przyjęto w aktualizacji kontynuację dotychczasowego podstawowego celu polityki ekologicznej, czyli:

***Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu buskiego
ukierunkowana na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego oraz turystyki i
rekreacji.***

Cel ten jest zgodny z celem generalnym sformułowanym w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020” oraz celem podstawowym w „Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”.

Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Do obowiązków powiatów należy, między innymi, wykonywanie zadań z zakresu ochrony środowiska oraz odpowiedzialność za jakość życia mieszkańców. Członkostwo w Unii Europejskiej narzuca odpowiednie wymogi i osiągnięcie standardów UE w zakresie ochrony środowiska.

Efektywność działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego zależy w dużej mierze od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym, pozyskania środków finansowych oraz od zainteresowania i zrozumienia ze strony mieszkańców. Podejmowane działania powinny być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem krótko- i długookresowym, sporządzonym na podstawie przeprowadzonej analizy sytuacji aktualnej i przewidywanych zagrożeń środowiska w rejonie.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu powiatu i określającym wynikające z niej działania. Program nie jest dokumentem decyzyjnym, ale wspomagającym działania decyzyjne Powiatu. Program powinien być wykorzystywany jako instrument strategicznego zarządzania powiatem w zakresie ochrony środowiska, jako podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania umów i porozumień z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi. Przygotowany Program powinien stanowić przesłankę konstruowania budżetu Powiatu i jest podstawą do ubiegania się o fundusze pomocowe ze źródeł krajowych i z Unii Europejskiej.

Realizacja zadań postawionych w Programie, służących do osiągnięcia celów ekologicznych z podziałem na poszczególne komponenty środowiska, powinna spowodować poprawę warunków życia mieszkańców poprzez zachowanie lub polepszenie walorów środowiska przyrodniczego przy uwzględnieniu charakteru rolniczego i rekreacyjnego powiatu. Poszczególne wytyczne, zawarte w Programie, powinny być respektowane i uwzględniane w programach i planach szczegółowych oraz w

działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska. Program służyć będzie koordynacji działań związanych z ochroną środowiska w Powiecie.

Sporządzony Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego obejmuje następujące elementy:

- Charakterystyka ogólna obszaru Powiatu Buskiego z zaznaczeniem rolniczego, uzdrowiskowego i rekreacyjnego charakteru powiatu.
- Charakterystyka stanu aktualnego środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu w odniesieniu do poszczególnych jego komponentów.
- Obserwowane oraz przewidywane zagrożenia stanu środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu.
- Cele ekologiczne postawione do osiągnięcia dla poprawy jakości poszczególnych komponentów środowiska.
- Kierunki oraz zadania zmierzające do poprawy w zakresie ochrony środowiska w okresach krótko- i długoterminowych.
- Uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie koordynacji działań, źródeł finansowania oraz w zakresie zarządzania środowiskiem.
- Zasady monitorowania efektów wdrażania Programu.

Zgodnie z ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603 z 1998 r.), powiat stanowi lokalną wspólnotę samorządową na określonym terytorium i powołany został do samodzielnego wykonywania określonych ustawami szczegółowymi zadań publicznych, na których realizację wyposażony został w środki materialne.

Wykaz zadań należących do powiatu zawiera art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz.U. Nr 142/2001 r., poz. 1592 z późn. zm.) i należą do nich w szczególności:

- edukacja publiczna,
- promocja i ochrona zdrowia,
- pomoc społeczna,
- polityka prorodzinna,
- transport i drogi publiczne,
- kultura i ochrona dóbr kultury,
- gospodarka wodna,
- ochrona środowiska i przyrody,
- rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowe,
- porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli,

- ochrona przeciwpowodziowa,
- przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy.

1.2. Cele polityki ekologicznej państwa oraz województwa świętokrzyskiego

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” wraz z wytyczonymi celami polityki ekologicznej powiatu, powinien być i jest zgodny z założeniami II Polityki Ekologicznej Państwa oraz z założeniami „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych (m.in. powiatów i gmin), które powinny prowadzić politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

Jako podstawowy warunek skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa wymienia się respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w strategiach i politykach w poszczególnych dziedzinach gospodarowania. Realizacja przyjętej polityki ekologicznej państwa opiera się na systemie prawa ochrony środowiska oraz programach, strategiach i polityce ekologicznej, określanych na różnych szczeblach administracji. Polityka ekologiczna państwa określa zasady i sposoby ochrony dziedzictwa przyrodniczego oraz racjonalne użytkowanie zasobów przyrody. Wskazuje na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego poprzez znaczny wzrost lesistości, utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000, ochronę terenów wodno-błotnych, poprawę stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych, poprawę klimatu akustycznego oraz ochronę przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych i poważnymi awariami przemysłowymi, a także przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz uporządkowanie gospodarowania odpadami. Obliguje do zrównoważonego wykorzystywania surowców, materiałów, wody i energii oraz do coraz większego rozwoju energetyki odnawialnej, nakazuje kształtowanie stosunków wodnych i ochronę przed powodzią. Głównym celem II Polityki Ekologicznej Państwa jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikającego z narażenia na szkodliwe czynniki środowiskowe.

Zgodnie z tym dokumentem, programy ochrony środowiska mają być ukierunkowane na osiągnięcie głównie trzech celów:

- ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
- zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele oraz zadania konieczne dla realizacji postawionych celów z zakresu ochrony środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego, zostały ujęte w „Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”. W dokumencie tym określono długoterminową politykę ochrony środowiska dla województwa, przedstawiono cele do osiągnięcia, określono sposoby zarządzania środowiskiem i aspekty finansowe realizacji programu.

Realizacja „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego” pozwoli na osiągnięcie w perspektywie długoterminowej, zrównoważonego rozwoju całego województwa, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana z nimi łącznie. Nadrzędny cel wojewódzkiej polityki ekologicznej został sformułowany następująco:

„Zrównoważony rozwój województwa, w którym środowisko przyrodnicze i jego ochrona mają znaczący wpływ na przyszły charakter tego obszaru i równocześnie wspierają jego rozwój gospodarczy i społeczny”.

Cel ten jest zgodny z celem generalnym sformułowanym w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020”:

„Wzrost atrakcyjności województwa fundamentem zintegrowanego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej”.

W Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego określono zakres działań, które muszą być wdrażane na poziomie lokalnym. Zgodnie z Programem, do podstawowych zadań, których wdrożenie wymaga uczestnictwa powiatu należą:

- oszczędna gospodarka zasobami naturalnymi takimi jak woda, nośniki energii, wzrost lesistości w skali województwa,
- rozwój obszarów szczególnie chronionych,
- ekologiczna lokalizacja obiektów związanych z działalnością przemysłową,
- gospodarka wodno-ściekowa,
- gospodarka odpadami komunalnymi,
- zbieranie odpadów niebezpiecznych,
- rozwój zaplecza turystyczno-rekreacyjnego,
- usprawnienie ruchu podmiejskiego,
- optymalizacja transportu publicznego,
- edukacja ekologiczna.

Ważnym elementem polityki ekologicznej realizowanej przez powiat jest edukacja ekologiczna wymagająca współpracy zarówno z władzami województwa, jak i z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

Do kompetencji powiatu w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska należy głównie:

1. W zakresie Prawa ochrony środowiska:

- **Art. 91, ust.1** opiniowanie programu ochrony powietrza dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji,
- **Art. 92, ust.1** opiniowanie planu działań krótkoterminowych w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu w danej strefie,
- **Art. 149, ust.1** przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji,
- **Art. 150, ust.1** wydawanie decyzji nakładających na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązku prowadzenia w określonym czasie dodatkowych (wykraczających poza określone w art. 147 ust. 1, 2 i 4 lub określone w trybie art. 56 ust. 1 pkt. 1) pomiarów wielkości emisji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych z tej instalacji lub urządzenia,
- **Art. 150, ust.2** nakładanie w drodze decyzji, o której mowa w art. 150 ust. 1 obowiązku przedkładania przez prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia zobowiązanego do prowadzenia pomiarów, wyników tych pomiarów, określając zakres, terminy ich przedkładania oraz wymagania w zakresie formy, układu oraz wymaganych technik przedkładania,
- **Art. 150, ust.3** nakładanie w drodze decyzji na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązku przedkładania dodatkowych (wykraczających poza określone w art. 149 ust. 1) wyników pomiarów wielkości emisji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych z tej instalacji lub urządzenia, określając zakres, terminy ich przedkładania oraz wymagania w zakresie formy, układu oraz wymaganych technik przedkładania,
- **Art. 152, ust.1** przyjmowanie zgłoszeń instalacji nie wymagających pozwolenia, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko,
- **Art. 152 ust.4** wydawanie decyzji zgłaszających sprzeciw wobec przystąpienia do eksploatacji instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia,
- **Art. 154, ust.1** wydawanie decyzji ustalających wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczących eksploatacji instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska,
- **Art. 183, ust.1 w zw. Z art. 376** wydawanie decyzji w sprawie pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- **Art. 229, ust.1 i 2** wydawanie w wyniku postępowania kompensacyjnego decyzji w sprawie pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz cofanie lub ograniczanie bez odszkodowania pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów z innych instalacji objętych

postępowaniem kompensacyjnym w zakresie, w jakim uczestnicy postępowania wyrazili zgodę,

- **Art. 229, ust.4** stwierdzenie wygaśnięcia decyzji o pozwoleniu na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wydanej w wyniku postępowania kompensacyjnego, jeśli nie stanie się ona wykonalna w terminie dwóch lat od jej wydania ,
- wzywanie prowadzącego zakład do przedłożenia wniosku o wydanie pozwolenia na emitowanie hałasu, w razie stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu poza zakładem,
- wydawanie decyzji ustalających poziom dopuszczalnego hałasu emitowanego do środowiska,
- **Art. 183, ust.2** wydawanie decyzji w sprawie odmowy wydania pozwoleń: na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, ustalających poziom dopuszczalnego hałasu emitowanego do środowiska, na warunkach określonych w art. 186,
- **Art. 193, ust.3** wydawanie decyzji stwierdzających wygaśnięcie pozwoleń, o których mowa w pkt. 14, na warunkach określonych w art. 193,
- **Art. 183 ust.2** wydawanie decyzji w sprawie cofnięcia lub ograniczenia pozwoleń, o których mowa w pkt. 14, na warunkach określonych w art. 194, 195, 196,
- **Art. 187 ust.1** wydawanie decyzji ustanawiających w pozwoleniu emisyjnym obowiązek ustanowienia zabezpieczenia roszczeń z tytułu wystąpienia negatywnych skutków w środowisku,
- **Art. 190 ust.1-3** wydawanie decyzji o przeniesieniu lub odmowie przeniesienia praw i obowiązków wynikających z pozwolenia na zainteresowanego nabyciem całej instalacji, jeżeli daje on rękojmię prawidłowego wykonania obowiązków wynikających z pozwoleń emisyjnych, o których mowa w pkt. 14,
- **Art. 197 ust.1** wydawanie decyzji określających zakres i termin wykonania obowiązku usunięcia negatywnych skutków w środowisku powstałych w wyniku prowadzonej działalności w decyzji o wygaśnięciu, cofnięciu lub ograniczeniu pozwoleń, o których mowa w pkt. 14,
- **Art. 198 ust.1** wydawanie decyzji orzekających o zwrocie ustanowionego zabezpieczenia, jeżeli po wydaniu decyzji o wygaśnięciu, cofnięciu lub ograniczeniu pozwolenia, prowadzący instalacje usunął negatywne skutki w środowisku powstałe w wyniku prowadzonej działalności lub gdy skutki takie nie wystąpiły,
- **Art. 198 ust.2** wydawanie decyzji orzekających o przeznaczeniu ustanowionego zabezpieczenia, na usunięcie negatywnych skutków w środowisku powstałych w wyniku prowadzonej działalności, jeżeli nie zostały one usunięte przez prowadzącego instalację,

W zakresie Ustawy z dnia 22 grudnia 2004r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji:

- **Art. 34** Wydawanie zezwoleń na prowadzenie instalacji objętej systemem
- **Art. 37** Wydawanie zgody na zakup przez prowadzącego instalację objętą systemem dodatkowych uprawnień do emisji z rezerw, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 4 lit.b, w przypadku nabycia tytułu prawnego do instalacji nieobjętej systemem, która zostanie zlikwidowana, a jej produkcja przejęta przez instalację systemem
- **Art. 47 ust.1** Może wyrazić zgodę na pokrycie różnic uprawnieniami do emisji przyznanymi wnioskodawcy na następny rok okresu rozliczeniowego, jeżeli z rocznego raportu wynika, że emisja rzeczywista była większa niż emisja wynikająca z liczby posiadanych uprawnień do emisji na dzień 31 grudnia danego roku

W zakresie geologii:

- udzielanie koncesji na wydobywanie kopalin pospolitych na powierzchni do 2 ha i o rocznym wydobyciu do 20 000 m³,
- zatwierdzanie projektów prac geologicznych,
- przyjmowanie dokumentacji geologicznych i hydrogeologicznych.

W zakresie leśnictwa:

- sprawowanie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa
- określanie zadań w przypadku nie wykonania obowiązku dotyczącego kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych i podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- zarządzanie z urzędu lub na wniosek nadleśniczego wykonania zabiegów zwalczających i ochronnych, w razie wystąpienia organizmów szkodliwych w stopniu zagrażającym trwałości lasów w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- przyznawanie środków z budżetu Państwa na pokrycie kosztów zagospodarowania i ochrony lasów związanych z odnowieniem lub przebudową drzewostanu, w przypadku braku możliwości ustalenia sprawcy szkody powstałej w lasach w wyniku oddziaływania gazów i pyłów przemysłowych oraz w przypadku pożarów lub innych klęsk żywiołowych spowodowanych czynnikami biotycznymi albo abiotycznymi zagrażających trwałości lasów,
- określenie zadań właścicieli lasów w zakresie zapewnienia powszechnej ochrony lasów w przypadku niewykonania obowiązków, o których mowa w art. 9 ust.1,
- wydawanie na wniosek właściciela decyzji w sprawie zmiany lasu na użytek rolny - dotyczy lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,

- przyznawanie na wniosek właściciela środków na częściowe lub całkowite pokrycie kosztów zalesienia gruntów określonych na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- dokonywanie oceny udatności upraw leśnych założonych na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- cechowanie drewna pozyskanego w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa oraz wystawianie właścicielowi lasu dokumentu stwierdzającego legalność pozyskania drewna,
- wydawanie decyzji w sprawie uznania lasu za ochronny lub pozbawienie go tego charakteru, w uzgodnieniu z właścicielem lasu i zaopiniowaniu przez radę gminy,
- określanie w drodze decyzji wydanej na podstawie inwentaryzacji stanu lasów zadań z zakresu gospodarki leśnej dla lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- zlecanie sporządzenia uproszczonego planu urządzenia lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych,
- zlecanie przeprowadzenia inwentaryzacji stanu lasu, o której mowa w art.19 ust.3 ustawy o lasach,
- wydawanie decyzji w sprawie uznania lub nie uznania zastrzeżeń lub wniosków właścicieli lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa do projektu uproszczonego planu urządzenia lasu,
- nadzorowanie wykonania zatwierdzonych uproszczonych planów urządzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- zatwierdzanie w drodze decyzji uproszczonego planu urządzenia lasu, po uzyskaniu opinii właściwego terytorialnie nadleśniczego,
- wydawanie decyzji w sprawie pozyskania drewna w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa niezgodnie z uproszczonym planem urządzenia lasu lub decyzją, o której mowa w art.19 ust.3 ustawy o lasach,
- nakazywanie wykonania obowiązków i zadań w drodze decyzji, jeżeli właściciel lasu nie stanowiącego własności Skarbu Państwa nie wykonuje obowiązków określonych w art.13 ustawy o lasach albo nie wykonuje zadań zawartych w uproszczonym planie urządzenia lasu lub decyzji, o której mowa w art.19 ust.3 ustawy o lasach,
- wydawanie decyzji w sprawie przekazania w zarząd lasów państwowych gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa przeznaczonych do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub określonych w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- wydawanie opinii dla nadleśnictw w zakresie rocznego planu zalesiania gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- ustanowienie w drodze decyzji trwałego zarządu na rzecz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad nad nieruchomościami przeznaczonymi na drogi krajowe, stanowiącymi własność Skarbu Państwa, zarządzanymi przez Lasy Państwowe.

W zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych:

- wydawanie decyzji o wyłączeniu gruntów z produkcji rolnej,
- prowadzenie spraw dotyczących rekultywacji gruntów rolnych i leśnych.

W zakresie zalesiania gruntów rolnych:

- prowadzenie spraw związanych z prowadzeniem upraw leśnych,
- przygotowywanie comiesięcznego wykazu osób, którym należy wypłacić ekwiwalent za wyłączenie gruntu z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej,
- przygotowywanie kwartalnych wniosków na środki finansowe przeznaczone na wypłaty ekwiwalentów należnych właścicielom gruntów za wyłączenie gruntów z upraw rolnych i prowadzenie upraw leśnych,
- wydawanie decyzji dotyczących wstrzymania wypłaty ekwiwalentu i określenia warunków jego przywrócenia,
- w przypadku zniszczenia uprawy leśnej w wyniku celowego działania właściciela wydawanie decyzji o wstrzymaniu wypłaty ekwiwalentu oraz nakazaniu zwrotu kosztów sadzonek, kosztów sporządzenia planu zalesienia i pobranego ekwiwalentu – wraz z odsetkami ustawowymi,
- wydawanie decyzji przekazujących obowiązki związane z prowadzeniem uprawy leśnej i praw do ekwiwalentu w przypadku sprzedaży gruntu, na którym znajduje się uprawa leśna,
- dokonywanie oceny udatności upraw leśnych,
- rozstrzyganie o wypłacie 50% podwyżki ekwiwalentu za wyłączenie gruntu z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej, corocznie jednorazowo,

W zakresie gospodarki odpadami:

- wydawanie pozwoleń na wytwarzanie odpadów przez podmioty prowadzące instalacje wytwarzające rocznie powyżej 1 tony odpadów niebezpiecznych bądź powyżej 5 000 ton odpadów innych niż niebezpieczne,
- wydawanie decyzji na wytwarzanie odpadów przez podmioty prowadzące instalacje wytwarzające do 1 tony odpadów niebezpiecznych rocznie,

- zbieranie informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania nimi przez podmioty prowadzące instalacje od 5 do 5 000 ton rocznie odpadów innych niż niebezpieczne,
- wydawanie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla podmiotów nie prowadzących instalacji wytwarzające rocznie powyżej 100 kg odpadów niebezpiecznych,
- zbieranie informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania nimi dla podmiotów nie prowadzących instalacji do 100 kg odpadów niebezpiecznych lub powyżej 5 ton odpadów innych niż niebezpieczne,
- wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, zbierania i transportu odpadów,
- wydawanie zezwoleń na składowanie odpadów niebezpiecznych na wydzielonych częściach innych składowisk.

W zakresie rybactwa śródlądowego:

- zezwalanie na przegradzanie sieciami więcej niż połowy łozyska rzeki płynącej na wodach innych niż żeglowne,
- wydawanie kart wędkarskich,
- rejestracja sprzętu pływającego,
- ustanawianie strażników Społecznej Straży Rybackiej.

W zakresie gospodarki wodnej:

- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie, odbudowę, przebudowę lub rozbiórkę urządzeń wodnych,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na regulację wód oraz zmianę ukształtowania terenu na gruntach przylegających do wód, mającą wpływ na warunki przepływu wody,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na rolnicze wykorzystanie ścieków w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na długotrwałe obniżenie poziomu zwierciadła wody podziemnej,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na odwodnienie obiektów lub wykopów budowlanych, jeżeli zasięg leja depresji wykracza poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem,
- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na nawadnianie gruntów lub upraw wodą podziemną za pomocą deszczowni,

- wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- wydawanie decyzji ustanawiającej strefę ochronną ujęcia wody składającą się wyłącznie z terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody,
- opiniowanie projektów korzystania z wód dorzecza,
- nadzór nad działalnością spółek wodnych,
- nadzór nad utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych.

W zakresie łowiectwa:

- wyrażanie zgody na odstąpienie od zakazu określonego w art.9 ust.1 pkt.2 ustawy Prawo łowieckie (poza polowaniami i odłowami) płoszenia, chwytania, ranienia i zabijania oraz przetrzymywania zwierzyny,
- wydawanie zezwolenia na posiadanie i hodowanie lub utrzymywanie chartów rasowych lub ich mieszańców,
- wydzierżawianie obwodów łowieckich polnych Polskiemu Związkowi Łowieckiemu,
- naliczanie Kołom Łowieckim należności z tytułu dzierżawy obwodów łowieckich,
- rozliczanie otrzymanego czynszu dzierżawnego między nadleśnictwami i gminami,
- wydawanie decyzji o odłowie lub odstrzale redukcyjnym zwierzyny w przypadku szczególnego zagrożenia w prawidłowym funkcjonowaniu obiektów produkcyjnych i użyteczności publicznej ze strony zwierzyny.

Przy tworzeniu powiatowej polityki ekologicznej układem odniesienia oprócz polityki ekologicznej państwa i województwa jest „**Strategia rozwoju powiatu buskiego**”. Szczegółowa analiza zasobów powiatu buskiego pozwala wskazać kilka niewątpliwych atutów tego terenu względem bliższego i dalszego otoczenia, są to m.in.:

- Stosunkowo dobre gleby i znaczący potencjał sadowniczo-ogrodniczy, istniejące tradycje rolnicze.
- Dogodne położenie geograficzne w sąsiedztwie dużych aglomeracji (Krakowa, Kielc i Katowic) stanowiących potencjalnie chłonne rynki zbytu.
- Dobre położenie przy drodze krajowej biegnącej z Warszawy przez Kielce, Tarnów w kierunku Rzeszowa i Przemyśla, położenie przy szlaku kolejowym, przebiegająca przez teren powiatu Linia Hutniczo-Siarkowa dająca możliwość ekonomicznego ożywienia terenów przy niej położonych.
- Istniejące na terenie powiatu dwa liczące się w skali kraju uzdrowiska: Uzdrowisko Busko-Zdrój, Uzdrowisko Solec-Zdrój.
- Parki krajobrazowe na terenie Ponidzia.

- Brak uciążliwego przemysłu.
- Powstające na terenie powiatu zbiorniki wodne oraz przepływające przez jego teren rzeki dające możliwość rozwoju kwalifikowanych sportów wodnych i rekreacji.
- Zasoby dziedzictwa kulturowego.

Ta sama analiza wskazuje równocześnie na pewne słabości i braki występujące na terenie powiatu, z których do najważniejszych można zaliczyć:

- Przeważnie niską kondycję ekonomiczną gospodarstw rolnych.
- Niewystarczająco rozwiniętą samoorganizację producentów rolnych.
- Niedoinwestowanie i niską skłonność do inwestowania w gospodarstwach rolnych.
- Zbyt wysokie rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
- Niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę ekonomiczną w sferze agrobiznesu, zwłaszcza w zakresie inkubacji przedsiębiorczości.
- Słabą przetwórczość, niski poziom eksportu żywności i innych produktów pochodzenia rolniczego.
- Niski poziom zamożności społeczeństwa, a co za tym idzie niski popyt na rynku konsumpcyjnym.
- Niewystarczająco rozwinięta sieć nowoczesnej infrastruktury ekonomicznej wspomagającej rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.
- Ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny.
- Brak doinwestowania dóbr turystycznych i słaba promocja.
- Niedostosowanie bazy szkolnej do zmieniającego się zapotrzebowania rynku.
- Brak odpowiedniego zabezpieczenia przeciwpowodziowego doliny Wisły i Nidy.
- Zbyt mały procent terenów zalesionych w powiecie.

2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA POWIATU BUSKIEGO

2.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Powiat buski jest czwartym pod względem powierzchni powiatem województwa świętokrzyskiego. Położony jest w południowo-wschodniej części województwa. Zajmuje obszar o powierzchni 967 km². W skład powiatu wchodzi 8 gmin w tym 1 miejsko-wiejska - Busko Zdrój i 7 wiejskich: Gnojno, Nowy Korczyn, Pacanów, Solec Zdrój, Stopnica, Tuczępy, Wiślica. Największą gminą zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności jest Busko Zdrój (236 km², 33741 mieszkańców), najmniejszą Tuczępy (80 km², 3952 mieszkańców).

Siedzibą starostwa jest Busko Zdrój (17 357 mieszkańców), leżące w obniżeniu Garbu Pińczowskiego, będące największym miastem Podidzia. Dolina miasta otoczona jest z trzech stron wzniesieniami. W kierunku na zachód od miasta ciągną się złoża gipsu.

Południowo-wschodnia granica powiatu buskiego biegnie wzdłuż rzeki Wisły. Od południowego-zachodu powiat buski graniczy z powiatem kazimierskim, od zachodu z powiatem pińczowskim, od północy z powiatem kieleckim, a od wschodu z powiatem staszowskim.

Większość obszaru powiatu buskiego wchodzi w skład geomorfologicznego makroregionu Niecki Miechowsko-Nidziańskiej stanowiącej rozległe obniżenie pomiędzy Wyżyną Krakowsko-Częstochowską a Wyżyną Kielecko-Sandomierską. Część południowa powiatu zaliczana jest do regionu Niziny Nadwiślańskiej. W skład makroregionu Niecki Miechowsko-Nidziańskiej na terenie powiatu wchodzi następujące jednostki geomorfologiczne: Dolina Nidy, Niecka Solecka, Garb Pińczowski i Niecka Połaniecka.

Największą rzeką powiatu jest Nida, lewobrzeżny dopływ Wisły. Północnym skrajem powiatu płynie rzeka Sanica oraz Wschodnia będące dopływem Czarnej Staszowskiej (na obszarze powiatu staszowskiego).

2.2. Sytuacja demograficzna

Powiat buski zamieszkuje 74 149 osób (tabela 2.1.), co stanowi 5,8% ludności województwa. Od kilku lat notuje się ujemny przyrost naturalny. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 79 osób/km². Liczba ludności w wieku produkcyjnym w powiecie wynosi 25 288. Około 10,4% ludności w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy.

Tabela 2.1. Ludność powiatu buskiego (stan na 31.12.2005 rok).

Wyszczególnienie	Liczba ludności	
	Ludność ogółem	Ludność miejska
Miasto i gmina Busko Zdrój	32560	17357
Gmina Gnojno	4749	
Gmina Nowy Korczyn	6402	
Gmina Pacanów	7920	
Gmina Solec Zdrój	5009	
Gmina Stopnica	7873	
Gmina Tuczępy	3917	
Gmina Wiślica	5719	
Powiat ogółem	74149	17357

źródło; dane GUS 2006

2.3. Warunki hydrologiczne

Pod względem hydrograficznym powiat buski znajduje się w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły, w obrębie zlewni rzek: Nidy, Wschodniej, Kanału Strumień oraz Maskalis. Powiat buski, według danych *Rocznika Hydrologicznego* oraz raportów *WIOŚ*, charakteryzuje się sumami rocznych opadów na poziomie pomiędzy 600 - 700 mm. Do najważniejszych rzek w powiecie buskim, oprócz **Wisły** stanowiącej południowo-wschodnią granicę powiatu, należy zaliczyć:

- **Maskalis** - posiada zlewnię o powierzchni 168 km², wpada do Nidy w 13,3 km jej biegu. W dolnym odcinku Maskalis zasila liczne stawy rybne.
- **Kanał Strumień** - jest dopływem Wisły o długości 46,1 km i powierzchni zlewni 314,7 km².
- **Nida** - jest największą rzeką w powiecie i jednocześnie największym odbiornikiem ścieków w województwie świętokrzyskim. Jest to jedna z najcieplejszych polskich rzek. Temperatura wody w lecie dochodzi do 27 °C.
- **Wschodnia** - prawobrzeżny dopływ Czarnej Staszowskiej, rzeka jest znacznie zanieczyszczona. Stan czystości wody w rzece pozwala na ograniczone wykorzystanie w celach przemysłowych i rekreacyjnych.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają zbiorniki wodne, stawy rybne, ciekły, kanały, naturalne rozlewiska i rowy. Powiat nie posiada żadnego zbiornika dużej retencji (pow. 5 mln. m³). Istniejące zbiorniki wodne zaliczają się do tzw. małej retencji wód.

2.4. Warunki geologiczne i hydrogeologiczne

Powiat buski znajduje się w obrębie trzech jednostek geologicznych. W zachodniej części powiatu występują utwory Niecki Nidzińskiej, na wschodzie występują osady Zapadliska Przedkarpackiego, a na północny, na terenie gminy Gnojno, występuje fragment mezozoicznego

obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Na obszarze powiatu występują osady wszystkich okresów geologicznych od prekambriu po czwartorzęd, dominują jednak osady z okresów młodszych. Starsze utwory, prekambryjskie i paleozoiczne, znane są z profili głębokich otworów wiertniczych. Wyjątek stanowią węglanowe osady dewonu odsłaniające się w gminie Gnojno. Na pozostałym obszarze powiatu obserwuje się wychodnie utworów mezozoicznych, głównie kredowych, wykształconych w postaci zróżnicowanych litologicznie wapieni, margli, dolomitów, ilów oraz piaskowców. Utwory trzeciorzędowe reprezentowane są przez urozmaicone osady miocenu. Występują tu wapień, margle, zlepieńce, iły krakowieckie oraz osady serii chemicznej (gipsy, anhydryty i siarka). Zróżnicowanie osadów występuje także wśród utworów czwartorzędowych, tworzących mniej lub bardziej zwartą pokrywę leżącą na starszym podłożu. Utwory czwartorzędowe to głównie piaski, żwiry, glina zwałowa, lessy, akcesorycznie muły borowinowe. Najmłodsze są osady akumulacji rzecznej: mułki, namuły, torfy i mady.

Większa część powiatu buskiego położona jest na obszarze mało zasobnym w wody podziemne. Niewielki teren w środkowej części powiatu leży na lokalnym użytkowym zbiorniku wód podziemnych. Jedynie północno-zachodnia część powiatu (zachodnie wsie gmin Wiślica, miasto Busko Zdrój) położona jest w obrębie GZWP 409 Niecka Miechowska (SE) i w jego strefie ochronnej. GZWP Niecka Miechowska (SE) uznawany jest za zbiornik o zmiennej wydajności jednak posiada wody stosunkowo dobrej jakości.

Poziomy wodonośne na obszarze powiatu buskiego są przeważnie poziomami użytkowymi. Stanowią źródło zaopatrzenia w wodę pitną i na potrzeby przemysłu. W rejonie Buska Zdroju i Solca Zdroju znajdują się złoża wód mineralnych. Głównym użytkowym poziomem wodonośnym jest poziom kredowy. Wody tego poziomu mają charakter chlorkowo-sodowych, a w rejonie południowym często zawierają podwyższone ilości jonów siarczanowych oraz domieszki siarkowodoru pochodzenia trzeciorzędowego. Wody mineralne są ujmowane w Busku Zdroju i Solcu Zdroju, we wschodnim skrzydle niecki, a obszary ich ujęć podlegają szczególnej ochronie.

Większość zbiorników wód podziemnych posiada dostateczną lub dobrą izolację utworami nieprzepuszczalnymi i w związku z tym nie zachodzi konieczność szczególnej ochrony przed ich degradacją np. ze strony składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

2.5. Środowisko przyrodnicze powiatu

Powierzchnia objęta różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu wynosi 89 580 ha, co stanowi 92,6% ogólnej powierzchni powiatu. Parki krajobrazowe obejmują obszar o powierzchni 16 751 ha, a obszary chronionego krajobrazu zajmują 72 829 ha powierzchni.

Obszary powiatu posiadające najwyższe walory przyrodnicze weszły w zasięg Zespołu Krajobrazowych Parków Poniądzia oraz czterech obszarów chronionego krajobrazu. W skład Zespołu

Krajobrazowych Parków Ponidzia wchodzi trzy odmienne charakterem parki, w tym dwa obejmujące obszar powiatu buskiego. Zespół ten powstał na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej nr XVII/187/86 z 19 grudnia 1986 roku i obejmuje:

- Szaniecki Park Krajobrazowy,
- Nadnidziański Park Krajobrazowy,
- Kozubowski Park Krajobrazowy.

Z wymienionej powyżej uchwały wynika obowiązek stosowania nakazów, zakazów i ograniczeń wynikających z przyjętych zasad ochrony zawartych w Rozporządzeniu Wojewody Kieleckiego nr 2/97 wraz z późniejszymi zmianami i w Rozporządzeniach Wojewody Świętokrzyskiego nr 335/2001 i 336/2001. Zasady gospodarowania w gminach na terenie parku krajobrazowego i jego otuliny wskazane zostały w pkt. 6 załącznika nr 2 do Rozporządzenia Wojewody Kieleckiego nr 2/97. Zasady te obejmują między innymi:

- ochronę najcenniejszych walorów przyrodniczych gminy,
- ochronę pojedynczych zabytków i zespołów,
- budowę lokalnych systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków,
- wprowadzenie systemu indywidualnej segregacji śmieci i odpadów, zorganizowanie odbioru surowców wtórnych i wywozu śmieci i odpadów, zagospodarowanie zorganizowanych wysypisk,
- zwiększenie powierzchni zalesionych,
- wzbogacenie obszaru zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi,
- ograniczenie melioracji odwadniających,
- egzekwowanie od właścicieli zakładów produkcyjnych i przetwórczych przestrzegania zasad ochrony środowiska,
- wykluczenie wprowadzenia nowej zabudowy na takie tereny, jak:
 - rezerваты przyrody i ich otoczenie,
 - bezpośrednie sąsiedztwo pomników przyrody,
 - tereny występowania stanowisk roślinnych chronionych i rzadkich,
 - tereny występowania chronionych i rzadkich gatunków fauny,
 - torfowiska i obszary podmokłe,
 - tereny z roślinnością kserotermiczną,
 - obszary geologiczne i geomorfologiczne kwalifikujące się do ochrony w postaci stanowisk dokumentacyjnych,
 - otoczenie naturalnych źródeł,
 - obszary węzłów ekologicznych,
 - korytarze ekologiczne.
- ograniczenia zabudowy na takich obszarach i terenach, jak:
 - grunty orne o wysokich klasach bonitacyjnych,

- obszary źródliskowe,
- tereny uniemożliwiające zaopatrzenie w wodę ze źródeł lokalnych,
- strefy ochrony uzdrowiskowej (A, B, C),
- zachowanie terenów otwartych.

Opracowania planistyczne dla obszarów wchodzących w skład parku lub jego otuliny należy uzgadniać z planami ochrony parku, a w przypadku rezerwatów, zgodnie z planami ochrony rezerwatu. Działalność inwestycyjną na obszarze parku i jego otuliny należy uzgadniać z Dyrekcją Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych.

Obszary chronionego krajobrazu w powiecie buskim obejmują część obszarów gmin Busko Zdrój, Solec Zdrój, Nowy Korczyn, Stopnica, Wiślica, Pacanów, Tuczępy, Gnojno. Są to:

- Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Solecko-Pacanowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu.

2.6. Użytkowanie terenu i charakterystyka gleb

Teren powiatu buskiego można zaliczyć do obszarów ekologicznie czystych. Fakt ten stwarza możliwość intensyfikacji produkcji ekologicznej, w tym ogrodnictwa i warzywnictwa, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką. Dotyczy to w szczególności rozległych obszarów, objętych prawną ochroną przyrody, a także terenów predysponowanych do zwiększenia rangi ochronnej.

Gleby o najwyższej klasie bonitacji zajmują powierzchnię 23 169 ha, co stanowi 33% ogółu użytków rolnych powiatu. Są to grunty klasy I-IIIb podlegające szczególnej ochronie, które nie powinny być przejmowane na cele nierolnicze. Struktura bonitacyjna użytków rolnych (tabela 2.2.) stwarza dla powiatu buskiego bazę do produkcji warzywniczo-sadowniczej. Na terenie powiatu uprawia się głównie zboża, ziemniaki i tytoń

Tabela 2.2. Struktura bonitacyjna użytków rolnych w powiecie buskim.

Klasa gleby	Wielkość w ha	Udział %
Klasa I	1 635	2,3
Klasa II	5 426	7,8
Klasa III	3 235	4,6
Klasa IIIa	5 693	8,2
Klasa IIIb	7 180	10,3
Klasa IV	7 007	10
Klasa IVa	1 167	1,7
Klasa IVb	14 353	20,6
Klasa V	11 930	17,1
Klasa VI	4 757	6,8
Klasa VIb	7 294	10,5

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Buskiego.

2.7. Sytuacja gospodarcza powiatu

Na terenie powiatu wg stanu na dzień 31 XII 2005 roku działało 5 162 podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, w tym 213 z sektora publicznego, 4949 z sektora prywatnego, 116 spółek handlowych, 300 spółek cywilnych, 37 spółdzielni, 127 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, 4270 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą [GUS 2006]. Ważnym czynnikiem powodującym ograniczenie rozwoju przemysłu jest uzdrowiskowy charakter powiatu.

Tabela 2.3. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.
[dane na dzień 31.XII.2005]

	Ogółem	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, składowanie, łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości i firm
Busko Zdrój	2573	185	350	1021	120	203	108	248
w tym miasto:	1938	130	223	757	107	136	96	212
Gnojno	197	6	35	99	3	31	6	9
Nowy Korczyn	201	17	28	107	9	11	7	9
Pacanów	235	33	38	105	6	18	4	11
Solec Zdrój	209	15	47	83	10	12	5	11
Stopnica	492	29	120	216	17	31	9	33
Tuczępy	118	12	39	43	5	7	1	5
Wiślica	245	21	49	109	5	19	9	16
Powiat	4270	318	706	1783	175	332	149	342

źródło: GUS 2006

Funkcja uzdrowiskowa powiatu związana jest z głównymi bogactwami regionu do których należą złoża wód mineralnych o właściwościach leczniczych. Złoża wód mineralnych przyczyniły się do powstania i rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego w Busku Zdroju i Solcu Zdroju. Powiat posiada bogatą bazę uzdrowiskową i turystyczną szczególnie na terenie gminy Busko Zdrój.

Niewielka część obszaru powiatu została włączona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2000 roku (Dz. U. Nr 71, poz. 832 z 2000 r.) do **Tarnobrzесьkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej**. Są to tereny leżące w gminie Tuczępy, należące do obszarów zdegradowanych eksploatacją złóż siarki. Jest to rejon III podstrefy Staszów - Obręb Rzędów oraz rejon IV i V - Obręb Dobrów.

Na obszarze strefy nie wymaga się zezwolenia m.in. na prowadzenie następujących rodzajów działalności gospodarczej (§ 4, ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09 września 1997 z późniejszymi zmianami):

- roboty budowlane określone w sekcji „F” Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług, zwanej dalej [PKWiU],
- usługi transportowe, magazynowe oraz łączność, określone w sekcji „I” PKWiU,

- usługi w zakresie administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, edukacji, ochrony zdrowia i opieki społecznej, usług komunalnych, pozostałych społecznych i indywidualnych usług świadczonych w gospodarstwach domowych, usług świadczonych przez organizacje i zespoły eksterytorialne, określonych w sekcjach „L-Q” PKWiU.

Przemysł rolno-spożywczy stanowi istotny element działalności gospodarczej w powiecie buskim. Kierunki rozwoju gospodarki w powiecie buskim wynikają z typowo rolniczego charakteru regionu. Aż 79% gruntów stanowią użytki rolne, a ponad 10% lasy. Struktura użytkowania gruntów rolnych przedstawia się następująco: grunty orne - 58 890 ha, sady - 1 887 ha, łąki - 11 925 ha, pastwiska – 3 981 ha. Tereny zurbanizowane i nieużytki zajmują powierzchnię 10 229 ha, co stanowi niecałe 11% ogólnej powierzchni powiatu. Rolnictwo stanowi ważny sektor gospodarki powiatu dający zatrudnienie dla większości mieszkańców. Powiat buski ma charakter zdecydowanie rolniczy z przewagą produkcji warzywniczo-sadowniczej. Na terenie powiatu uprawia się głównie zboża, ziemniaki i tytoń. Atutem powiatu buskiego są duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką w czystym, naturalnym środowisku. Przykładem tego rodzaju działalności są gospodarstwa ekologiczne. Obserwuje się stopniowy wzrost ilości gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych (Tabela 2.4).

Tabela 2.4. Formy przedsiębiorczości rolniczej na terenie powiatu

Lp.	Gmina	Gospodarstwa agroturystyczne	Gospodarstwa ekologiczne
1	Busko-Zdrój	8	23
2	Gnojno	1	3
3	Nowy Korczyn	4	23
4	Pacanów	2	7
5	Solec Zdrój	17	15
6	Stopnica	3	1
7	Tuczępy	2	2
8	Wiślica	4	7
Suma		41	81

Źródło: Starostwo Powiatowe w Busku-Zdroju - dane za 2007 rok.

Do największych zakładów produkcji spożywczej wykorzystujących potencjał rolniczy regionu należy zaliczyć następujące przedsiębiorstwa:

- Rejonowa Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Busku Zdroju,
- PPUH Sp. c. w Raczycach, gmina Gnojno.

Sektor hodowlany w powiecie rozwinięty jest na niezbyt dużą skalę. Hodowla opiera się głównie o chów bydła mlecznego w gospodarstwach indywidualnych. Na skalę przemysłową prowadzona jest hodowla drobiu w tym broilera kurzego, kur niosek i gęsi rzeźnych. W fermach tych hoduje się łącznie około 50 000 sztuk drobiu. Ponadto na terenie powiatu znajdują się dwa gospodarstwa rybackie w Biechowie i Górkach.

Przetwórstwo produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego w powiecie związane jest z działalnością sześciu punktów przetwórnictwa mięsa:

- przetwórnica i ubojnia trzody chlewnej i bydła w Łatanicach, gmina Wiślica,
- przetwórnica i ubojnia trzody chlewnej i bydła w Konieczmostach, gmina Wiślica,
- zakład przetwórstwa mięsnego trzody chlewnej i bydła w Stopnicy,
- zakład przetwórstwa mięsnego trzody chlewnej w Pacanowie,
- zakład przetwórstwa mięsnego trzody chlewnej w Książnicach, gmina Pacanów,
- zakład przetwórstwa mięsnego trzody chlewnej w Skotnikach Małych, gmina Busko Zdrój.

Przemysł wydobywczo-przeróbczy na terenie powiatu funkcjonuje w oparciu o udokumentowane złoża surowców naturalnych. Wśród nich największe znaczenie mają ility krakowieckie, zalegające obszernymi płatami w Niece Soleckiej. Wydobywane są w okolicach Buska Zdroju, w rejonie uzdrowiska. Eksploatowany surowiec jest wykorzystywany przez cegielnię Górka będącą oddziałem Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej w Kazimierzy Wielkiej. W oparciu o wydobywane surowce w powiecie funkcjonują liczne małe i średnie zakłady produkcji półfabrykatów oraz gotowych elementów budowlanych.

Pozostałe gałęzie przemysłu opierają się głównie na małych i średnich przedsiębiorstwach prywatnych. Działalność gospodarcza w powiecie ma związek z jego uzdrowiskowym charakterem. Wpływa on korzystnie na rozwój branży handlowej oraz usług. Istotną branżą w dziedzinie usług jest także działalność w zakresie budownictwa. Przemysł skoncentrowany jest głównie w Busku Zdroju.

Do największych zakładów produkcyjno-usługowych na terenie powiatu buskiego można zaliczyć:

- SEMIN INTERNATIONAL - produkcja stolarki budowlanej - Busko Zdrój,
- SULPHUR ZDRÓJ EXIN Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne - Busko Zdrój,
- SAS Zakład Metalowo-Kotlarski w Buski Zdroju,
- Chempol w Tuczępach,
- TRANSBED - Nowy Korczyn,
- Zakład Wyrobu Mebli - Wiślica.

Poza wyżej wymienionymi zakładami, na terenie powiatu działają liczne mniejsze podmioty gospodarcze w tym:

- Spółdzielnie Usług Rolniczych,
- 14 piekarni,
- 21 stacji paliw,
- usługi różne w tym: mechaniczne, transportowe, fotograficzne,
- sklepy w tym sprzedaż środków ochrony roślin,
- restauracje oraz mała gastronomia.

W zakresie **gospodarki odpadami** na obszarze powiatu funkcjonuje składowisko odpadów zawierających azbest, przyjmujące odpady z różnych rejonów Polski. Składowisko w Dobrowie (gmina Tuczępy) przeznaczone jest wyłącznie do składowania odpadów budowlanych azbestowo-cementowych, opakowanych w miejscu ich wytworzenia w szczelnych opakowaniach, między innymi typu BIG-BAG lub mniejszych i właściwie oznakowanych, eliminujących ich oddziaływanie na środowisko, a w szczególności na środowisko atmosferyczne. Składowisko zlokalizowane jest na terenach zdegradowanych po eksploatacji siarki. Budowa i funkcjonowanie tego składowiska została uwzględniona w „Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” oraz w planach gospodarki odpadami dla powiatów buskiego i staszowskiego. Pojemność eksploatacyjna składowiska wynosi około 190 000 m³ (w tym zdeponowane odpady i warstwy przesypowe). Przewiduje się możliwość złożenia około 175000 m³ odpadów azbestowo-cementowych. Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest składowisko zostanie zamknięte i zrekultywowane w kierunku leśnym.

Na obszarze powiatu buskiego znajdują się ponadto cztery czynne składowiska odpadów komunalnych oraz jedno nieczynne:

- składowisko odpadów komunalnych Dobrowoda, położone na utworach nieprzepuszczalnych w zlewni Nidy, nie stanowi bezpośredniego zagrożenia dla jakości wód podziemnych,
- składowisko odpadów komunalnych Raczyce na obszarze Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, zlokalizowane na utworach nieprzepuszczalnych, w zlewni Czarnej Staszowskiej, na granicy UZWP,
- składowisko odpadów komunalnych Klepie Dolne, położone na obszarze Solecko-Pacanowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (S-P OChK), na utworach nieprzepuszczalnych, w zlewni Czarnej Staszowskiej,
- składowisko Wiślica-Psia Górka położone na terenach zagrożonych powodzią w zlewni Nidy, na obszarze GZWP 409 oraz na obszarze Nadnidziańskiego Parku krajobrazowego,

- nieczynne składowisko Jarosławice, zlokalizowane na utworach nieprzepuszczalnych w zlewni Czarnej Staszowskiej, na obszarze Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

3. STAN I OCENA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA POWIATU BUSKIEGO

3.1. Główne zagrożenia dla środowiska na obszarze powiatu

Do najważniejszych **pozytywnych** elementów funkcjonowania powiatu buskiego w dziedzinie ochrony środowiska, należy zaliczyć:

- duże walory przyrodniczo-krajobrazowe predysponujące powiat do rozwoju turystyki, zwłaszcza agroturystyki;
- niezwykle cenne zasoby wód mineralnych i leczniczych (walory uzdrowiskowe);
- niski stopień zanieczyszczenia środowiska jako całości;
- dobrą jakość powietrza atmosferycznego;
- dobrą jakość gleb korzystną dla rozwoju rolnictwa;
- dobrą jakość wód podziemnych;
- wysoki stopień retencji powierzchniowej;
- niski stopień uprzemysłowienia powiatu;

Najbardziej istotne **problemy** w dziedzinie ochrony środowiska na obszarze powiatu buskiego to głównie:

- zła jakość wód powierzchniowych;
- znaczna dysproporcja pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
- zbyt mały stopień lesistości powiatu;
- pozostałości po eksploatacji siarki;
- zagrożenie powodziowe w Dolinie Wisły i Nidy
- powstające dzikie wysypiska odpadów.

Miasta oraz inne mniejsze skupiska ludności stwarzają szereg zagrożeń związanych z powstawaniem odpadów komunalnych. Funkcjonowanie składowisk odpadów związane jest z możliwością niekorzystnego oddziaływania na wody podziemne i powierzchniowe. W powiecie buskim znajduje się pięć składowisk odpadów komunalnych, w tym cztery są obecnie eksploatowane. Wśród nich jedno składowisko w Klepiu Dolnym (gmina Stopnica), zlokalizowane jest na obszarach występowania gleb o najwyższej klasie bonitacji (klasy I do III).

Emisja gazów i pyłów z ognisk przemysłowych i komunalnych prowadzi do zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego a odprowadzanie ścieków pogarsza jakość wód przeznaczonych do picia i na potrzeby gospodarcze. Zanieczyszczeniu metalami ciężkimi ulegają także gleby, a powierzchnia ziemi jest poddawana degradacji poprzez niekontrolowane w przeszłości wyrobiska oraz powstające dzikie wysypiska. Zagrożenie stanowi także niedostateczny stan infrastruktury, bądź jej brak a

zwłaszcza niedostatek sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich. Sprzyja to ciągłemu pogarszaniu się stanu środowiska przyrodniczego.

Potencjalne zanieczyszczanie środowiska coraz częściej jest postrzegane jako sygnał nieefektywności firm. Należy zatem przestrzegać zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska przyrodniczego.

3.2. Powietrze atmosferyczne

Czynnikiem istotnie wpływającym na poziom życia mieszkańców jest stan czystości powietrza. Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych, lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Za zanieczyszczenia powietrza uważa się obecność w dolnej warstwie atmosfery substancji stałych, ciekłych i gazowych, obcych naturalnemu jej składowi oraz występujących w ilościach zagrażających zdrowiu człowieka oraz szkodliwych dla roślin i zwierząt.

Opis stanu jakości powietrza i ocenę środowiska dla Powiatu Buskiego sporządzono na podstawie „Raportu o stanie środowiska w województwie świętokrzyskim w 2005 roku”- wydanie Biblioteki Monitoringu Środowiska – Kielce 2006, (z wyróżnieniem powiatu buskiego) wykonanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach oraz na podstawie aktualnych wyników pomiarów zanieczyszczenia powietrza wykonywanych przez WIOŚ w Kielcach. Dane uzupełniono o aktualne materiały udostępnione przez powiat oraz poszczególne gminy.

3.2.1. Stan czystości powietrza atmosferycznego

Podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi aktualnie w Polsce w zakresie prowadzenia i rozpowszechniania oceny jakości powietrza są:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska ((t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.));
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. Nr 87, poz. 796);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 87, poz. 798);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. Nr 63, poz. 445);

Obowiązek wykonywania rocznej oceny jakości powietrza, wynika z art. 89 znowelizowanej ustawy – Prawo ochrony środowiska, który zobowiązuje Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska do dokonywania, co roku oceny poziomu substancji w powietrzu w danej strefie, a następnie sporządzania klasyfikacji stref, w których poziom:

- choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji,
- choćby jednej substancji mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji,
- substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego.

Zakres prezentowanych zestawień oraz układ przedstawionych wyników oceny poziomów substancji w powietrzu i wyników klasyfikacji stref jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. Nr 63, poz. 445).

Na terenie powiatu buskiego obowiązują dopuszczalne poziomy zanieczyszczeń powietrza substancjami chemicznymi określone ze względu na:

- ochronę zdrowia ludności,
- ochronę roślin.

W roku 2006 powierzchnia powiatu objęta ochroną (strefa nr 4.26.34.01) wynosiła 967 km² [*Wyniki oceny jakości powietrza i klasyfikacji stref w województwie świętokrzyskim w roku 2006, WIOŚ Kielce 2006*].

Wynikiem rocznej oceny jakości powietrza jest sklasyfikowanie poszczególnych stref-powiatów w zakresie dającym wynik porównywalności występowania stężeń każdego z normowanych zanieczyszczeń do obowiązujących wartości kryterialnych. Klasyfikacji stref dokonano odrębnie pod względem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i kryteriów wymaganych dla ochrony roślin. W ocenie stosuje się następujące symbole klas:

A – brak przekroczeń wartości dopuszczalnej,

B – brak przekroczeń wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji,

C – przekroczenie wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji.

W wyniku klasyfikacji ogólnej (łączej) stref dokonanej za rok 2005 (Raport WIOŚ, 2006) z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia ludzi, teren powiatu buskiego sklasyfikowano w klasie A, jako dotrzymujący kryterialne wartości stężeń zanieczyszczeń w powietrzu. Oznacza to, że w okresie trzech lat stan jakości powietrza atmosferycznego nie uległ pogorszeniu. Powiat buski charakteryzuje się **dobrym stanem jakości powietrza atmosferycznego**. Ze względu na obydwie kryteria został zakwalifikowany do klasy ogólnej A (poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnej). W odniesieniu do stref które zostały tak ocenione, wymaganym działaniem będzie utrzymanie jakości powietrza, co najmniej na tym samym lub lepszym poziomie.

Generalnie województwo świętokrzyskie wykazuje **stosunkowo niski poziom zanieczyszczenia powietrza**, co potwierdzały dotychczasowe badania. Od roku 2002 nastąpiło zmniejszenie wielkości emisji zanieczyszczeń. Ogółem w 2005 roku podmioty objęte monitoringiem w województwie, wyemitowały 4,5 tys. Mg pyłów, 22,4 tys. Mg dwutlenku siarki (SO₂), 17,3 tys. Mg tlenków azotu (NO_x), 20,4 tys. Mg tlenku węgla (CO) oraz 9100,5 tys. Mg dwutlenku węgla (CO₂). W skali województwa największy udział w emisji zanieczyszczeń ma przemysł energetyczny (w tym energetyka zawodowa oraz ciepłownictwo w gospodarce komunalnej i przemyśle), przemysł cementowo-wapienniczy i materiałów budowlanych oraz przemysł maszynowy i metalurgiczny.

Powiat buski na tle województwa, charakteryzuje się niską emisją pyłów i gazów. Według danych [Raport WIOŚ 2006, dane GUS] w roku 2005 na tym obszarze wyemitowano 39 Mg zanieczyszczeń pyłowych co stanowi ok. 0,9 % takich zanieczyszczeń w województwie (wzrost o 34 Mg w stosunku do roku 2002) i 43 656 Mg zanieczyszczeń gazowych.

Tabela 3.1. Wielkość emisji zanieczyszczeń w powiecie buskim [WIOŚ, 2006].

	Rok	Pyły ogółem		Zanieczyszczenia gazowe									
				SO ₂		NO _x		CO		CO ₂		pozostałe	
		Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%
Powiat buski	2004	57	1,0	1 054	3,4	93	0,5	155	0,7	42 348	0,4	6	1,1
	2005	39	0,9	1 011	4,5	86	0,5	104	0,5	41 120	0,4	7	1,2
Województwo świętokrzyskie	2004	5885	100	31374	100	19622	100	22514	100	10417280	100	568	100
	2005	4495	100	22373	100	17337	100	20364	100	9087497	100	588	100

Źródło: Dane Raport WIOŚ za rok 2005 [Kielce 2006].

Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach, którymi są aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys. oraz obszary powiatu nie wchodzące w skład aglomeracji.

Tabela 3.2. Klasy ogólne poszczególnych stref z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia i kryterium ochrony roślin [WIOŚ, 2006].

Lp.	Nazwa strefy (powiatu)	Klasa ogólna strefy (kryt. ochrony zdrowia) w roku	Klasa ogólna strefy (kryt. ochrony roślin) w roku
	Powiat buski	A	A

Źródło: Dane Raport WIOŚ za rok 2005 [Kielce 2006].

Na obszarze powiatu buskiego znajdują się stanowiska pomiarowe monitoringu powietrza. Są to: stanowisko pomiarowe obsługiwane przez WSSE w Kielcach znajdujące się na terenie Buska oraz stanowiska na obszarze ochrony uzdrowiskowej i dotyczą badań dwutlenku siarki, dwutlenku azotu/tlenku azotu i tlenku węgla.

3.2.2. Ogniska zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

W powiecie buskim źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności człowieka. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisję niską z gospodarki komunalnej oraz emisję komunikacyjną.

Oprócz źródeł lokalnych na jakość powietrza w powiecie buskim znaczący wpływ mają ponadregionalne zanieczyszczenia pochodzące z sąsiednich regionów (głównie z uprzemysłowionego sąsiedniego powiatu staszowskiego oraz z aglomeracji krakowskiej i śląskiej).

Dużą rolę w kształtowaniu lokalnego poziomu zanieczyszczeń w powietrzu ma także niska emisja, która pochodzi głównie ze spalania węgla w lokalnych kotłowniach i paleniskach indywidualnych (nie posiadają one w praktyce żadnych urządzeń ochrony powietrza). Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, związaną z okresem grzewczym. Na niską emisję wpływa również transport, który stwarza szczególne zagrożenie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego. Istotne znaczenie ma zapylenie powstające na skutek ścierania się opon i nawierzchni dróg.

Źródłem powstawania zanieczyszczeń atmosfery jest przede wszystkim wykorzystywanie w przestarzałych urządzeniach grzewczych paliw w postaci niskiej jakości węgla, a także różnego rodzaju materiału odpadowego.

3.3. Wody powierzchniowe i wody podziemne

Wielkość i jakość zasobów wodnych należą do najważniejszych czynników wpływających na ogólny stan środowiska przyrodniczego. Możliwość racjonalnego wykorzystania dostępnych zasobów wody stanowi jeden z najważniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu. Wielkość dostępnych aktualnie zasobów wody wynika z naturalnych procesów związanych z jej obiegiem w przyrodzie (poziom opadów atmosferycznych, zdolności retencyjne zlewni, warunki infiltracji wód – budowa geologiczna podłoża). Znaczący wpływ na zasoby wodne mają czynniki antropogeniczne (działalność przemysłowa, skażenie wód ściekami, melioracja terenów, regulacja cieków wodnych, zmiany struktury wykorzystywania gruntów, urbanizacja, zwiększenie ilości pobieranej wody). W związku z tym zachodzi konieczność przeciwdziałania niekorzystnym tendencjom prowadzącym do pogarszania jakości wody, a co za tym idzie zmniejszania jej zasobów dyspozycyjnych.

3.3.1. Zasoby i stan czystości wód powierzchniowych

Pod względem hydrograficznym powiat buski położony jest w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły w obrębie zlewni rzek: Nidy i Kanału Strumień. Nida jest największym odbiornikiem ścieków w województwie świętokrzyskim.

Maskalis – z informacji Starostwa Powiatowego w Busku-Zdroju wynika, że Maskalis wypływa z okolic Kostek – Oleszek. Z danych Raportu WIOŚ z 2006 r. wynika, że Maskalis posiada zlewnię o powierzchni 168 km², wpada do Nidy w 13,3 km jej biegu. Badania stanu czystości wody tego cieką prowadzone są w ppk Szczytniki, w 4,9 km jej biegu. Zarówno w roku 2005, jak i w 2006, Maskalis prowadził wody złej jakości (klasa V), nie spełniające wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, a wskaźnikami decydującymi o najgorszej klasie, były: parametry biogenne, siarczany i wskaźniki bakteriologiczne.

Do rzeki Maskalis zanieczyszczenia odprowadzają m.in.:

- ZOZ Szpital Miejski w Busku-Zdroju;
- Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A.;
- Miejsko-Gminny Zakład Komunalny, Oczyszczalnia Ścieków w Busku Zdroju.

Kanał Strumień – jest dopływem Wisły o długości 46,1 km i powierzchni zlewni 314,7 km². Rzeka monitorowana była tylko w jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym – Muchówka (w km 19,7), prowadzącym wody zaliczone do IV klasy czystości, zarówno w roku 2005 jak i 2006. Wskaźnikami decydującymi o zaszeregowaniu wód do tej klasy były: barwa, BZT₅, tlen rozpuszczony, ChZT-Mn, ChZT-Cr, azot Kjeldahla i ogólna liczba bakterii grupy Coli. Punktowymi źródłami zanieczyszczeń w zlewni Kanału Strumień są między innymi:

- Oczyszczalnia ścieków komunalnych w Solcu Zdroju;
- Oczyszczalnia ścieków komunalnych w Słupi, gm. Pacanów.

Nida – jest najdłuższą rzeką województwa świętokrzyskiego, o długości 151,2 km. Jest typową rzeką niziną. Źródła Nidy położone są w pobliżu miejscowości Moskorzew, uchodzi natomiast do Wisły w 175,4 km jej biegu. Jej początkowy odcinek nosi nazwę Białej Nidy, dopiero po połączeniu z Czarną Nidą, na wysokości miejscowości Żerniki, rzeka nazywana jest Nidą.

Na podstawie badań monitoringu wód powierzchniowych przeprowadzonych w 2006 roku przez WIOŚ w Kielcach wykazano, że w dalszym ciągu cała zlewnia Nidy zagrożona jest procesami eutrofizacji. Związane jest to z rosnącym zanieczyszczeniem wód ściekami komunalnymi, pestycydami i nawozami sztucznymi, które są splukiwane z pól uprawnych przez opady atmosferyczne. Obserwuje się przekroczenia wartości granicznych średniorocznych stężeń (głównie azotanów, w mniejszym stopniu fosforu ogólnego).

Wschodnia – prawobrzeżny dopływ Czarnej Staszowskiej, rzeka jest znacznie zanieczyszczona. Pod względem stężenia azotanów, fosforu, zasolenia i zawiesiny, wody Wschodniej nie mieszczą się w III klasie czystości. Podobnie jest z zanieczyszczeniem bakteriologicznym. Obecny stan czystości wody w rzece pozwala jedynie na częściowe wykorzystanie w celach przemysłowych i ograniczone w celach rekreacyjnych.

Wisła – stanowi naturalną południowo-wschodnią granicę powiatu buskiego. Jest odbiornikiem wszystkich cieków powierzchniowych z terenu powiatu. Na stan jakości wody w rzece wpływają głównie zanieczyszczenia których źródła zlokalizowane są poza terenem powiatu. Na podstawie badań prowadzonych przez WIOŚ w Kielcach w 2006 r. w przekroju Nowy Korczyn (km. 168,8) wody Wisły zakwalifikowane zostały do V klasy czystości. Wynika to m.in. z przekroczenia dopuszczalnych poziomów takich parametrów jak: zawiesina ogólna, chlorki, liczba bakterii Coli, chlorofil „a”.

Generalnie stwierdza się, że rzeki omawianego obszaru prowadzą wody niskiej jakości. Zła jakość wód związana jest w dalszym ciągu z niewystarczającym stopniem skanalizowania gmin. Wśród podstawowych przyczyn utrzymania niskiej jakości wód powierzchniowych wymienić należy również spływy obszarowe z pól uprawnych.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, ciek, kanały i rowy. W ramach dużej retencji (powyżej 5 mln m³) powiat nie posiada żadnego zbiornika. Pozostałe zbiorniki wodne tworzą tzw. małą retencję wód. Zbiorniki te nie podlegają jednak ocenie jakości wody i w związku z tym nie jest możliwe określenie stopnia ich zanieczyszczenia.

Tabela 3.3. Istniejące zbiorniki wodne i stawy rybne w powiecie buskim (dane na rok 2007) .

Gmina	Zlewnia podstawowa	Zbiorniki		Stawy	
		Ilość zbiorników	Pojemność zbiorników mln m ³	Ilość stawów	Pojemność stawów mln m ³
Busko Zdrój	Nida	3	0,352	7	0,432
Busko Zdrój	Czarna Staszowska/Kanał	0		8	0,549
Gnojno	Czarna Staszowska	0		7	0,49
Nowy Korczyn	Kanał Strumień	1	bd	0	
Pacanów	Kanał Strumień	1	bd	2	1,638
Solec Zdrój	Kanał Strumień	1	0,106	2	0,037
Stopnica	Czarna Staszowska	2	0,062	7	1,309
Tuczępy	Czarna Staszowska	0		1	0,032
Wiślica	Nida	0		3	3,489

źródła: Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego – synteza, 2005 – SZMiUW Kielce
informacje z Urzędów Gmin z 2007r.

Szacunkowa ilość retencjonowanej wody w zbiornikach i stawach rybnych na obszarze powiatu wynosi 4 890 870,012 m³ (województwo około 67 mln m³). Stanowi to 7,29% zasobów województwa.

Istniejące zbiorniki wodne na obszarze powiatu mają głównie przeznaczenie retencyjne i rolnicze. Są niezbędne do utrzymania stałego poziomu wód gruntowych, stanowią również źródło zasilania wód podziemnych. Łagodzą skutki ekstremalnych zjawisk takich jak susza czy powódź. Lokalnie są również wykorzystywane do celów rekreacyjnych.

Gospodarka wodami powierzchniowymi wiąże się ściśle z przeciwdziałaniem niebezpieczeństwu wystąpienia powodzi.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 11/92 Wojewody Kieleckiego z dnia 21 grudnia 1992 r. w sprawie określenia nieobwałowanych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, w „Operacie przeciwpowodziowym dla terenu województwa kieleckiego” wykonanym w 1989 r. wyznaczono granice terenów zalewowych, obejmujące rozległe tereny wzdłuż rzeki Nidy. Na terenach tych zabronione jest:

- wznoszenie obiektów budowlanych,
- składowanie materiałów,
- zmiana ukształtowania powierzchni gruntu,
- sadzenie drzew i krzewów oraz wykonywanie urządzeń lub robót, które mogą utrudniać ochronę tych obszarów przed powodzią.

3.3.2. Zasoby i stan jakości wód podziemnych

Większa część powiatu buskiego położona jest na obszarze ubogim w wody podziemne, praktycznie niewodonośnym. Niewielki teren w środkowej części omawianego obszaru leży na użytkowym zbiorniku wód podziemnych. Północno-zachodnia część powiatu (zachodnie wsie gmin Wiślica, Busko Zdrój) położona jest na GZWP NR 409 Niecka Miechowska SE i w jego strefie ochronnej. Zbiornik ten posiada łącznie powierzchnię 2 575 km², natomiast powierzchnia obszaru ochronnego wynosi 2 404 km², z czego na terenie zbiornika znajduje się 2 379 km² obszaru ochronnego, a poza zbiornikiem 256 km². GZWP Niecka Miechowska (SE) jest uznany za zbiornik o zmiennej wydajności jednak posiada wody stosunkowo dobrej jakości.

Ze względu na sposób zagospodarowania przestrzennego zbiornika, wyróżniono obszary o różnej kategorii ograniczeń. Na terenie powiatu są to tzw. strefy: B, C oraz D. Dla tak wyróżnionych obszarów ustalono propozycje ochrony czynnej i biernej obejmujące:

„B” — obszary upraw rolnych w tym tereny zabudowy wiejskiej

- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska, a w szczególności składowisk odpadów i wylewisk nie

zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża, przeprowadzenie rurociągów transportujących substancje niebezpieczne dla środowiska, przeładunku i dystrybucji substancji ropopochodnych;

- kontrola w przypadku intensywnej produkcji rolnej;
- ograniczenie bezściółkowej hodowli zwierząt;
- likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- stosowanie środków ochrony roślin o okresie połowicznego rozpadu w glebie zdecydowanie krótszym niż 6 miesięcy;
- likwidacja punktów bezpośredniego zrzutu ścieków do wód podziemnych.

„C” — obszary leśne

- zachowanie dotychczasowego stanu zagospodarowania;
- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska;
- konieczność oceny oddziaływania na wody podziemne środków stosowanych przy nawożeniu lasów;
- konieczność kontroli działania środków ochrony roślin na wody podziemne, stosowanie środków dla których okres połowicznego rozpadu w glebie jest zdecydowanie krótszy niż 6 miesięcy.

„D” — obszar upraw rolnych z terenami zabudowy wiejskiej

- właściwe zagospodarowanie wyrobisk poeksploatacyjnych;
- monitoring lokalnych wód podziemnych dla obszaru górniczego.

(powyższe dane przytoczono na podstawie *Dokumentacji hydrogeologicznej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP-NR 409 Niecka Miechowska -część SE, Wrocław 1998*)

Na obszarze powiatu zlokalizowane są 4 regionalne punkty monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych. Monitoring ten polega na prowadzeniu stałych, wieloletnich badań własności fizycznych i chemicznych wody w wybranych punktach. Tylko w punkcie 103 nie ma przekroczeń dopuszczalnych zawartości w wodzie do picia i na potrzeby gospodarcze, natomiast w pozostałych punktach: 101, 102 i 104 przekroczone zostały dopuszczalne zawartości Fe, Mn obowiązujące dla wody do picia i na potrzeby gospodarcze. W tabeli 3.5. zestawiono informacje na temat punktów monitoringu wód podziemnych na terenie powiatu buskiego.

Tabela 3.5. Punkty monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych [WIOŚ, 2006].

Nr punktu	Lokalizacja	Właściciel pkt.	Rodzaj pkt.	Głębokość filtra od-do	Klasa jakości wody	Przekroczenia dopuszczalnych zawartości w wodzie do picia i na potrzeby gospodarcze
101	Jurków gm. Wiślica	Wodociąg wiejski	Studnia głębinowa	26,0-50,0	I	Mn
102	Szczaworyż gm. Busko Zdrój	Ujęcie komunalne dla Buska Z.	Studnia głębinowa	14,7-25,0	IV	Fe, Mn
103	Podlasek gm. Stopnica	Wodociąg wiejski	Studnia głębinowa	62,0-76,0	II	brak przekroczeń
104	Wójcieszka gm. Pacanów	Ujęcie komunalne dla Pacanowa	źródło	-	III	Fe, Mn

Źródło: Dane Raport WIOŚ za rok 2005 [Kielce 2006].

3.3.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Na obszarze powiatu, podobnie jak w województwie, wody podziemne stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia ludności. Powiat zaopatrywany jest z ujęć ze studni wierconych, w tym z ujęcia Zrecze (gm. Chmielnik, pow. kielecki) oraz ujęcia brzegowego Nida 2000 w Starym Korczynie.

Tabela 3.6. Ujęcia wody oraz zasięg zaopatrywanych z nich wodociągów (stan na czerwiec 2007 rok).

Lp.	Gmina	Ujęcie	Zasięg wodociągu	Uzdatnianie
1	Busko Zdrój	Szczaworyż	Szczaworyż, Skotniki Małe i Duże, Pęczelice, Żerniki Górne, Radzanów, Busko Zdrój (część)	Chlorowanie
		Zrecze(gm. Chmielnik)- zakup wody	Mikułowice Kolonia, Elżbiecin, Bronina, Owczary, Chotelek, Wolica Siesławska, Bilczów, Dobrowoda, Budzyń, Zbludowice, Skorzów,	Chlorowanie
		Widuchowa	Olgańów, Siesławice, Wełecz, Nowy Folwark, Oleszki, Kostki Małe i Duże, Biniątki, Szaniec, Łagiewniki, Busko Zdrój (część), Widuchowa, Kotki, Podgaje, Słabkowice, Elżbiecin,	Odżelazianie
		Zwierzyniec	Zwierzyniec	
		Błoniec	Błoniec, Nowa Wieś, Żerniki,	Chlorowanie
		Ruczynów	Ruczynów, Janina, Kołaczkowice,	Chlorowanie
		Gadawa	Służów	Chlorowanie
		Baranów	Szczaworyż	Chlorowanie
		Zrecze	Kameduły, Gałów	Chlorowanie

2	Gnojno	Gorzakiew Jedno ujęcie aktywne i drugie w trakcie uruchamiania.	Gorzakiew, Poręba, Gnojno, Glinka, Skadla, Wola B., Raczyce, Januszowice, Falki, Rzeszutki, Janowice P., Kostera, Bugaj, Balice, Zawada, Zagrody, Janowice R., Maciejowice	Nie wymaga uzdatniania
3	Nowy Korczyn	Ujęcie brzegowe rz. Nida 2000 Stary Korczyn	N. Korczyn, Sępichów, Grotniki Duże, Ucisków, Podzamecze, Podraje, Łęka, Winiary, St. Korczyn, Strożyska, Badrzechowice, Grotniki Małe, Parchocin, Piasek W., Harmoniny, Rzegocin, Górnówola, Pawłów, Żukowice, Czarkowy, Brzostków, Błotnowola, Ostrowce, Kawęczyn	Wymaga uzdatniania
4	Pacanów	Wójcieszka Żabiec	Biechów, Biskupice, Chrzanów, Karsy Dol., Karsy Górne, Karsy Małe, Książnice, Kwasów, Niegosławice, Pacanów, Słupia, Sroczków, Wójcza, Wójcieszka, Zborówek Nowy, Zborówek Stary, Żabiec, Żółcza-Ugory, Wola Biechowska Grabowica, Kępa Lubawska, Komorów, Kółko Żabieckie, Oblekoń, Podwale, Rataje Karskie, Rataje Słupskie, Trzebica	Wymaga uzdatniania- zan. bakteriologiczne Wymaga uzdatniania- zan. bakteriologiczne
5	Solec Zdrój	Groczków Piestrzec Sułkowice Kików	Zborów, Solec Zdrój, Strażniki, Chinków, Zagajów, Kol. Zag. Piewstrzec, Włosnowice, Świniary, Ludwinów, Zielonki, Zagorzany, Wełnin Sułkowice, Piasek Mały, Kików, Żuków	Wymaga chlorowania Wymaga chlorowania Wymaga chlorowania i odżelaziania Wymaga chlorowania
6	Stopnica	Podlasek Strzałków Wolica	Topola, Podlasek, Konary, Smogorzów, Prusy, Skrobaczów, Strzałków, Kuchary, Szczytniki Pozostała część gminy	Nie wymaga uzdatniania
7	Tuczępy	Szydłów	Tuczępy, Góra, Wierzbica, Jaruszkowice, Jarosławice, Nieciesławice, Niziny, Grzymasła, Podlesie, Sienków, Kargów, Brzozówka, Chałupki, Rządów, Dobrów	Nie wymaga uzdatniania
8	Wiślica	Jurków Skotniki Dolne Zrecze	Wiślica, Gorysławice, Szczerbaków, Jurków, Szczytniki, Górki, Konieczmosty, Kuchary, Ostrów, Wawrowice Skotniki Dolne, Skotniki Górne, Skorocice, Kobylniki, Sielec, Hołudza, Łatanice, Gluzy	Wymaga uzdatniania Wymaga uzdatniania Wymaga uzdatniania

Źródło: Dane POŚ, 2004 [ŚBRR Kielce] uaktualnione danymi z gmin (czerwiec 2007)

Na ogół wody z wymienionych ujęć są dobrej jakości i nadają się bezpośrednio lub po prostym uzdatnianiu (chlorowaniu i odżelazianiu) do spożycia i na potrzeby gospodarcze. Powiat jest

względnie równomiernie nasycony siecią wodociągową i posiada wysoki poziom zwodociągowania — ok. 89 % (zwodociągowanie wojew. ok. 70 %).

Łączny pobór wód podziemnych i powierzchniowych dla zaopatrzenia ludności w powiecie buskim w 2005 roku wyniósł 15 766 dam³ (dekametrów sześciennych).

Tabela 3.7. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim i w powiecie buskim w latach 2004-2005
(dane GUS) [WIOŚ Kielce, 2006].

	Rok	Ogółem	Na cele						
			Produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem)			nawodnień w roln.leśnic. oraz uzup. stawów rybnych	eksploatacji sieci wodociągowej		
			razem	Z ujęć własnych			wody		
				powierzchniowe	podziemne		razem	powierzchniowe	podziemne
		w dekametrach sześciennych							
Polska	2004	10990024	7817013	7484953	224717	1071502	2101509	695656	1405853
	2005	10940281	7734217	7421023	219017	1100964	2105100	683700	1421400
Województwo	2004	1110467	963858	951528	8721	81072	65537	9744	55794
	2005	941132	789396	777649	6888	84030	67706	10846	56860
Powiat buski	2004	15 177	102	-	102	12 954	2 121	491	1 630
	2005	15 766	84	-	84	13 526	2 156	512	1 645

Źródło: Dane Raport WIOŚ Kielce, 2006

Tabela 3.8. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie powiatu – stan na 30. 06 2007 r.

Lp.	Gmina	Wodociąg [%]	Kanalizacja [%]	Długość wodociągu [km]	Długość kanalizacji [km]	Ilość przyłączy wodociągowych	Ilość przyłączy kanalizac.
1	Busko Zdrój	98,6 77,1	miasto – 90,7 wieś – 15,2 gmina - 44	269,3 261	94,2 gmina - 78	5061	3038
2	Gnojno	79	2,2	90,4	2,6	965	25
3	Nowy Korczyn	96	19	118,8	20,5	1560	258
4	Pacanów	76	Pacanów i Słupia-10	211,31	17,842	2058	273
5	Solec Zdrój	82	11,7	98,51	6,37	1383	199
6	Stopnica	88	21	125,67	30,96	2122	515
7	Tuczępy	98,8	Tuczępy	59,6	6,8	956	130
8	Wiślica	100		128,8	28	1648	430

źródło: uaktualnione dane z gmin z 2007 roku

Powoli rozwiązywany jest problem gospodarki wodno-ściekowej. Między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej utrzymuje się, bowiem znaczna dysproporcja, co w warunkach

powiatu stanowi duże zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych, w tym wód mineralnych. Na 100 km wodociągu przypada zaledwie około 20 km sieci kanalizacyjnej (w roku 2004 – 10 km).

Ścieki bytowo-gospodarcze ze skanalizowanych części miejscowości odprowadzane są do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na obszarze powiatu. Praktycznie w każdej z gmin znajdują się obecnie oczyszczalnie ścieków komunalnych.

Tabela 3.9. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi (dane GUS) [WIOŚ Kielce, 2006].

	rok	ogółem	Oczyszczane					Nie oczyszczane		
			razem	mecha- nicznie	chemicz -nie	biologi- cznie	podwyż. usuwanie biogenów	razem	odprowadzane	
									z zakładów przemysł.	siecią kanali- zacji
		w dekametrach sześciennych								
Polska	2004	2134876	1943068	581524	107510	585517	668517	191808	50481	141327
	2005	2115101	1929379	576075	108991	501813	742500	185722	52108	133614
Województwo	2004	57893	49288	14936	223	21498	12631	8605	2973	5632
	2005	55279	49050	15416	209	19041	14384	6229	4459	1770
Powiat buski	2004	1 452	1 294	129	-	1 151	14	158	-	158
	2005	1 772	1 450	190	-	194	1 066	322	-	322

Źródło: Dane Raport WIOŚ Kielce, 2006.

Usuwanie ścieków w warunkach wiejskich wymaga odmiennego podejścia niż w miastach, co wynika z rozproszenia zabudowy oraz z innego sposobu korzystania z wody. Możliwe są dwa systemy odprowadzania ścieków: kanalizacja zbiorcza, z centralną oczyszczalnią ścieków na obszarach skupionej zabudowy oraz kanalizacja przyzagrodowa (lokalna) na terenach, gdzie występuje zabudowa rozproszona i samotnicza. Podział poszczególnych jednostek osadniczych na obszary objęte zbiorczymi lub indywidualnymi systemami odprowadzania ścieków winien być dokonany na poziomie planowania przestrzennego (w Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miast i gmin).

Tabela 3.10. Istniejące oczyszczalnie ścieków w powiecie buskim (stan na czerwiec 2007 rok).

Gmina	Oczyszczalnia	Przepustowość [m ³ /d]	Obsługiwany rejon	Możliwość dociążenia [m ³ /d]
Busko Zdrój	Miejska Oczyszczalnia ścieków w Busku Zdroju-mech.-biologiczna	7400	Busko Zdrój, Siesławice, Zbudowice, Wolica Siesławska, Skotniki Małe, Skotniki Duże, Radzanów, Owczary, Chotelek, Wełecz, Mikułowice, Nowy Folwark, Łagiewniki, Bronina, Zbrodźce	3660

Gnojno	Komunalna – mech-biol. Przyszkolna – biol.	75 4,95	Gnojno	Brak możliwości
Pacanów	Komunalna ZUWiK Pacanów biologiczno- mechaniczna	455	Cz. Pacanów, cz. Słupia	455
	Biologiczna „Biokler”	42	Potrzeby własne zakładu	Brak możliwości
	Biologiczna	42	Szkoła podstawowa, Gimnazjum, Dom opieki Społ.	Brak możliwości
	Biologiczna	42	Gospodarstwo Rybackie	Brak możliwości
	Przyzakładowa- biologiczno- mechaniczna (OSM)	230	Okregowa Spółdzielnia Mleczarska	Brak możliwości
Solec Zdrój	Komunalna mech.-biol.	564	Solec Zdrój	120
	Mechaniczna. BIOVAC	60	Zborów	20
Stopnica	Lemna-Fałęcin Stary- biologiczna	300	Stopnica, Wolica, Kąty Stare, Folwarki	150
Tuczępy	Tuczępy biologiczno- mechaniczna	35	Część Tuczęp	Brak możliwości
	Kargów-biologiczna	2,9	SP Kargów	Brak możliwości
	Jarosławice –biologiczna	2,9	Gimnazjum –Jarosławice	Brak możliwości
Wislica	Ekoline	600	Jurków, Wislica, Gorysławice	
Nowy Korczyn	Mechaniczno-biologiczna	160	Grotniki Duże	

Źródło: dane na podstawie ankiet rozesłanych do gmin w roku 2007).

Tabela 3.11. Zestawienie aglomeracji na terenie powiatu buskiego utworzonych przez Wojewodę Świętokrzyskiego.

LP	Agglomeracja	Gmina	RLM – liczba równoważnych mieszkańców
1.	Busko-Zdrój	Busko-Zdrój	24 816
2.	Nowy Korczyn	Nowy Korczyn	3 439
3.	Pacanów	Pacanów	2 231
4.	Stopnica	Stopnica	5 700
5.	Świniary	Solec Zdrój Pacanów	2 553
6.	Tuczępy	Tuczępy	2 358
7.	Wiślica	Wiślica	3 000
Razem powiat			44 097

źródło: Urząd Wojewódzki w Kielcach, 2007

Na terenie powiatu buskiego zasięg **kanalizacji deszczowej** jest stosunkowo niewielki. Wynika to głównie z tego że powiat buski jest powiatem typowo rolniczym z zabudową rozproszoną. Jedynie w miastach Busko Zdrój oraz Solec Zdrój rozwinięte są sieci kanalizacji deszczowej. Istniejące systemy kanalizacji deszczowej w powiecie buskim obejmują następujące miejscowości:

- Busko-Zdrój: 4,5 km; dwie podczyszczanie ścieków deszczowych;

- Solec Zdrój: ul. Leśna – 575 mb, ul. Kościuszki 433 mb, ul.1-Maja 564 mb, ul. Krakowska 554,5 mb, ul. Partyzantów – 532 mb, ul. Polna – 178 mb, ul. Sienkiewicza – 341 mb;
- Stopnica: 1,5 km.

W pozostałych gminach brak jest systemu kanalizacji deszczowej.

3.3.4. Ogniska zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych

Podstawowym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego, będące wynikiem działalności człowieka. Umownie można je podzielić na obszarowe i punktowe.

Zanieczyszczenia obszarowe są to trafiające ze spływami wód opadowych i roztopowych do cieków powierzchniowych nawozy mineralne i organiczne oraz środki ochrony roślin i ścieki bytowe z terenów nieskanalizowanych. Zanieczyszczenia te są trudne do oszacowania i kontrolowania, a mają znaczny wpływ na stan czystości wód powierzchniowych. Na obszarze powiatu buskiego problem zanieczyszczeń obszarowych jest widoczny wszędzie tam, gdzie rzeki przepływają przez tereny wiejskie o niskim stopniu skanalizowania i nieposiadające własnych oczyszczalni ścieków. Rolniczy charakter zlewni powoduje wprowadzanie do wód rzek, ścieków komunalnych (zły stan bakteriologiczny wody) oraz nawozów rolniczych (duże stężenia azotanów). Do zanieczyszczeń obszarowych zaliczamy także zanieczyszczenia małopowierzchniowe takie jak składowiska odpadów oraz zanieczyszczenia wielkoobszarowe (emisja gazów i pyłów do atmosfery).

Zanieczyszczenia punktowe to głównie ścieki komunalne i przemysłowe. W powiecie buskim zbyt wolno rozwiązywany jest problem gospodarki ściekowej. Między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, istnieje znaczna dysproporcja, co w warunkach powiatu stanowi duże zagrożenie dla czystości wód (na 100 km wodociągów przypada zaledwie ok. 20 km sieci kanalizacyjnej). Stopień skanalizowania obszarów powiatu wynosi ok. 12 %. Natomiast w mieście Busko Zdrój stopień skanalizowania wynosi ok. 91 %.

Znaczący wpływ na zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych ma nie do końca rozwiązana gospodarka ściekowa na terenach wiejskich. Tereny te nie są dostatecznie skanalizowane. Należy jednak podkreślić że na terenie każdej z gmin powiatu funkcjonują oczyszczalnie ścieków komunalnych. Niestety ścieki komunalne w wielu przypadkach gromadzone są dalej w bezodpływowych zbiornikach i wywożone do oczyszczalni lub na tereny pól, nieużytków itp. Ze względu na znaczne koszty dowozu ścieków do oczyszczalni problemu tego nie da się rozwiązać bez rozbudowy sieci kanalizacyjnych lub wprowadzenia systemu dopłat refundujących część kosztów dowozu ścieków.

Biorąc pod uwagę pogarszającą się sytuację finansową gmin oraz wieloletnie zaniedbania w tym zakresie, sprawa sanitacji terenów wiejskich winna być przez najbliższe lata zadaniem priorytetowym w dziedzinie ochrony środowiska na terenie powiatu.

Wszystkie składowiska odpadów komunalnych w powiecie buskim znajdują się w obrębie utworów nieprzepuszczalnych i w związku z tym stanowią małe zagrożenie dla ujęć wód, z tym jednak, że składowisko w Wiślicy - Psiej Górze znajduje się w zasięgu GZWP 409 i zbiornik ten wymaga ochrony. Także składowisko w Raczycach znajduje się na granicy Użytkowych Zbiorników Wód Podziemnych - UZWP. Na obszarze powiatu buskiego nie ma składowisk odpadów przemysłowych zagrażających zbiornikom wód podziemnych.

3.3.5. Zagrożenia naturalne – susze i powódzie

Susze i powódzie należą do zagrożeń w których dominującą rolę odgrywają czynniki naturalne, jednakże zmiany sposobu użytkowania ziemi prowadzą do zaburzenia obiegu wody i nasilania się tych zjawisk. Analiza zjawisk ekstremalnych realizowana jest w ramach zadań własnych RZGW.

Zagrożenie suszą

Rozróżnia się trzy rodzaje suszy: atmosferyczną, glebową (rolniczą); i hydrologiczną (www.krakow.rzgw.gov.pl). Jeśli w Polsce, w okresie wegetacyjnym, przez 20 dni nie ma opadów, uznaje się, że nastąpił początek suszy atmosferycznej. Dalszy brak opadów powoduje suszę glebową, która wpływa niekorzystnie na wzrost roślin. Nawet, jeśli w tym czasie opady są minimalne, efekty suszy glebowej mogą zostać złagodzone, lecz mimo to susza może przejść w stan suszy hydrologicznej. Susze atmosferyczna i glebowa zanikają stosunkowo szybko, natomiast susza hydrologiczna, której efektem jest niżówka hydrologiczna trwa na ogół długo, nawet kilka sezonów, bowiem odbudowa zasobów wodnych wymaga obfitych oraz długotrwałych opadów deszczu i śniegu.

Analizy zjawiska suszy (Drab E., 2004) w rejonie powiatu buskiego wskazują że jest to obszar, w którym susze są odczuwalne, a w gminach Busko Zdrój, Wiślica, Nowy Korczyn, Solec Zdrój i Gnojno tereny narażone na suszę zajmują prawie cały obszar gminy. Tam też odnotowano znaczne obniżenie poziomu wód w ciekach powierzchniowych. Również na przeważającej części powiatu notuje się obniżenie poziomu wód gruntowych związane z suszą. Zjawisko suszy powoduje wystąpienie deficytu wody zarówno w ujęciach powierzchniowych jak i podziemnych. W gminie Solec Zdrój był odczuwalny (na poziomie 70 %), trwający około miesiąca deficyt wody w ujęciach wód powierzchniowych, natomiast deficyt wód w ujęciach podziemnych zawierał się w granicach 15-50%. W innych gminach deficyty wody w ujęciach powierzchniowych i podziemnych były mniejsze ale i tak przekraczały niekiedy wielkości pomiędzy 10 a 30%.

Najnowsze analizy wskazują, że w roku 2006 w powiecie buskim wielkość opadów atmosferycznych była w normie, natomiast pomiędzy styczniem i marcem 2007 r. opady znacznie przewyższały normę (do 160%), i począwszy od marca do lipca kształtowały się w granicach normy, okresowo lekko poniżej. Od września do grudnia notowano opady niewiele odbiegające od norm dla tych miesięcy.

Tabela .3. 12. Zestawienie podstawowych informacji o skutkach suszy w 2003 roku w wybranych gminach powiatu buskiego

Gmina	Powierzchnia gminy [km ²]		Liczba mieszkańców gminy [tys.]	
	Całkowita	Dotknięta suszą	Całkowita	Dotknięta suszą
Busko-Zdrój m.	235,88	235,88	33,74	bd
Gnojno	96,00	96,00	5,00	1,00
Nowy Korczyn	112,00	40,00	6,00	bd
Pacanów	124,00	bd	8,43	0,50
Solec-Zdrój	85,07	23,80	5,31	0,23
Stopnica	125,43	bd	8,32	bd
Wiślica	100,00	100,00	6,15	bd
Tuczępy	bd	bd	bd	bd

źródło: Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego – synteza, 2005 – SZMiUW Kielce .

Zagrożenie powodzią

Położenie geograficzne powiatu buskiego powoduje, że na jego obszarze mogą występować różnego rodzaju powodzie: opadowe, roztopowe, zatorowe. Południowo – wschodnia część powiatu, wzdłuż Wisły zagrożona jest zalaniem z prawdopodobieństwem wystąpienia w ciągu roku równym 1% (Q 1%) przez wezbrane wody Wisły. Najczęściej jednak fala powodziowa na rzece Wiśle nie przekracza wałów przeciwpowodziowych. Długość wałów przeciwpowodziowych na Wiśle na terenie powiatu wynosi ok. 46,9 km. Ochroniają one ok. 6100 ha terenów położonych w gminach Nowy Korczyn i Pacanów. Zagrożenie powodziowe w przypadku wystąpienia wezbrań, nawalnych deszczy i roztopów istnieje także ze strony mniejszych cieków przepływających przez teren powiatu: Maskalis, Nidy, Wschodniej i Kanału Strumień. Szczególnie często dochodzi do podtopień terenów położonych w gminach graniczących z Wisłą. Występuje tu zjawisko cofania się wezbranych wód Wisły włąb koryt lokalnych rzek i potoków. Sytuacja taka wystąpiła np. w gminie Pacanów w 2006 r.

3.4. Powierzchnia ziemi i zanieczyszczenie gleb

Powiat Buski ma charakter rolniczy, na co wpływ ma głównie brak większych zakładów przemysłowych. Fakt ten stwarza duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, w tym ogrodnictwa i warzywnictwa, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką. Dotyczy to w szczególności rozległych obszarów, objętych prawną ochroną przyrody, a także innych terenów predysponowanych do zwiększania rangi ochronnej.

Gleby o najwyższej klasie bonitacji zajmują powierzchnię 23 169 ha, co stanowi 33% ogółu użytków rolnych powiatu. Są to grunty klasy I-IIIb podlegające szczególnej ochronie, które nie powinny być przejmowane na cele nierolnicze. Struktura bonitacyjna użytków rolnych (tabela 2.3.) stwarza dla powiatu buskiego bazę do produkcji warzywniczo-sadowniczej. Na terenie powiatu uprawia się głównie zboża, ziemniaki i tytoń.

Pod wpływem czynników naturalnych oraz antropogenicznych zachodzi pogorszenie właściwości użytkowych gleby. Czynnikiem antropogenicznym powodującym niszczenie gleb jest niewłaściwe użytkowanie gruntów lub niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych. Z punktu widzenia ochrony środowiska najważniejsze jest zapobieganie zanieczyszczeniu gleb metalami ciężkimi. Tego typu zanieczyszczenia występują między innymi w rejonach składowisk odpadów komunalnych. W powiecie buskim znajduje się pięć składowisk odpadów komunalnych, w tym cztery są obecnie eksploatowane. Wśród nich jedno składowisko w Klepiu Dolnym, gmina Stopnica, zlokalizowane jest na obszarach występowania gleb o najwyższej klasie bonitacji (klasy I-III).

3.4.1. Stan czystości gleb

Ochrona gleb w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska, prowadzona jest w ramach ochrony powierzchni ziemi i polega na zachowaniu możliwości ich produkcyjnego wykorzystania oraz na utrzymaniu jakości na poziomie wymaganych standardów (określonych rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 09.09.2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi). Ustawa ta postanawia, że oceny jakości gleb i ziemi oraz obserwacji długofalowych zmian w tym zakresie dokonuje się w ramach monitoringu państwowego, który realizowany jest przez IUNG Puławy i przewiduje pobieranie prób badawczych z profili glebowych położonych w ściśle określonych miejscach kraju. Na terenie powiatu buskiego zlokalizowano jeden tego rodzaju profil, który znajduje się w Rzędowie gm. Tuczępy. Badania te prowadzone były przez IUNG Puławy a wyniki tych badań opracowano w Raporcie o Stanie Środowiska w Województwie Świętokrzyskim w roku 2005.

Tabela 3.13. Wyniki badań gleb w Rzędowie (stan na rok 2005).

Lokalizacja badań	Rok badań	pH	Zawartość metali ciężkich w mg/kg gleby i stopień zanieczyszczenia						Zawartość siarki S-SO ₄ w mg/100g gleby i stopień zanieczysz- czenia	Zawartość WWA w µg/kg gleby i stopień zanieczyszczenia*
			Cd	Cu	Cr	Ni	Pb	Zn		
POWIAT BUSKI										
Rzędów gmina Tuczępy (367)	1995	3,6	0,19 0	4,4 0	5,5 0	4,0 0	9,9 0	16,0 0	1,63 II	103 0
	2000	5,3	0,11 0	3,5 0	4,8 0	2,8 0	11,3 0	17,2 0	1,45 I	411 I

Źródło: Raport WIOŚ (2006).

Na terenie powiatu buskiego w chwili obecnej nie istnieją punkty pomiarowo-kontrolne włączone do krajowej bądź regionalnej sieci monitoringu gleb, w związku, z czym ocena stopnia zanieczyszczenia gleb jest utrudniona. Niska jest zawartość metali ciężkich i innych substancji niebezpiecznych (na poziomie naturalnej zawartości w glebie), co wiąże się z małą skalą zanieczyszczeń przemysłowych i komunikacyjnych oraz niewielką chemizacją rolnictwa.

W oparciu o dane z krajowego monitoringu jakości gleb, prowadzonego w 1995 i 2000 r. można stwierdzić, że na obszarze powiatu nie występują obecnie przeciwwskazania do rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności. Brak pomiarów lokalnych nie pozwala jednak zweryfikować ustaleń tego monitoringu, a także określić wyników w oparciu o nowe, obowiązujące w Unii Europejskiej wskaźniki kryterialne.

Stosunkowo niewielkim zagrożeniem gleb w powiecie buskim jest erozja wodna (rzadko wąwózowa), którą objętych jest ok. 5% gruntów rolnych, z czego zaledwie 1% narażonych jest na najbardziej niszczącą erozję silną i bardzo silną. Są to grunty lessowe położone na stokach o spadkach w przedziale 6°–10° (ok. 9%) lub rędzinowe, usytuowane na stokach o spadkach pow. 10° (ok. 15%). Grunty te skupiają się w południowej części gminy Busko Zdrój, północnej części gminy Solec Zdrój oraz (na niewielkich powierzchniach) w Pacanowie i Stopnicy.

Istotnym składnikiem oceny jakości gleb na terenie powiatu jest poziom zakwaszenia, oraz stopień zanieczyszczenia metalami ciężkimi. Zakwaszenie zależy od rodzaju skały macierzystej, natężenia procesów degradacyjnych (np. erozji wodnej, ługowania, zasolenia), a także od ogólnego poziomu kultury rolnej. Gleby silniej zakwaszone posiadają niższą przydatność rolniczą, cechują się słabszą przyswajalnością składników pokarmowych oraz wymagają większych nakładów na rekultywację.

Zgodnie z dostępnymi informacjami, 37% powierzchni użytków rolnych wykazuje odczyn bardzo kwaśny i kwaśny a 25% użytków rolnych wykazuje potrzebę wapnowania.

Tabela nr 3.14. Zakwaszenie gleb powiatu buskiego w roku 2005.

Gmina	Procent gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych
Busko-Zdrój	do 20
Pacanów	41-60
Stopnica	41-60
Nowy Korczyn	41-60
Wiślica	do 20
Solec Zdrój	21-40
Gnojno	61-80
Tuczępy	61-80

Źródło: Raport WIOŚ, Kielce, 2006.

3.4.2. Główne zagrożenia i problemy ochrony gleb

Zanieczyszczenia gleb i zmiany w ukształtowaniu powierzchni terenu na obszarze powiatu buskiego, wynikają głównie z funkcjonowania przemysłu i ruchu komunikacyjnego. Lokalnie są wynikiem działalności górniczej oraz składowania odpadów. Zjawisko degradacji chemicznej gleb jest także związane z nieprawidłowym stosowaniem nawozów sztucznych, wykorzystywaniem do nawożenia i wapnowania odpadów i osadów ściekowych, a także stosowaniem preparatów chemicznej ochrony roślin.

Niewielki areal gleb wykorzystywanych pod intensywne uprawy polowe zagrożony jest również erozją wodną oraz erozją wietrzną (szacunkowo 8%). Erozji tej sprzyja lokalny niedobór lasów, nadmierne uproszczenie agrocenoz, brak zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, spełniających rolę wiatrochronną oraz często występujące przesuszenia (susze, źle działająca melioracja).

Podstawowe problemy związane z jakością gleb na obszarze powiatu buskiego to:

- zakwaszenie gleb;
- znaczny areal gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystanych zwłaszcza na obszarach słabszych glebowo oraz trudnych w uprawie;
- niewłaściwie działające melioracje wodne, powodujące lokalne przesuszanie gleb;
- zagrożenie gleb procesami erozji wodnej i wietrznej, szczególnie na terenach położonych na stokach o spadkach powyżej 9°;
- zagrożenie powodzią (dolina Wisły, Wschodniej, Kanału Strumień);
- występująca punktowo podwyższona zawartość węglowodorów aromatycznych i siarki siarczanowej (badania przeprowadzone przez IUNG Puławy opracowane w Raporcie WIOŚ z 2001 roku).

3.5. Surowce mineralne

Głównym aktem prawnym regulującym gospodarkę surowcami mineralnymi na terenie powiatu jest ustawa Prawo Geologiczne i Górnicze z dn. 4 lutego 1994 r. (Dz. U. nr 27, poz. 96), z późniejszymi zmianami.

Na obszarze powiatu odsłaniają się wychodnie utworów mezozoicznych, najczęściej kredowych, wykształconych w postaci zróżnicowanych litologicznie wapieni, margli, dolomitów, iłów i piaskowców. Utwory trzeciorzędowe reprezentowane są przez wapień, margle, zlepieńce, iły krakowieckie oraz osady serii chemicznej - gipsy, anhydryty i siarkę. Osady czwartorzędowe wykorzystywane gospodarczo to głównie piaski, żwiry, glina zwałowa, lessy, muł borowinowy oraz torfy. Najcenniejszą kopaliną regionu buskiego są jednak złoża wód leczniczych wykorzystywane w działalności balneologicznej.

3.5.1. Zasoby surowców mineralnych

Surowce węglanowe

Niewielkie złoża surowców węglanowych występują na obszarze gmin: Gnojno, Busko-Zdrój i Solec Zdrój. Są to wapień różnie wiekowo i litologicznie. Były one wykorzystywane przez miejscową ludność jako materiał budowlany. Aktualnie złoża tego surowca nie są eksploatowane. Dotychczas udokumentowano złoża: Gorzakiew-Wygoda i Skotniki. Zasoby szacunkowe określono dla złóż Skadla i Smogorzów-Kików. Ponadto w rejonie miejscowości Piestrzec i Szaniec wapień był kiedyś pozyskiwany na lokalną, ale dość znaczną skalę, choć oba te rejony nie posiadają dostatecznie udokumentowanych zasobów.

Wapień występujący w powiecie buskim są surowcem do produkcji kruszywa łamanego dla drogownictwa i mogą mieć zastosowanie jako kamień łamany i bloczny w budownictwie. Jednak ich stosunkowo niewielkie zasoby oraz dość zmienna jakość sprawiają, że perspektywy ich wykorzystywania są niewielkie. Ponadto lokalizacja złóż Smogorzów-Kików i Skotniki w granicach Szanieckiego Parku Krajobrazowego uniemożliwia podjęcie eksploatacji.

Kruszywo naturalne (piaski)

Szeroko rozprzestrzenioną kopaliną na terenie powiatu są piaski budowlane. Obecnie nie prowadzi się wydobycia tego surowca, choć w przeszłości kopalina ta była pozyskiwana z kilku złóż. Udokumentowano szereg złóż tego surowca: Zagrody, Zaborze, Kików, Chotel Czerwony, Janina, Palonki-Podgaje, Galów oraz dwa pola złoża Jastrzębiec. Ponadto istnieje wiele złóż, dla których podano zasoby szacunkowe lub perspektywiczne: Gorzakiew, Młynczyńska, Żerniki Dolne, Pastwiska, Rataje, Kępa Lubawska, Ucisków, Korczyn, Wełecz, Wygoda Kozińska, Badrzychowice, Wełnin, Jarząbki, Jarosławice, Dolina Wschodnia pola A i B oraz po cztery pola w złożach Pawłów-Brzostków

i Badrzychowice. Złóża: Kików, Chotel Czerwony i Korczyn zostały wyłączone z możliwości eksploatacji ze względu na lokalizację w Szanieckim i Nadnidziańskim Parku Krajobrazowym. Pozostałe złoża znajdujące się w granicach otulin tych parków wymagają indywidualnego określenia możliwości i uwarunkowań eksploatacji.

Surowce ilaste

Znaczną powierzchnię powiatu zajmują ily serii krakowieckiej. Kopalina ta jest bardzo dobrym surowcem do produkcji elementów ceramiki budowlanej, a część zasobów wykazuje możliwość otrzymania kruszywa lekkiego - keramzytu. Udokumentowano szereg złóż tego surowca: Raczyce, Zrecze, Wierzbie, Chałupki, Stopnica, Słupia Pacanowska, Słupia Pacanowska-Cegielnia, Badrzychowice, Łatanice, dwa pola złoża Zielonki oraz aktualnie eksploatowane Górka. Dla złóż: Tuczępy, Włosnowice i Ucisków podano zasoby szacunkowe. Ponadto zasoby szacunkowe określono dla złoża iłów bentonitowych Młyny. Surowiec ten może być wykorzystywany jako ziemia odbarwiająca, masy formierskie, a także w przemyśle naftowym. Ze względu na lokalizację w otulinie Szanieckiego Parku Krajobrazowego złóż: Górka, Łatanice i Młyny wymagane jest indywidualne określenie możliwości i uwarunkowań eksploatacji surowców z tych złóż. Iły krakowieckie charakteryzują się bardzo niskim współczynnikiem filtracji. Stanowią one zatem doskonały materiał do budowy warstw izolujących.

Wody mineralne

Wody mineralne występujące w powiecie buskim charakteryzują się wysoką mineralizacją i należą do unikatowych w skali Europy. Pozyskiwane są ze złóż: Busko Zdrój i Solec Zdrój. W ostatnim czasie udokumentowano jeszcze jedno złożo — Wełnin. Wśród występujących tu wód wyróżniamy dwa zasadnicze typy. Są to wody siarczanowe i siarczkowe z dodatkiem bromu oraz wody chlorkowe z dodatkiem wapnia, sodu, jodu lub bromu. Szczegółowe omówienie wód mineralnych znajduje się w rozdziale poświęconym górnictwu - 3.5.2.

Borowiny

Jedynym udokumentowanym złożem tego surowca są Siwice. Występujący w złożu muł borowinowy był eksploatowany dla potrzeb uzdrowiska w Busku Zdroju. Od kilku lat zaprzestano jego wydobycia, a surowiec balneologiczny jest transportowany z Czarnego Dunajca (rejon Nowego Sącza).

Gipsy

Duże pokłady gipsów występują w garbie Busko - Wiślica. Udokumentowano kilka złóż tego surowca: Skorocice-Chotelek, Łatanice-Skorocice, Siesławice oraz na pograniczu z powiatem pińczowskim - złożo Uników-Galów-Szaniec. Ponadto na terenie powiatu istnieje szereg złóż o

zasobach perspektywicznych lub szacunkowych: Kobylniki-Wiślica, Gluzy-Komornica-Chotel Czerwony, Chotel Czerwony, Bilczów, Hołudza-Gluzy, Pruchnica-Owczary oraz fragmenty złóż Rów Winiary-Kamieniec i Winiary-Skotniki. W granicach powiatu buskiego znajduje się niewielki fragment obszaru i terenu górniczego złoża Leszcze, eksploatowanego w sąsiednim powiecie pińczowskim. Złóża z terenu powiatu buskiego nie są aktualnie eksploatowane. Z wymienionych złóż jedynie Uników-Galów-Szaniec przewidywane jest do indywidualnego określenia możliwości i uwarunkowań eksploatacji, pozostałe ze względu na zachowanie wartości przyrodniczych Szanieckiego i Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego, wyłączone z możliwości eksploatacji.

Siarka

W granicach powiatu buskiego, w gminie Tuczępy, zlokalizowane są fragmenty trzech złóż siarki rodzimej. W ujęciu geologicznym tworzą one jedno złożo, którego podział związany jest z różnymi okresami odkrycia i dokumentacji. Są to: Solec, Wola Żyzna i Grzybów-Gacki. W złożach Solec i Wola Żyzna nie prowadzono wydobywania. Przez szereg lat eksploatowane było, metodą otworową (podziemnego wytopu), złożo Grzybów-Gacki. Kopalnia Siarki „Grzybów” (obecnie zlikwidowana) prowadziła od 1997 roku rekultywację terenów po wydobywaniu siarki (rekultywacja została zakończona). W ramach rewitalizacji terenów posiarkowych utworzono na terenie gminy Tuczępy w miejscowości Dobrów składowisko odpadów azbestowych. Składowisko zostało zlokalizowane w środkowej części pola górniczego nieczynnej kopalni otworowej, w obrębie utworzonej i częściowo zagospodarowanej strefy ochronnej Zakładu Produkcji Dwusiarczku Węgla w Dobrowie.

Ropa naftowa

Na obszarze gminy Pacanów znane są powierzchniowe wycieki bituminów w rejonie Żółczy. Prowadzone dotychczas badania wiertnicze nie potwierdziły występowania nagromadzeń tego surowca. Jednakże Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w czerwcu 1999 r. uzyskało koncesję na poszukiwanie i rozpoznanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w rejonie „Medrzechów-Mielec”.

3.5.2. Wpływ działalności górniczej na środowisko

Na obszarze powiatu buskiego występują złoża surowców mineralnych, chemicznych oraz złoża wód leczniczych, których eksploatacja prowadzona jest z wykorzystaniem odpowiednich technologii górniczych. Są to głównie odkrywkowe systemy eksploatacji surowców mineralnych, oraz w mniejszym stopniu, otworowe technologie pozyskiwania wód leczniczych oraz do niedawna siarki rodzimej.

W wyniku prowadzonej działalności górniczej, dochodzi najczęściej do naruszenia naturalnych warunków przyrodniczych, co powoduje degradację środowiska naturalnego, objawiającą się szeregiem niekorzystnych zmian w poszczególnych elementach środowiska. W zależności od sposobu prowadzenia eksploatacji złoża, mamy do czynienia z różnymi procesami negatywnego oddziaływania na środowisko.

W przypadku odkrywkowego systemu wydobywania, jaki dominuje na terenie powiatu, mamy najczęściej do czynienia z ingerencją w naturalny krajobraz (zmiana ukształtowania powierzchni terenu w wyniku powstania wyrobisk, zwałowisk nadkładu, hałd odpadów przerobowych i złożowych). Często występują przypadki osuszania terenu spowodowane drenowaniem lokalnych poziomów wodonośnych w utworach czwartorzędowych wieku plejstoceno-holoceno. Zasięg tych zjawisk jest różny i zależy od skali przedsięwzięcia oraz od lokalnej budowy geologicznej. Z drenowaniem górotworu związane są także procesy zanieczyszczania wód podziemnych i powierzchniowych.

Obecnie w powiecie buskim koncesjonowane wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym, prowadzone jest jedynie z jednego złoża ilów krakowieckich - „Górka” w miejscowości Owczary. Jest to niezbyt duży obszarowo wyrobisko (ok. 4,5 ha), sukcesywnie rekultywowane. Eksploatacja złoża ilów Górka prowadzona w oparciu o koncesję, także wywołuje zmiany w środowisku przyrodniczym, lecz ich rodzaj i zasięg negatywnego oddziaływania jest stosunkowo niewielki. Ogranicza się do zmian w ukształtowaniu powierzchni terenu częściowo rekompensowanych prowadzoną rekultywacją.

Projekt sukcesywnej rekultywacji terenu po eksploatacji złoża ilów „Górka” zakłada niwelację terenu, zazielenienie obszaru (krzewy, niskie drzewa, trawy) i w ostatnim etapie powstanie małego zbiornika wodnego. Prace rekultywacyjne, mają się zakończyć w 2007 r. Rekultywacja prowadzona jest przez Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej Sp. z o.o. 28-500 Kazimierza Wielka.

Na terenie powiatu buskiego istnieje również szereg innych złóż, gdzie prowadzono eksploatację, zmieniając tym samym stan środowiska naturalnego, jednak wydobywanie surowca zostało całkowicie zaniechane. W większości przypadków tereny po eksploatacji nie zostały poddane rekultywacji. Najwięcej porzuconych odkrywek dotyczy złóż wapieni, surowców ilastych i piasków. Wymienione surowce są obecnie pozyskiwane w sposób nie kontrolowany, na potrzeby miejscowej ludności. Pozostałością takiego wydobywania są przeważnie niewielkie odkrywki, dewastujące powierzchnię terenu. W wielu wypadkach, wyrobiska te wykorzystuje się jako nielegalne wysypiska odpadów.

Na obszarze powiatu buskiego występują złoża wód mineralnych siarczanowych i siarczkowych o właściwościach leczniczych. Pozyskiwane są ze złóż Busko Zdrój i Solec Zdrój. Z eksploatacją zasobów wód mineralnych wiąże się ryzyko zanieczyszczenia wód podziemnych występujące głównie w rejonie nie zlikwidowanych otworowych ujęć wód mineralnych. W rejonach tych, w zależności od budowy geologicznej, może nastąpić kontakt hydrauliczny zanieczyszczonych

wód powierzchniowych i gruntowych z wodami poziomów użytkowych. Może to doprowadzić do szybkiego zanieczyszczenia złóż wody mineralnej.

Działalność górnicza w zakresie udostępniania i eksploatawania wód leczniczych w Busku Zdroju prowadzona jest w sposób usystematyzowany od końca XVIII wieku. „Uzdrowisko Busko-Zdrój” SA w Busku Zdroju posiada koncesję nr 41/92 (z późniejszymi zmianami) na eksploatację wód leczniczych w obszarze górnicy „Busko I”. Obszar górniczy „Busko I” zajmuje powierzchnię ca 37,8 km². Swoim zasięgiem obejmuje południową część miasta Busko Zdrój, tereny Gminy Busko w kierunku wschodnim, zachodnim i południowym oraz północne krańce Gminy Wiślica. Eksploatacją wód zajmuje się Uzdrowski Zakład Górniczy.

W chwili obecnej eksploatowane są dwa zasadnicze rodzaje wód leczniczych (wg. informacji uzyskanych w Zakładzie Górniczym „Uzdrowisko Busko-Zdrój” SA) [źródło: m.in. I. Józefko, 2006 - Dodatek nr 1 do projektu zagospodarowania złoża wód leczniczych w Busku Zdroju, w granicach obszaru górniczego „Busko I” PBG „Geoprofil” Sp. z o.o. Kraków]:

1. Wody mineralne chlorkowo-sodowe, siarczkowe,
2. Wody mineralne chlorkowo-sodowe, jodkowe oraz wody chlorkowo-sodowe, jodkowe, żelaziste.

Ad.1. Wody chlorkowo-sodowe, siarczkowe eksploatowane są 4 otworami [B-8b „Michał”, B-13 „Anna”, B-16a „Wiśława”, B-17 „Ignacy”], a w roku 2008/2009 planowane jest uruchomienie następnego otworu [B-4b „Aleksander”].

Dodatkowe 2 otwory ujmujące kompleks skał wodonośnych z tymi wodami są otworami obserwacyjnymi [B-20 „Andrzej” i B-21 „Piotr”]. Wody wydobywane są ze skał wieku górnej kredy, z margli senonu i drobnoziarnistych piaskowców cenomanu. Poziomem podstawowym są osady cenomanu. Głębokość otworów eksploatacyjnych od 55 do 163 m, a otworów obserwacyjnych: 305 i 150 m. Zasoby eksploatacyjne (i odpowiadające im z. bilansowe i przemysłowe) wynoszą 75 000 m³/rok oraz 350 m³/dobę. Wydobywanie, zarówno roczne jak i dobowe zbliżone są do wartości dopuszczalnych, ca 95-100 % w ostatnich 5 latach.

Ad.2. Wody chlorkowo-sodowe, jodkowe i jodkowe, żelaziste eksploatowane są 2 otworami: B-15 „Henryk” i B-19 „Małgorzata” o głębokości 500 i 600 m, odpowiednio.

Wody wydobywane są z utworów węglanowych jury górnej.

Wielkość zasobów eksploatacyjnych (a zarazem odpowiadających im zasobów bilansowych i przemysłowych) wynosi 9 198 m³/rok oraz 25,2 m³/dobę.

Roczne wydobywanie w ostatnich 5 latach zmieniało się od około 7 do około 20 %; obecnie zwiększa się.

Wiek wód, na podstawie wyników badań izotopów trwałych i gazów szlachetnych, został określony na kilkadziesiąt tysięcy lat dla wód siarczkowych i kilka milionów lat dla wód jodkowych i

jodkowych, żelazistych (źródło: B. Porwisz, J. Mądry, 2000 – Dokumentacja hydrogeologiczna określająca granice występowania wód siarczkowych w rejonie Buska Zdroju Przeds. Geol. SA, Kraków)

Wody eksploatowane są za pomocą podwodnych agregatów pompowych do zbiorników, z których przetłaczane są do zakładów przyrodolecznictwa, należących do Spółki oraz 4 innych, dużych podmiotów zajmujących się lecznictwem uzdrowiskowym.

Wody wykorzystywane są w lecznictwie do następujących zabiegów: kąpieli, wzięcia, płukania i kuracji pitnej.

Wody pozabiegowe odprowadzane są kolektorem kanalizacyjnym do własnej Oczyszczalni Ścieków Pokąpielowych, znajdującej się w Siesławicach, na pograniczu z miastem Busko.

Wody są systematycznie badane pod względem parametrów eksploatacyjnych, fizyko-chemicznych i mikrobiologicznych. Dotychczas nie stwierdzono trwałych zmian lub tendencji w zakresie powyższych parametrów.

Wydobywanie wód leczniczych w innych miejscach powiatu buskiego [na podstawie koncesji] - (wg. informacji uzyskanych w Zakładzie Górniczym „Uzdrowisko Busko-Zdrój” SA).

1. Solec Zdrój – Uzdrowisko Solec-Zdrój Sp. z o.o. –obszar górniczy „Solec I” w miejsc. Solec Zdrój i Wełnin
2. Solec Zdrój – Malinowy Zdrój Sp. z o.o. – obszar górniczy „Wełnin” w miejsc. Wełnin

Wody lecznicze, jeszcze nie eksploatowane:

1. złoża w miejsc. Las Winiarski k. Buska Zdroju; koncesja w trakcie wydawania; przedsiębiorca: „Hydrogeotechnika” Sp. z o.o. w Kielcach
2. perspektywiczne: odwiert z wodą siarczkową w Dobrowodzie k. Buska Zdroju (odwiercony na podstawie projektu prac poszukiwawczych za wodą zwykłą); dokumentacja w Starostwie Buskim

Kolejnym rodzajem działalności górniczej mającej negatywny wpływ na stan środowiska jest otworowa eksploatacja złóż siarki rodzimej (metoda podziemnego wytopu). Mimo że złoża siarki występują pod około 200-metrowym nadkładem ilów krakowieckich to jednak negatywne skutki eksploatacji uwidaczniają się na powierzchni terenu w postaci tzw. niecki osiadań zajmującej obszar kilku km². W rejonach eksploatacji otworowej charakterystyczne jest również silne zanieczyszczenie związkami siarki w utworach czwartorzędowych, w tym głównie w warstwie glebowej. Zanieczyszczenie spowodowane wydobywaniem siarki utrzymuje się długo po zakończeniu eksploatacji złoża.

Główne negatywne następstwa otworowej metody wydobycia siarki to: degradacja powierzchni terenu, zniszczenie szaty roślinnej, zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, osiadanie gruntu oraz skażenie powietrza atmosferycznego.

Przykładem niekorzystnego oddziaływania eksploatacji złóż siarki na stan jakości powietrza atmosferycznego może być zjawisko podwyższonego stężenia siarkowodoru występujące na terenie gminy Tuczępy. Jest to związane z produkcją dwusiarczku węgla (CS₂) w Zakładzie Produkcji Chemicznej należącym do Kopalni i Zakładów Chemicznych Siarki „Siarkopol” PP w Staszowie. Ze względu na lokalny charakter nie stanowi to istotnego problemu w skali powiatu.

Należy zaznaczyć, że zlikwidowana Kopalnia Siarki „Grzybów” w Rzędownie, na podstawie prawomocnej decyzji Starosty Buskiego, zakończyła w 1999 r. wykonywanie pomiarów wokół nieczynnej od 1996 r. kopalni siarki w Grzybowie, gdzie realizowane do niedawna były tylko prace ograniczające się do likwidacji otworów poeksploatacyjnych oraz rekultywacji terenów zdegradowanych na skutek działalności górniczej.

Rekultywacja terenów po eksploatacji siarki, ze względu na rozległość obszaru i konieczność realizacji rekultywacji technicznej i biologicznej jest przedsięwzięciem trudnym, kosztownym i długotrwałym. Jednym z najbardziej istotnych i koniecznych warunków rekultywacji jest regulacja stosunków wodnych w obrębie czwartorzędowego (holoceńsko-plejstocńskiego) poziomu wodonośnego poprzez zaprojektowanie i wykonanie sprawnego systemu odwodnienia grawitacyjnego funkcjonującego po zakończeniu eksploatacji.

Rekultywację obszarów po otworowej eksploatacji siarki w rejonie Grzybowa można wymienić jako przykład zrealizowanej rekultywacji terenów pogórnich na obszarze powiatu. Rekultywacja tych terenów została przeprowadzona w kierunku leśnym i rolnym. Prace rekultywacyjne prowadziła Kopalnia Siarki „Grzybów” w Rzędownie, ze środków NFOŚiGW. Poniżej zestawiono decyzje wydane dotychczas w zakresie rekultywacji terenów pokopalnianych wraz z podaniem powierzchni zrehabilitowanego terenu [informacja Starostwa Powiatowego w Busku Zdroju z 2007 r.]:

Decyzje:

Powierzchnia terenu:

Decyzja Kierownika Urzędu Rejonowego
w Busku-Zdroju
RGG.6014.I/70/98 z 24.08.1998r.

- **42,00 ha**

Decyzja Starosty Buskiego
RLO-6018/35/01 z 24.10.2001r.

- **76,00 ha**

Decyzja Starosty Buskiego
RLO-6018/42/03 z 05.11.2003r.

- **4,95 ha**

Decyzja Starosty Buskiego
RLO-6018/144/04 z 15.09.2004r.

- **75,00 ha**

Decyzja Starosty Buskiego
RLO-6018/256/05 z 28.09.2005r.

- 32,00 ha

Decyzja Starosty Buskiego
RLO-6018/383/06 z 03.01.2007r.

- 78,69 ha

razem: 308,64 ha

Do głównych problemów i zadań wynikających z prowadzonej na terenie powiatu działalności górniczej należy zaliczyć:

- konieczność rekultywacji obszarów po wydobyciu pozostałych kopalin na obszarze powiatu (m.in. likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów w wyrobiskach);
- konieczność zapewnienie skutecznej ochrony obszarów występowania wód mineralnych (uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej, ustanowienie nowych lub weryfikacja istniejących stref ochrony, prawidłowe zabezpieczenie zlikwidowanych otworów wiertniczych).

3.6. Klimat akustyczny

Hałas stanowi jedno z zagrożeń cywilizacyjnych. Rozwój gospodarczy powiatu buskiego związany jest z powstawaniem nowych zakładów przemysłowych, rozwojem transportu, a co za tym idzie ze zwiększonym generowaniem hałasu przemysłowego, komunalnego i komunikacyjnego. Obecnie narażone na hałas są nie tylko budynki mieszkalne, szkoły i inne obiekty położone w pobliżu arterii komunikacyjnych bądź zakładów przemysłowych, lecz również tereny wypoczynkowo-rekreacyjne, a nawet tereny leśne.

Rozpoznanie problemu zanieczyszczenia środowiska hałasem jest znacznie mniejsze w porównaniu do innych zagadnień ochrony środowiska. Badania przeprowadzone w ostatnich latach na obszarze województwa wskazują jednak na poszerzanie się obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym, co prowadzi do zwiększenia populacji objętej jego szkodliwym wpływem. Do głównych źródeł hałasu wpływających na zwiększenie uciążliwości akustycznej dla środowiska zewnętrznego należy ruch drogowy i kolejowy oraz działalność prowadzona na terenach niektórych obiektów przemysłowych.

W województwie świętokrzyskim, w ramach monitoringu hałasu oraz kontroli i ewidencji obiektów emitujących hałas, realizowane są działania obejmujące:

1. Planowe, cykliczne badania hałasu komunikacyjnego w miastach, w celu opracowania planów akustycznych miast;
2. Planowe badania hałasu drogowego na głównych trasach komunikacyjnych;
3. Planowe i interwencyjne kontrole zakładów oraz innych obiektów emitujących hałas.

Hałas przemysłowy

Zagrożenie ze strony hałasu przemysłowego jest niewielkie ze względu na brak większych zakładów produkcyjnych. Zakład Dwusiarczku Węgla w Dobrowie zlokalizowany jest na obszarach pozbawionych zabudowy mieszkaniowej.

W ostatnich latach pojawiło się niebezpieczeństwo niekorzystnego oddziaływania ze strony mniejszych zakładów produkcyjnych lub obiektów gastronomiczno-rozrywkowych zlokalizowanych na terenach zabudowy mieszkaniowej. Dotyczy to często sprzecznych lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej na terenach na których już funkcjonuje przemysł mogący negatywnie wpływać na klimat akustyczny. Przykładem może tu być Zakład Wyrobów Metalowych „Metal-Kop” w Busku przy ulicy Langiewicza, gdzie przekroczono wartość dopuszczalną hałasu o 5 dB (badania WIOŚ z 2001 roku) oraz Cegielnia Górka. Rozwiązaniem w tym zakresie może być wykonanie analizy klimatu akustycznego na terenach projektowanych do zabudowy mieszkaniowej w ramach opracowywania nowych planów zagospodarowania przestrzennego, w celu uniknięcia lokalizacji zabudowy w zasięgu akustycznego oddziaływania obiektów przemysłowych.

Hałas drogowy

Szybki rozwój motoryzacji indywidualnej w ostatnich latach połączony ze wzrostem przewozów transportowych oraz opóźnieniami w rozbudowie układów drogowo-ulicznych przyczynił się do znacznego pogorszenia klimatu akustycznego zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych.

Badania hałasu wywołanego ruchem pojazdów samochodowych na obszarze województwa prowadzone są przez WIOŚ w Kielcach od 1978 roku. Na obszarze powiatu buskiego pomiary natężenia hałasu przeprowadzono wielokrotnie:

- w Busku Zdroju czterokrotnie na przestrzeni lat 1987–2001 dla obszaru całego miasta i w latach 1996–2000 na ulicy Objazdowej w ciągu drogi krajowej nr 73 Kielce — Tarnów,
- w Solcu Zdroju i Wiślicy w 1995 roku.

Pomiar w 2001 roku swym zasięgiem objął teren całego miasta Busko-Zdrój, gdzie przebadano 91,6% ogólnej długości dróg miejskich podzielonych na 146 odcinków pomiarowych. Jedynie na 39,7% sieci drogowej równoważny poziom hałasu był mniejszy od wartości normatywnej wynoszącej wtedy 60 dB.

Największe oddziaływanie hałasu komunikacyjnego występuje na obszarach przyległych do tras tranzytowych, gdzie zanotowano poziom hałasu w przedziale 70 – 75 dB. (21,9% sieci).

Porównując wyniki pomiaru hałasu w 1994 i 2001 roku stwierdzono wzrost liczby mieszkańców (18 908) narażonych na hałas komunikacyjny w odniesieniu do ogółu ludności, z 82,8% do 84,5%, przy czym w zakresie hałasu przekraczającego 70 dB wzrost był jeszcze większy - z 12,8% do 15,9%.

Poprawa klimatu akustycznego na terenie miasta stanowiącego węzeł dróg tranzytowych będzie trudna bez poniesienia nakładów na inwestycje drogowe.

Doraźną poprawę sytuacji można uzyskać poprzez polepszenie stanu nawierzchni, zmianę prędkości strumienia pojazdów i wprowadzenie dalszych ograniczeń dla ruchu pojazdów ciężarowych w centrum miasta, w strefie uzdrowskiej i na terenie o dużym wskaźniku zaludnienia. Istotnym zagrożeniem ze strony hałasu drogowego jest wzrost ruchu samochodowego (zwłaszcza ciężarowego) na drodze krajowej nr 73 głównie dla miejscowości położonych bezpośrednio przy drodze (Bronina, Szczaworyż, Smogorzów, Stary Miel). Ruch ten przekroczy w 2010 roku wartość 8000 pojazdów rzeczywistych na dobę na całym odcinku drogi krajowej. Możliwym częściowym rozwiązaniem uciążliwości hałasu drogowego jest budowa ekranów akustycznych, wzdłuż najbardziej zagrożonych odcinków dróg.

Hałas kolejowy

Hałas kolejowy w przypadku powiatu buskiego nie odgrywa większej roli. W samym mieście Busko Zdrój, od kilku lat ruch kolejowy nie odbywa się, natomiast istniejąca Linia Hutniczo-Siarkowa w gminie Tuczępy nie stanowi poważnego zagrożenia dla jakości klimatu akustycznego gminy.

3.7. Walory przyrodnicze

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski (wg J. Kondrackiego), przeważająca część powiatu buskiego położona jest na obszarze makroregionu Niecka Nidziańska, w ramach, której wyodrębnia się następujące mezoregiony: Niecka Połaniecka, Garb Pińczowski, Niecka Solecka i Dolina Nidy. Jedynie południowe obrzeża powiatu znajdują się w makroregionie Nizina Nadwiślańska. Tak duże zróżnicowanie poszczególnych mezoregionów sprawia, że powiat buski posiada bardzo bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe.

3.7.1. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Obszar powiatu buskiego charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, co znalazło odzwierciedlenie w objęciu większości terenu powiatu różnymi formami prawnej ochrony przyrody. Na terenie powiatu występuje wiele skupisk rzadkich gatunków flory i fauny chronionych w rezerwach i na obszarach wydzielonych użytków ekologicznych. Można tu wymienić przykłady ciepłolubnych zbiorowisk kserotermicznych pochodzenia południowoeuropejskiego z szeregiem rzadkich i chronionych gatunków roślin oraz równie rzadkie skupiska roślinności słonolubnej. Siedliskami dla takich zespołów roślinnych są najczęściej suche, słoneczne zbocza wzgórz, dolin rzecznych i wąwozów, zwłaszcza o ekspozycji południowej, rzadziej wschodniej lub zachodniej. Gleby tych terenów, przeważnie płytkie, a miejscami skaliste, są zasobne

w węglan wapnia i zdecydowanie ciepłe. Na siedliskach takich panują specyficzne warunki mikroklimatyczne: wysokie temperatury powietrza i gleby oraz trudności w zaopatrywaniu się roślin w wodę (zwłaszcza w porze suszy letniej). Sprzyja to występowaniu gatunków o dużych wymaganiach termicznych i odpornych na deficyty wodne.

Na obszarze powiatu bytuje wiele gatunków zwierząt, w tym gatunki chronione. Wśród kręgowców na uwagę zasługują ryby z bardzo rzadkim gatunkiem głowacza białopłetwego. Z ptactwa charakterystyczne są czapla siwa, bocian czarny i biały oraz rzadko spotykany w Polsce zimorodek. Wśród bezkręgowców na szczególną uwagę zasługują ciepłolubne gatunki owadów środowisk kserotermicznych: niezwykle rzadki pająk *Eresus niger*, ponadto cykady, kuzki południowe, błonkówki, muchówki i wiele gatunków motyli. Przedstawicielem bezkręgowców jest rzadki gatunek ślimaka *Helix lutesceus*.

3.7.2. Formy ochrony przyrody

Ochrona przyrody jest obowiązkiem każdego obywatela, organów administracji publicznej, a także jednostek organizacyjnych oraz osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność wpływającą na przyrodę.

Podstawowym aktem prawnym regulującym te obowiązki jest **ustawa o ochronie przyrody** z dnia 16 kwietnia 2004 roku. Określa ona cele, zasady i formy ochrony przyrody ożywionej i nieożywionej oraz krajobrazu. Zgodnie z art. 2 ww. ustawy ochrona przyrody oznacza: „*zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, w szczególności: dziko występujących roślin lub zwierząt, siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków chronionych roślin lub zwierząt, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, roślin lub zwierząt, objętych ochroną na podstawie odrębnych przepisów, przyrody nieożywionej, krajobrazu i zieleni w miastach i wsiach*”.

Ma ona na celu: „*utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej, zachowanie dziedzictwa geologicznego, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami, poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu, ochronę zieleni w miastach i wsiach, w szczególności ochronę drzew oraz krzewów, utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, a także innych zasobów przyrody i jej składników oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody*”.

Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe prawną ochroną przyrody objęto większą część powiatu buskiego. Jedynie północno-wschodnie obrzeża powiatu nie są chronione (część gminy Tuczępy). Zgodnie z ww. ustawą na terenie powiatu utworzono dotychczas (stan na czerwiec 2007 r.):

- 1) część Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną o statusie obszaru chronionego krajobrazu (Zespół Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych) o powierzchni 22 874 ha i strefie ochronnej 26 113 ha. Położony jest na terenie gmin: Wiślica, Nowy Korczyn i Busko Zdrój.

- 2) część Szanieckiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną o statusie obszaru chronionego krajobrazu (Zespół Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych — ZNPK), zajmującego powierzchnię 10 915 ha, ze strefą ochronną 12 859 ha. Wraz z otuliną leży na terenie gmin: Busko Zdrój, Solec Zdrój i Stopnica.
- 3) Solecko-Pacanowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje obszar 45 778 ha i położony jest w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego. Obejmuje następujące gminy powiatu buskiego: Pacanów, części gmin: Busko Zdrój, Nowy Korczyn, Solec Zdrój, Stopnica.
- 4) Fragment Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (cała gmina Gnojno, części gmin: Busko Zdrój, Stopnica i Tuczępy);
- 5) Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu - położony na terenie otuliny Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 26 011 ha, obejmując części obszarów gmin: Busko – Zdrój (3515 ha), Chmielnik (46 ha), Imielno (3219 ha), Kije (1707 ha), Michałów (3119 ha), Nowy Korczyn (3425 ha), Opatowiec (438 ha), Pińczów (5766 ha), Wiślica (2202 ha), Złota (2574 ha);
- 6) Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu - Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu SzOChK), położony na terenie otuliny Szanieckiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 12 859 ha, obejmując części obszarów gmin: Busko – Zdrój (6958 ha), Chmielnik (1645 ha), Kije (1320 ha), Solec – Zdrój (1519 ha), Stopnica (1417 ha).
- 7) 5 rezerwatów przyrody;
- 8) 16 pomników przyrody;
- 9) 3 użytki ekologiczne;
- 10) 3 stanowiska dokumentacyjne;
- 11) 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Tabela 3.15. Rezerваты przyrody w powiecie buskim (stan na rok 2005).

Lp.	Nr ewid.	Nazwa rezerwatu	Gmina	Typ rezerwatu	Charakter rezerwatu	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]
1.	018	Owczary	Busko Zdr.	słonoroślów y	ściśły	1959	0,61
2.	022	Góry Wschodnie	Wiślica	stepowy	ściśły	1959	1,78
3.	024	Skorocice	Wislica	stepowy	ściśły	1960	7,70
4.	028	Przęślin	Wiślica	stepowy	ściśły	1960	0,72
5.	032	Skotniki Górne	Wiślica	stepowy	ściśły	1962	1,90

Źródło: Raport WIOŚ Kielce, 2006.

3.7.3. Sieć ekologiczna NATURA 2000 oraz ECONET-PL

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Jest ona tworzona w oparciu o dwie dyrektywy UE:

- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dn. 21.05.1992. r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych i dzikiej flory i fauny (w oparciu o nią tworzone będą Specjalne Obszary Ochrony — SOO);
- Dyrektywę Rady 79/409/EWG z dnia 02.04.1979. r. w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków (stanowiącej podstawę do wydzielenia Obszarów Specjalnej Ochrony — OSO).

Ww. dyrektywy zobowiązują państwa członkowskie, a więc i Polskę od momentu akcesji do UE, do wytypowania obszarów chronionych, które będą tworzyć tę sieć. Zostaną one ustanowione w oparciu o załączniki do tych dyrektyw, które zawierają listy cennych siedlisk i ginących gatunków o znaczeniu wspólnotowym. Ich zachowanie wymaga wyznaczenia obszarów SOO i OSO.

Odpowiednie zapisy prawne w tym zakresie znajdują się w opracowywanej obecnie nowelizacji ustawy o ochronie przyrody.

Z powiatu buskiego cała dolina Nidy wraz z przyległymi do niej terenami została włączona do projektu polskiej części europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000. Teren ten wszedł w skład dwóch obszarów, których granice w przeważającej części się pokrywają. Są to: „**Ostoja Nidziańska**” (SOO) oraz „**Dolina Nidy**” (OSO). Zgodnie z informacjami z Raportu o Stanie Środowiska w Województwie Świętokrzyskim w 2005r., Dolina Nidy została ustanowiona Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000.

Obydwie ww. ostoje obejmują dolinę Nidy oraz fragmenty przylegających do niej płaskowyżów. Krajobraz jest tu bardzo urozmaicony. Rzeka Nida silnie meandruje tworząc liczne starorzecza. Towarzyszą jej kompleksy wilgotnych i podmokłych łąk oraz bagien. Przy małym spadku koryta rzeki, co roku tworzą się tu rozlewiska i rozwijają się zbiorowiska szuwarowe. Równie cenne przyrodniczo są duże kompleksy stawów hodowlanych. Obszar ten stanowi ostoję dla szeregu rzadkich i chronionych gatunków ptaków (zwłaszcza wodno-błotnych).

Przylegające do doliny Nidy, lekko faliste obszary płaskowyżów, porozcinane są licznymi wąwozami, parowami oraz suchymi dolinami. W centrum Ponidzia mamy do czynienia z typową rzeźbą krasową związaną z występowaniem pokładów gipsu. Wapienne i gipsowe wzgórza oraz zbocza wąwozów porastają murawy kserotermiczne, a doliny są zajęte przez zbiorowiska łąkowe. Obszar ostoji jest słabo zalesiony. Występujące tutaj miejscami zbiorowiska leśne to przede wszystkim lasy świeże z fragmentami siedlisk borowych i olsowych.

Należy również nadmienić, że cała dolina Nidy stanowi ostoję ptaków o randze europejskiej i została włączona do bazy ostoji przyrodniczych Corine.

Wschodnia i centralna część powiatu buskiego zostały włączone, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, do **węzła ekologicznego o randze międzynarodowej (Obszar Buski)** oraz do **krajowego węzła ekologicznego (Obszar Nidziański)**. Ponadto cała dolina Wisły stanowi ważny międzynarodowy korytarz ekologiczny, łączący Morze Bałtyckie z Karpatami. Kilkadziesiąt gatunków ptaków wodno-błotnych wykorzystuje ją i jej dopływy jako szlak sezonowych wędrówek i ciąg dogodnych miejsc postoju. W okresie zimowym jest też miejscem zimowania dużych zgrupowań kaczek i mew oraz pochodzących ze Skandynawii traczy, gągołów i nurów.

Funkcję **regionalnych korytarzy ekologicznych** pełni dolina Wschodniej i Sanicy wraz z towarzyszącymi im wydłużonymi kompleksami leśnymi, a także doliny Kanału Strumień i Maskalisa. Rangę **lokalnych ciągów ekologicznych** posiadają pozostałe doliny rzek i cieków, zagospodarowane w części jako użytki zielone oraz pasma zadrzewień i zakrzewień.

Elementy systemu przyrodniczego znajdują się pod dużą antropopresją związaną z wykorzystaniem rolniczym tego obszaru. Największymi liniowymi barierami ekologicznymi przecinającymi korytarze i ciągi ekologiczne oraz zakłócającymi ich prawidłowe funkcjonowanie są drogi (szczególnie te zlokalizowane na nasypach), linie energetyczne oraz zwarta zabudowa.

3.7.4. Gospodarka leśna

Lesistość powiatu buskiego jest niska i wynosi około 10-12 %.. Dla porównania lesistość województwa wynosi 27,6%, zaś kraju 28,5%. Jeszcze niższy jest udział lasów w strefach ochrony uzdrowisk Busko Zdrój i Solec Zdrój (nie przekracza 6%). Mała jest też powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, zwłaszcza w gminach południowych. Niedobory lasów i zadrzewień równoważą częściowo liczne skupiska drzew i krzewów przydomowych, w tym sady, zieleń parkowa i przydrożna.

Lasy zajmują ogółem 9,7 tys. ha, z czego większość stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwa Pińczów i Chmielnik. Lasy te pełnią funkcje gospodarcze i ochronne, przeważnie glebochronne oraz stanowiące ochronę uzdrowisk. Skupiają się w kilkunastu małych kompleksach, przy czym zwarte układy funkcjonalne tworzą ciągi leśne wzdłuż rzeki Wschodniej i Sanicy oraz w rejonie Garbu Pińczowskiego. Lasy prywatne charakteryzują się silnym rozproszaniem tworząc na ogół niewielkie powierzchnie.

Powiat buski zalicza się do obszarów o wysokich potrzebach zalesieniowych. Powierzchnia gruntów przewidzianych do zalesienia w wojewódzkim i krajowym programie zwiększenia lesistości w latach 2001–2020 wynosi 7437 ha i wykazuje tendencję rosnącą. Istotnym ograniczeniem realizacji zalesień jest niedobór środków finansowych.

Tabela 3.16. Skala krajowych preferencji zalesieniowych ustalona w obowiązującym KPZL.

Gmina	Pow. lasów [ha]	Preferencje zalesieniowe ¹⁾	Lokata w rankingu wojewódzkim
Busko Zdrój (gm.)	2720	25,13	3
Busko Zdrój (m.)	26	-	-
Solec Zdrój	820	12,14	78
Gnojno	1582	12,86	70
Stopnica	1101	14,95	44
Nowy Korczyn	880	14,16	52
Pacanów	228	16,07	37
Tuczępy	2027	10,65	91
Wiślica	335	12,10	79

¹⁾ liczba punktów przyznana w „Krajowym programie zwiększenia lesistości”- punktacja obejmuje ocenę 12 cech rzutujących na potrzeby zalesieniowe.

Źródło: Krajowy program zwiększenia lesistości z roku 2003.

Ocena stanu sanitarnego i zdrowotnego lasów w powiecie (na podstawie raportu WIOŚ z 2006 r.), prowadzi do wniosku że w latach 2004-2005 stan biologiczny drzew w drzewostanach sosnowych nie budził zastrzeżeń. Stan zdrowotny i kondycja biologiczna drzewostanów jodłowych z roku na rok ulega poprawie. Niemniej jednak niepokojącym zjawiskiem jest nawrót lokalnej aktywności zwójek jodłowych w innych rejonach województwa. Obserwuje się również obniżenie stanu zdrowotnego drzewostanów dębowych. Spowodowane jest to zbyt małą ilością opadów w ostatnich latach, szczególnie w 2005 roku.

W przypadku innych gatunków drzew nie ulega pogorszeniu stan zdrowotny i kondycja biologiczna drzewostanów. Generalnie stan zdrowotny drzewostanów w całym województwie można uznać za dobry.

Główne zagrożenia i problemy w zakresie lesistości to:

- znaczny niedobór lasów (zwłaszcza w strefach ochrony uzdrowisk oraz w strefach zagospodarowania turystycznego);
- duże rozdrobnienie kompleksów leśnych w lasach niepaństwowych;
- niepełne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz nie realizowanie odnowień na gruntach przejściowo pozbawionych drzewostanów;
- kradzieże drzewa w lasach wszystkich kategorii własności;
- zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych oraz wokół dróg;
- niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów;
- ostry niedobór środków na zalesienia.

W województwie świętokrzyskim ponad 90% powierzchni lasów znajduje się w I strefie tzw. uszkodzeń słabych, 10% w II strefie, a jedyne 112 ha w III strefie – uszkodzeń silnych.

Poza zagrożeniami związanymi z zanieczyszczeniem środowiska poważne szkody w lasach wyrządzają powstające pożary. Lasy znajdujące się na terenie powiatu buskiego zostały zakwalifikowane do II kategorii zagrożenia pożarowego.

3.8. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące

Promieniowanie elektromagnetyczne jest zjawiskiem powszechnym. Źródłami tego promieniowania są systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej oraz urządzenia o mniejszej uciążliwości, diagnostyczne, terapeutyczne, przemysłowe, a także domowe. Dla środowiska istotne znaczenie mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne o odpowiednio wysokim natężeniu lub o wysokiej częstotliwości do 300 GHz, umieszczone bez osłony w środowisku naturalnym. Do urządzeń takich zaliczają się anteny nadawcze, linie przesyłowe, przemysłowe generatory mikrofal.

Do urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne na obszarze powiatu buskiego należą:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV, 220 kV, 400 kV, których szkodliwy wpływ rozciąga się odpowiednio w promieniu od 12 do 37 metrów od osi linii,
- stacje elektroenergetyczne 110/15 kV (Busko Zdrój, Welecz, Dobrów), których uciążliwość na ogół zamyka się w granicach ogrodzenia obiektu,
- bazowe stacje telefonii komórkowej (9 stacji), równomiernie rozmieszczone na obszarze całego powiatu na specjalnie wykonanych masztach.

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym uregulowana jest ustawowo (prawo budowlane, prawo ochrony środowiska, ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), przepisami BHP oraz sanitarnymi.

W polskim prawie ochrona przed polami elektroenergetycznymi została ujęta w ustawie - Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z tym aktem prawnym zapewnienie najlepszego stanu środowiska powinno być realizowane poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych, lub co najmniej na tych poziomach, oraz zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z dnia 14 listopada 2003 r.) określa:

- dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, zróżnicowane dla:

- terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
- miejsc dostępnych dla ludności,
- zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określa się parametry fizyczne charakteryzujące oddziaływanie pól elektromagnetycznych na środowisko,
- metody sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
- metody wyznaczania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Utrzymana została zasada, zgodnie, z którą nie normuje się dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych tam gdzie przebywanie ludzi nie będzie miało miejsca. Rozporządzenie określa również zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określone zostaną parametry fizyczne, charakteryzujące oddziaływanie tych pól na środowisko, także zakres i sposób prowadzenia badań pól elektromagnetycznych.

Tabela. 3.17. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych.

Zakres częstotliwości promieniowania	Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
Pola stałe	16kV/m	8 kA/m	-
Pola 50 HZ	*10 kV/m	80 A/m	-
0,001 – 0,1 MHz	100 V/m	10 A/m	-
0,1 – 10 MHz	20 V/m	2 A/m	-
10 – 300 MHz	7V/m		
0,3 – 300 GHz	-	-	0,1 W/m ²

* na obszarach zabudowy mieszkalnej, lokalizacji szpitali, żłobków, przedszkoli, internatów – 1 kV/m

Pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych wymagają:

- linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV lub wyższym,
- instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, których równoważna moc promieniowania izotropowo jest równa 15W lub wyższa, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0,03 MHz do 300 000 MHz.

W sieci monitoringu za 2005 r. prowadzonego przez Inspekcję Ochrony Środowiska WIOŚ w Kielcach wytypowano obiekty do pomiarów monitoringowych i kontrolnych PEM:

1. Stacja bazowa PTK CENTERTEL – Ucisków gmina Nowy Korczyn;
2. Stacja bazowa PTC ERA GSM – Nowy Korczyn.

W żadnym z badanych obiektów nie zostały przekroczone dopuszczalne wartości składowej elektrycznej gęstości mocy wynikającej z Załącznika nr 1, Tabela Nr 2, poz.7, Rozporządzenia MŚ z

dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

3.9. Gospodarka odpadami

Gospodarowanie odpadami w powiecie buskim, w tym stan aktualny i prognozowane zmiany stanowią treść odrębnego opracowania. Zagadnienie jest przedmiotem opracowania „Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Buskiego”, który stanowi integralną część „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego”.

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Gospodarowanie odpadami na terenie powiatu buskiego realizowane było do tej pory w oparciu o sporządzony Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu na lata 2004 –2006, a obecnie przygotowana jest jego aktualizacja na lata 2008-2011.

Gospodarkę odpadami w powiecie buskim przedstawiono w podziale na sektor komunalny, gospodarczy i odpady niebezpieczne.

W aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami na lata 2008 - 2011 przedstawiono głównie:

- analizę aktualnego stanu gospodarki odpadami,
- prognozy wzrostu ilości wytwarzanych odpadów,
- identyfikację problemów,
- cele i zadania,
- system gospodarki odpadami,
- harmonogram realizacji przedsięwzięć,
- źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu gospodarki odpadami.

Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- edukację ekologiczną społeczeństwa,
- uporządkowanie gospodarki odpadami w powiecie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów,
- wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia wiodących celów, krótko- i długookresowych,
- osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- monitoring samorządowy, prowadzony kwartalnie w ramach obrad Rady Powiatu i Rad Gminnych oraz podczas obrad każdej Rady Sołeckiej.

3.10. Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, energię geotermalną, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także z biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych. Do energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych zalicza się, niezależnie od parametrów technicznych źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące ze źródeł odnawialnych, w szczególności:

- z elektrowni wodnych,
- z elektrowni wiatrowych,
- ze źródeł wytwarzających energię z biomasy,
- ze źródeł wytwarzających energię z biogazu,
- ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych,
- ze słonecznych kolektorów do produkcji ciepła,
- ze źródeł geotermicznych,
- ciepło gruntu, środowiska wodnego oraz powietrza w systemach z pompą ciepła.

Na terenie powiatu buskiego istnieją umiarkowane warunki do wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Na terenie powiatu znajdują się niezagospodarowane tereny rolne o stosunkowo dobrych warunkach dla uprawy roślin energetycznych. Daje to możliwość rozwoju dużych plantacji wierzby krzewiastej wykorzystywanej w procesie produkcji „zielonej” energii elektrycznej.

Zgodnie z analizą potencjału teoretycznego i technicznego źródeł energii odnawialnej przeprowadzoną dla potrzeb Programu ochrony środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego (2007) w powiecie buskim istnieje możliwość wykorzystania następujących źródeł energii odnawialnej:

- **energia wiatru** - powiat buski znajduje się w przeważającej części w mało korzystnej strefie energetycznej wiatru (inf. IMiGW). Nie oznacza to jednak braku możliwości lokalnego wykorzystania energii wiatru. Z danych uzyskanych w Starostwie Powiatowym wynika że na koniec roku 2007 na terenie powiatu były zgłoszone 2 elektrownie wiatrowe o mocach: 75 kW w miejscowości Jarząbki na terenie Gminy Gnojno, 5,5 kW w miejscowości Smogorzów na terenie gminy Stopnica.

- **biogaz** - powstający w procesie fermentacji odpadów organicznych na składowiskach odpadów znajdujących się w powiecie oraz odpadów zwierzęcych w gospodarstwach rolnych. Ze względu na brak w powiecie oczyszczalni ścieków o wydajności co najmniej 8 000 m³/d (minimalna wydajność oczyszczalni, dla których pozyskanie biogazu jest uzasadnione ekonomiczne) nie przewiduje się wykorzystania biogazu powstającego z osadów ściekowych,

- **biomasa** - obecnie potencjał biomasy związany jest z wykorzystaniem nadwyżek słomy oraz odpadów drzewnych, dlatego też wykorzystanie ich skoncentrowane jest na obszarach intensywnej produkcji rolnej i drzewnej. Obszary upraw rolnych powiatu mogą być zapleczem do produkcji biomasy, czynione są próby rozwinięcia produkcji drzewnej na cele energetyczne. Z danych uzyskanych w Starostwie Powiatowym wynika że na koniec roku 2007 na terenie powiatu działały 2 plantacje wierzby energetycznej zlokalizowane w miejscowościach: Wola Bokrzycka – gmina Gnojno o pow. 1,5 ha, Chotelek – gmina Busko-Zdrój o pow. 70 ha – produkcja zrębów i brykietów. Część produkcji dostarczana jest do Elektrociepłowni Kielce.

- **energia słoneczna** - w województwie świętokrzyskim generalnie istnieją dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego przy dostosowaniu typu systemów i właściwości urządzeń wykorzystujących tę energię do charakteru, struktury i rozkładu w czasie promieniowania słonecznego. Na terenie całego województwa istnieją podobne możliwości wykorzystania tego źródła energii jednakże dotychczas energia słoneczna jest wykorzystywana jedynie w ograniczonym zakresie przez indywidualnych inwestorów.

- **energia geotermalna, ciepło gruntu, ciepło środowiska wodnego oraz powietrza w systemach z pompą ciepła** – na obszarze województwa oraz powiatu możliwe są do pozyskania zasoby energii ze źródeł niskotemperaturowych (grunt, powietrze, środowisko wodne), które to w systemach z pompą ciepła stanowią tzw. dolne źródło. Jednocześnie na obszarze powiatu buskiego istnieją perspektywiczne zbiorniki wód geotermalnych niskotemperaturowych których ewentualne wykorzystanie wymaga dodatkowych badań. Zasadniczą przeszkodą w rozwoju geotermii na terenie powiatu są zbyt niskie temperatury wody złożowej oraz wysokie koszty realizacji inwestycji.

Pozostałe źródła energii odnawialnej nie mają obecnie istotnego znaczenia dla terenu powiatu, choć można rozważać możliwość budowy małych elektrowni wodnych.

4. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, KIERUNKI I ZADANIA EKOLOGICZNE

W rozdziałach 2 i 3 przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie powiatu buskiego. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska i towarzyszące im zagrożenia. Konieczne jest ustalenie głównych zasad polityki ekologicznej powiatu w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Poniżej wyznaczono cele ekologiczne, po osiągnięciu których, powinna nastąpić poprawa konkretnego elementu środowiska lub w uzasadnionych przypadkach powinien zostać utrzymany obecny zadowalający jego stan. Wyznaczono kierunki służące do osiągnięcia poszczególnych celów ekologicznych oraz konkretne zadania ekologiczne prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków, a tym samym celów ekologicznych. Działania te mają charakter ciągły i powinny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu.

Cele i zadania ekologiczne zostały zestawione w formie tabelarycznej wraz z harmonogramem realizacji oraz jednostką realizującą wyznaczone zadania. Wszystkie wyznaczone cele oraz kierunki działań i zadania stanowią podstawę realizacji polityki ekologicznej powiatu.

Zgodnie z przyjętą strukturą Programu zdefiniowano cele średniookresowe do roku 2015 i sposób ich osiągnięcia (kierunki działań) do roku 2010.

4.1. Cele polityki ekologicznej powiatu

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska i obejmuje poszczególne komponenty środowiska zlokalizowane na obszarze powiatu. „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został sporządzony na lata 2008 – 2011 i stanowi aktualizację dokumentu programowego opracowanego przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach w roku 2004.

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska w latach 2004 - 2007 oraz ocenę zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego powiatu, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej Powiatu Buskiego przyjęto w aktualizacji **kontynuację podstawowego celu polityki ekologicznej powiatu:**

***Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu buskiego
ukierunkowana na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego oraz turystyki i rekreacji***

Cel ten jest zgodny z celem generalnym sformułowanym w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020” oraz z celem podstawowym w „Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”.

W Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego określono zakres działań, które muszą być wdrażane na poziomie lokalnym.

Główne zasady polityki ekologicznej powiatu buskiego to:

1. Zasada likwidacji aktualnych problemów. W dziedzinie ochrony środowiska są to następujące problemy:
 - zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych I poziomu wodonośnego (zanieczyszczenia rolnicze obszarowe, ścieki komunalne i przemysłowe);
 - problemy gospodarki odpadami (komunalnymi, przemysłowymi i niebezpiecznymi);
 - emisje zanieczyszczeń ze środków transportu i kotłowni lokalnych lub pieców indywidualnych opalanych węglem (tzw. „niska emisja”);
 - emisje zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych;
 - tereny zdegradowane;
 - nadmierny hałas w centrach miejscowości, przy obiektach przemysłowych, ciągach komunikacyjnych;
 - ubożenie zasobów surowców mineralnych.
2. Zasada prewencji czyli zapobiegania przyszłym problemom. Zasada ta dotyczy rozwoju dziedzin gospodarki, mogących negatywnie oddziaływać na środowisko. Dla skutecznego przeciwdziałania potencjalnym problemom niezbędne jest wskazanie terenów, sektorów dziedzin sprzyjających rozwojowi problemów środowiskowych. Działania prewencyjne powinny być podejmowane na etapie powstawania zanieczyszczeń, podczas ich emisji oraz w miejscu ich odbioru.
3. Zasada spójności. Zasada ta dotyczy zintegrowanej polityki rozpatrywania problemów rozwojowych z problemami ochrony środowiska.
4. Zasada oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych. Zasada ta zaleca prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie oszczędnego korzystania z nieodnawialnych zasobów oraz propagowanie oszczędnego korzystania z zasobów odnawialnych.
5. Zasada odpowiedzialności grup zadaniowych. Wdrażanie programu ochrony środowiska powinno być realizowane przy udziale wszystkich grup zadaniowych uczestniczących w programie, dla programu powiatowego są to: powiat, gminy, jednostki związane z przemysłem, jednostki związane z rolnictwem, organizacje pozarządowe i inne.
6. Zasada regionalizmu. Zasada ta oznacza, że każdy region ma prawo do własnej polityki społeczno-gospodarczej i ekologicznej.

Program działań niezbędnych dla realizacji polityki ekologicznej powiatu buskiego, w zakresie ochrony środowiska, powinien być osiągnięty poprzez realizację celów i zadań prowadzących do osiągnięcia poprawy stanu obecnego dla poszczególnych elementów środowiska:

- poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- racjonalne korzystanie z zasobów glebowych,
- racjonalne korzystanie z surowców mineralnych,
- ochrona obszarów i obiektów przyrodniczych,
- zwiększenie lesistości powiatu,
- zmniejszenie uciążliwości hałasu i promieniowania elektromagnetycznego dla mieszkańców i środowiska,
- prawidłowa gospodarka odpadami,
- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Realizacja wyznaczonych celów, kierunków i zadań ekologicznych, w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska, będzie elementem wypełniania zadań określonych w polityce ekologicznej państwa i powinna prowadzić do zrównoważonego rozwoju powiatu.

4.2. Ochrona powietrza atmosferycznego

Zgodnie z przepisami prawa, ochrona powietrza polega na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzonych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości poprzez utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych poziomów lub zmniejszanie, jeżeli poziomy te nie są dotrzymane. Obowiązkiem Ministra Środowiska jest ustalenie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz warunków, w jakich ustala się poziomy tych substancji. Oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach które stanowią miasta i aglomeracje o liczbie ludności większej niż 250 tys. oraz obszary powiatów nie wchodzących w skład aglomeracji.

Na podstawie pomiarów wskazuje się strefy, gdzie następuje przekroczenie dopuszczalnych poziomów poszczególnych substancji. Klasyfikacji stref dokonuje się ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi oraz ochrony roślin. Dla stref w których nastąpią naruszenia, Marszałek w porozumieniu ze Starostą określa program ochrony powietrza, mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych.

Uwzględniając założenia ochrony powietrza określono **cel ekologiczny**:

Zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu buskiego

Dla osiągnięcia postawionego celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym,
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie ochrony powietrza:

1. Wykorzystywanie węgla jako głównego źródła energii

Głównym paliwem, które jest wykorzystywane w gospodarce komunalnej jest węgiel przeważnie niskiej jakości, o dużym stopniu zanieczyszczenia. Zbyt niski jest jeszcze udział innych źródeł energii, chociaż należy odnotować stopniowy wzrost ich wykorzystania.

2. Niska emisja

Decydujący wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w powiecie ma niska emisja. Jej źródłem jest spalanie węgla niskiej jakości w lokalnych kotłowniach i w indywidualnych gospodarstwach domowych (paleniskach domowych) oraz wzrastające natężenie komunikacyjne.

3. Napływ zanieczyszczeń powietrza z sąsiednich regionów

Na jakość powietrza w powiecie mają również znaczący wpływ ponadregionalne zanieczyszczenia pochodzące z sąsiednich województw (głównie z Bełchatowa i aglomeracji śląskiej).

Zadania ekologiczne:

- Identyfikacja występowania i możliwości wykorzystania źródeł energii odnawialnej (m.in. energia słoneczna, zasoby wód podziemnych, ciepło gruntu, biomasa, biogaz).
- Termomodernizacja budynków stanowiących mienie powiatu lub gmin oraz obiektów prywatnych.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z procesów przemysłowych.
- Wprowadzenie i eksploatacja prawidłowego systemu odgazowania na składowiskach odpadów komunalnych.
- Instalowanie wysokosprawnych urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności urządzeń już funkcjonujących.
- Budowa i rozbudowa sieci gazowniczej w poszczególnych gminach powiatu.
- Ograniczenie niskiej emisji poprzez modernizację i eliminację lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych opalanych węglem lub koksem.
- Ograniczanie niskiej emisji poprzez zastosowanie paliw alternatywnych (wierzba, malwa, rzepak, słoma), kolektorów słonecznych, pomp ciepła lub kotłów gazowych nowej generacji.

- Centralizacja ucieplwienia prowadząca do likwidacji małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych.
- Zorganizowanie wsparcia finansowego dla mieszkańców zamieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne i wykonujących inwestycje termomodernizacyjne.
- Prowadzenie edukacji ekologicznej społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych).
- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszaru miasta (budowa obejść drogowych, obwodnic), przebudowa dróg o małej przepustowości.
- Rozbudowa infrastruktury drogowej.
- Bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych.
- Rozbudowa transportu publicznego na terenie powiatu oraz zachęcanie mieszkańców do korzystania z tego rodzaju transportu.
- Bezpłatne usuwanie i unieszkodliwianie materiałów zawierających azbest.

W zakresie ochrony powietrza do kompetencji Starosty Powiatu należy przede wszystkim wydawanie pozwoleń w drodze decyzji na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza oraz przyjmowanie zgłoszeń instalacji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko, z których emisja nie wymaga pozwolenia. Dotychczas wydano 6 decyzji ustalających dopuszczalną emisję zanieczyszczeń pyłowo-gazowych dla następujących podmiotów:

- Wojskowy Szpital Uzdrawiskowy w Busku Zdroju;
 - Cegielnia Górka w Owczarach;
 - Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Osób Niepełnosprawnych Ruchowo w Busku Zdroju;
 - Komunalny Związek Ciepłownictwa Ponidzie w Busku Zdroju (2 decyzje);
 - Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Drogowych MAKADAM w Busku Zdroju;
- oraz przyjęto w roku 2006 – 7 zgłoszeń , w 2007 – 3 zgłoszenia dla kotłowni i stacji benzynowych.

W 2006 roku wydano 1 decyzję na handel emisjami dla Ceramika Budowlana Sp z o.o. Podedworze 30-686 Kraków – Oddział Odonów, Zakład Ceramiczny Górka Owczary 28-100 Busko Zdrój.

Wszystkie większe podmioty gospodarcze emitujące zanieczyszczenia do powietrza powinny opracować i wdrażać programy zmierzające do ograniczenia emisji. Będą one obejmować wprowadzanie nowych, „czystych technologii”, modernizację procesów technologicznych oraz instalowanie urządzeń redukujących ilość emitowanych zanieczyszczeń. Szeroko powinna być także stosowana zasada stosowania najlepszych, dostępnych technik - BAT.

W zakładach przemysłowych i usługowych powinny coraz częściej być wprowadzane systemy zarządzania (ISO, EMAS i in.), dające korzyści nie tylko w zakresie ochrony środowiska, ale również ekonomiczne. Ich wprowadzenie pozwoli na ograniczenie kosztów produkcji m.in. poprzez oszczędne

korzystanie z surowców, zmniejszenie zużycia energii i wody, minimalizację ilości powstających odpadów i podniesienie efektywności produkcji.

Drugim ważnym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest tzw. „niska emisja”. Lokalne kotłownie, często o niskiej sprawności, pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania oraz piece używane w indywidualnych gospodarstwach domowych nie posiadają z reguły żadnych urządzeń redukujących emisję zanieczyszczeń do powietrza. Używany w nich węgiel jest przeważnie niskiej jakości. Ponadto często spala się w nich różne odpady, co powoduje emisję specyficznych zanieczyszczeń np. dioksyn. Z tego powodu ważna jest kontynuacja likwidacji i modernizacji starych, niskosprawnych kotłowni oraz wymiana wyeksploatowanych kotłów na nowoczesne, wysokosprawne i posiadające atesty. Węgiel powinien być zastępowany innymi, bardziej ekologicznymi źródłami ciepła (gaz ziemny, olej opałowy i in.). Należy również promować działania zmniejszające straty ciepła w budynkach (izolacja cieplna). Termoizolacja prowadzona zarówno w skali indywidualnego odbiorcy, jak i w zakładach przemysłowych może znacznie zredukować zużycie energii, co automatycznie ograniczy emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych stanowi istotne zagrożenie na obszarach miast i na terenach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu pojazdów. Jej zmniejszenie nastąpi dzięki egzekwowaniu norm emisji spalin, niedopuszczaniu do ruchu pojazdów w złym stanie technicznym oraz nie posiadających katalizatorów. Konieczna jest także rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej. Duże znaczenie będzie miało podniesienie standardu dróg i poprawa ich stanu technicznego.

W latach 2005-2006 powiat buski realizował Projekt współfinansowany przez Unię Europejską „Przebudowa drogi powiatowej Nr 15213 Stopnica - Solec Zdrój – Zielonki, długości 11,577 km. Przebudowa drogi polegała na poszerzeniu jezdni do 6,0 m, wzmocnieniu konstrukcji poprzez wykonanie nowych nakładek bitumicznych, przebudowę łuków poziomych oraz zatok autobusowych. Droga ta przebiega przez teren gminy Stopnica i gminy Solec Zdrój, tworząc połączenie infrastrukturalne pomiędzy ośrodkami gminnymi i sołectwami leżącymi na tym terenie.

Jednym ze sposobów znacznego ograniczenia niskiej emisji jest wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Alternatywą dla spalania paliw tradycyjnych jest wykorzystanie: energii biomasy, energii geotermalnej, energii wód płynących, wiatru i słońca. Największe szanse na rozwój w powiecie buskim ma wykorzystanie biomasy. Wzrasta zainteresowanie mieszkańców powiatu uprawą wierzby energetycznej. Obecnie funkcjonują 2 plantacje tej rośliny (Chotelek oraz Wola Bokrzycka).

Jednym z istotnych czynników wpływających na jakość powietrza atmosferycznego będzie wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w tym zakresie. Szczególną rolę powinny tu odegrać szkoły, środki masowego przekazu i pozarządowe organizacje ekologiczne wspierające działania samorządów.

4.3. Ochrona zasobów wodnych

Podstawą ochrony wód jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Ochrona wód polega na zapewnieniu jak najlepszej ich jakości, w tym utrzymywaniu ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej. Szczególną uwagę zwraca się na ochronę wód podziemnych, polegającą na zmniejszaniu ryzyka zanieczyszczeniem poprzez ograniczanie oddziaływania na obszary ich zasilania oraz utrzymywaniu równowagi zasobów tych wód.

Szczegółowe zasady ochrony wód powierzchniowych i podziemnych określa ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku. Zakłada ona gospodarowanie wodami zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwzględniające zasadę wspólnych interesów i powinna być realizowana przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności.

Odpowiedzialność za wydawanie oraz weryfikację pozwoleń wodnoprawnych m.in. na szczególne korzystanie z wód, wykonanie urządzeń wodnych i regulację wód należy do Starosty. Starosta sprawuje ponadto kontrolę i nadzór nad działalnością spółek wodnych i związków wałowych.

Uwzględniając założenia ochrony zasobów wodnych określono **cel ekologiczny**:

***Uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód głównych rzek i zbiorników wodnych;
Skuteczna ochrona dobrego stanu jakościowego wód podziemnych;
Przejęcie na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane
w układzie zlewniowym;
Zwiększenie stopnia retencji i poprawa ochrony przeciwpowodziowej.***

Dla osiągnięcia postawionego celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Zarządzanie zasobami wodnymi,
- Ochrona jakości zasobów wodnych,
- Ochrona przeciwpowodziowa.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie gospodarki wodnej:

1. Zły stan jakościowy wód powierzchniowych

Generalnie stwierdza się, że rzeki powiatu buskiego prowadzą wody niskiej jakości, która związana jest w dalszym ciągu z niewystarczającym stopniem skanalizowania gmin.

2. Silna dysproporcja pomiędzy siecią kanalizacyjną a wodociągową, brak wystarczającej kanalizacji deszczowej.

Brak kanalizacji w sąsiedztwie głównych rzek stwarza barierę środowiskową i obniża atrakcyjność inwestycyjną powiatu (na 100 km wodociągów przypada ok. 20 km sieci kanalizacyjnej – stan na czerwiec 2007 roku).

3. Niedostosowanie oczyszczalni do norm europejskich

Oczyszczalnie bazują na przestarzałych technologiach i nie oczyszczają dostatecznie dobrze odprowadzanych ścieków, częsty jest brak możliwości dociążenia istniejących oczyszczalni.

Jednym z celów polityki ekologicznej państwa, województwa i powiatu jest zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości. Ważne z tego względu jest utrzymanie jakości wód podziemnych i powierzchniowych, co najmniej na poziomie wymaganym przepisami.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest zadaniem priorytetowych do realizacji przez Gminy Powiatu Buskiego.

Zadania ekologiczne:

- Opracowanie niezbędnej dokumentacji warunkującej pozyskanie środków pomocowych UE dla zadań planowanych do realizacji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.
- Uporządkowanie gospodarki ściekowej i deszczowej na obszarach o zwartej zabudowie.
- Budowa oczyszczalni indywidualnych na terenach o rozproszonej zabudowie.
- Organizowanie wsparcia finansowego dla mieszkańców powiatu realizujących oczyszczalnie przydomowe.
- Wprowadzenie ewidencji wszystkich zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz prowadzenie kontroli prawidłowości i częstotliwości usuwania ścieków z terenów nie objętych kanalizacją.
- Budowa kanalizacji zachodniej części Pacanowa.
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Wełninie i Zborowie (285 przyłączy) oraz rozbudowa oczyszczalni w Zborowie typu BIOVAC;
- Rozbudowa oczyszczalni i budowa kanalizacji w miejscowościach: Kłępie Dolne, Białobrze, Fałęcin Nowy (gm. Stopnica);
- Dalsze zwodociągowanie gminy Busko;
- Budowa kanalizacji o łącznej dł. 83 340 m (razem z przyłączami) na terenie miasta i gminy Busko.
- Budowa oczyszczalni w Skotnikach Dolnych i 22 km kanalizacji w gm. Wiślica;
- Budowa oczyszczalni w Świniarach o przepustowości 60 m³/d, (gm. Solec Zdrój) oraz oczyszczalni w Palonkach (gm. Busko Zdrój);
- Realizacja zbiornika Jastrzębiec o pow. 7,0 ha oraz Brzozówka o pow. 90 ha przewidzianego w programie gminnym;
- Budowa kanalizacji we wsiach: Stary Korczyn, Winiary, Czarkowy, Żukowice (gmina Nowy Korczyn);
- Budowa kanalizacji w miejscowości Mikułowice, Nowy Folwark, Chotelek (gm. Busko Zdrój);

- Dalsza sukcesywna kanalizacja ściekowa i deszczowa gmin powiatu.
- Opracowanie koncepcji gospodarki wodno-ściekowej dla wszystkich gmin powiatu będących podstawą do podejmowania dalszych przedsięwzięć w tym zakresie.
- Optymalizacja wykorzystania (poprzez dociążenie) oraz modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków w kierunku spełnienia wymagań obowiązującego prawa.
- Optymalizacja wykorzystania istniejącej oczyszczalni ścieków w Busku Zdroju — modernizacja zgodnie z ustaleniami „Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych” (2005) oraz dociążenie istniejących oczyszczalni ścieków w Pacanowie, Solcu i Stopnicy;
- Racjonalne gospodarowanie wodami podziemnymi i powierzchniowymi w zakresie wielkości poboru i zrzutu wód poprzez decyzje administracyjne.
- Wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami wodnymi, obejmującego wody podziemne i powierzchniowe na terenie powiatu.
- Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni).
- Rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze powiatu w poszczególnych gminach (szczególnie na terenach wiejskich).
- Sukcesywna wymiana i odnowa wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej.
- Objęcie faktyczną ochroną prawną na drodze rozporządzenia obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych.
- Wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą, w tym eliminowanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych oraz w zakresie wprowadzenia zamkniętego obiegu wody w przemyśle;
- Egzekwowanie ograniczeń w zagospodarowaniu terenu na obszarach zasilania ujęć wody do picia, zasilania zbiornika wód podziemnych oraz ujęć wód mineralnych;
- Ograniczanie spływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z pól oraz likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków;
- Efektywna ochrona przed powodzią (odbudowa i budowa nowych odcinków wałów przeciwpowodziowych chroniących obszary obecnie zainwestowane, przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe);
- Wyznaczenie obszarów zalewowych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i respektowanie ustaleń planu przy lokalizacji nowych inwestycji;
- Preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych.
- Wspieranie działań zabezpieczających przed przenikaniem odcieków ze składowisk odpadów przemysłowych oraz komunalnych do wód podziemnych i powierzchniowych.

- Prowadzenie kontroli szczelności składowisk na obszarze powiatu poprzez badania monitoringowe środowiska wodnego.
- Bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk”.
- Ustalenie zasad nawożenia gleb oraz stosowania środków ochrony roślin na terenach rolnych i leśnych, racjonalizacja stosowania nawozów naturalnych i mineralnych;
- Kontynuacja działań i podejmowanie nowych w zakresie oczyszczania gruntów i wód gruntowych zanieczyszczonych (działania rekultywacyjne);

Największy problem ekologiczny w powiecie buskim stwarza wysoki poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych oraz duży niedobór sieci kanalizacyjnej. Jego rozwiązanie determinowane jest podjęciem kompleksowych działań we wszystkich dziedzinach związanych z gospodarką wodną.

Przepisy ustawy „Prawo wodne” wprowadzają zintegrowany system zarządzania zasobami wodnymi, obejmujący zarówno wody podziemne, jak i powierzchniowe. Gospodarowanie wodami powinno uwzględniać zasadę wspólnych interesów i należy je realizować drogą współpracy administracji publicznej, zainteresowanych użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności tak, aby uzyskać maksymalne korzyści i usprawnić ochronę wód. Działania w zakresie gospodarki wodnej w powiecie koncentrować się będą na: rozbudowie infrastruktury wodno-ściekowej oraz budowie nowych zbiorników wodnych.

Ważnym elementem będzie wymóg opracowywania dla każdego przedsięwzięcia: studium wykonalności, raportu oddziaływania na środowisko oraz projektu technicznego wraz z wymaganymi decyzjami.

Ochrona wód powierzchniowych wiąże się głównie z wprowadzeniem zintegrowanego systemu gospodarki wodno-ściekowej. Zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa za najważniejsze przyjmuje się:

- przywrócenie jakości wód powierzchniowych do stanu wynikającego z planowanego ich użytkowania oraz potrzeb związanych z funkcjami ekologicznymi tych wód;
- budowę zbiorników o funkcjach retencyjnych;
- zahamowanie wzrostu i znaczące ograniczenie zrzutów ścieków komunalnych z obszarów wiejskich.

Konieczne jest respektowanie Dyrektywy 91/271/EWG, dotyczącej obowiązku wyposażenia do 2015 r. wszystkich aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 rlm., a do 2010 r. aglomeracji pow. 15 tys. rlm. w system kanalizacji zbiorczej zakończonej oczyszczalnią ścieków. W miejscach, gdzie budowa kanalizacji nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub spowodowała nadmierne koszty (np. przy rozproszonej zabudowie), Dyrektywa ta dopuszcza zastosowanie indywidualnych rozwiązań, pod warunkiem, że pozwolą one na osiągnięcie tego samego poziomu ochrony wód.

Wprowadzanie zintegrowanych systemów gospodarki wodnej polegać będzie na rozbudowie systemów kanalizacji i modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków, z uwzględnieniem aspektów zlewniowych. Na obszarach, gdzie występuje rozproszona zabudowa, działania te będą ukierunkowane na skanalizowanie i odprowadzenie ścieków do oczyszczalni indywidualnych.

Realizacja zadań z zakresu budowy lub rozbudowy sieci kanalizacyjnej przekracza możliwości finansowe gmin. Istotne jest, aby przedsięwzięcie to mogło liczyć w pierwszej kolejności na wsparcie finansowe z funduszy strukturalnych UE. Warunkiem uzyskania dofinansowania będzie przygotowanie przez samorządy lokalne następującej dokumentacji:

- studium wykonalności projektu,
- oceny oddziaływania na środowisko,
- projektu budowlanego,
- decyzji administracyjnych związanych z procesem budowlanym (ogólnych warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, pozwolenia na budowę itp.).

Uporządkowanie gospodarki ściekowej przyczyni się nie tylko do poprawy jakości wód powierzchniowych, ale także zapobiegnie zanieczyszczeniu wód podziemnych. Jest to niezmiernie ważne w przypadku powiatu buskiego ze względu na powszechne wykorzystywanie wód podziemnych do celów zaopatrzenia ludności.

Ochrona wód podziemnych — wody podziemne na obszarze powiatu generalnie są wykorzystywane do celów pitnych i na potrzeby gospodarcze i nadają się bezpośrednio lub po prostym uzdatnianiu do wykorzystania.

Ochrona jakości tych wód ma na celu zmniejszenie przenikania zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do warstw wodonośnych. W tej sytuacji konieczne jest respektowanie w planowaniu przestrzennym oraz w działaniach realizacyjnych wszelkich informacji bieżących oraz prognoz dotyczących oddziaływań na środowisko wodne projektowanej zabudowy.

Występujący na północnym skrawku powiatu zbiornik GZWP nr 409 — Niecka Miechowska chroniony jest poprzez wyznaczone obszary ochronne „B, C, D”. Dla tak wyróżnionych stref (na podstawie *Dokumentacji hydrogeologicznej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP-NR 409 Niecka Miechowska — część SE, Wrocław 1998*), przedstawiono propozycje ochrony czynnej i biernej opartej o system zakazów, nakazów i ograniczeń. Obejmują one:

„B” — obszary upraw rolnych w tym tereny zabudowy wiejskiej.

- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska, a w szczególności składowisk odpadów i wylewisk nie zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża, przeprowadzania rurociągów transportujących substancje niebezpieczne dla środowiska, przeładunku i dystrybucji substancji ropopochodnych;
- kontrolę w przypadku intensywnej produkcji rolnej;

- ograniczenie bezściółkowej hodowli zwierząt;
- likwidację dzikich wysypisk odpadów;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- stosowanie środków ochrony roślin o okresie połowicznego rozpadu w glebie zdecydowanie krótszym niż 6 miesięcy;
- likwidację punktów bezpośredniego zrzutu ścieków do wód podziemnych.

„C” — obszary leśne

- zachowanie dotychczasowego stanu zagospodarowania;
- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska;
- konieczność oceny oddziaływania na wody podziemne środków stosowanych przy nawożeniu lasów;
- konieczność kontroli działania środków ochrony roślin na wody podziemne, stosowanie środków dla których okres połowicznego rozpadu w glebie jest zdecydowanie krótszy niż 6 miesięcy.

„D” — obszar upraw rolnych z terenami zabudowy wiejskiej

- właściwe zagospodarowanie wyrobisk poeksploatacyjnych;
- monitoring lokalnych wód podziemnych dla obszaru górniczego.

Ochrona wód podziemnych na obszarze powiatu będzie realizowana dwutorowo tj. poprzez:

- ochronę ujęć wód podziemnych i wprowadzanie stref ochrony pośredniej (obecnie większość ujęć zlokalizowanych na obszarze powiatu posiada strefy ochrony bezpośredniej);
- ochronę Głównych Zbiorników Wód Podziemnych.

Ważnym elementem ochrony wód podziemnych będzie także aktualna informacja o ich jakości. Zadanie to będzie realizowane poprzez regionalny i lokalny monitoring tych wód, który winien zapewnić stałą obserwację dynamiki zmian jakościowych oraz wspomagać działania zmierzające do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych.

Ochrona przed powodzią koncentrować się będzie na przeciwdziałaniu lokalizacji zabudowy na obszarach zagrożonych zalaniem. W tym celu wykorzystane powinny być instrumenty opiniowania i uzgadniania planów przestrzennych (respektowanie obszarów zalewowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz ograniczanie istniejącej zabudowy).

Dla obszarów nieobwałowanych, narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (zgodnie z ustawą Prawo wodne) Dyrektor właściwego RZGW sporządzi studium określające m.in.: granice obszarów bezpośredniego zagrożenia uwzględniające częstotliwość występowania powodzi, ukształtowanie dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefę przepływów wezbrań powodziowych, tereny zagrożone osuwiskami oraz tereny depresyjne i bezodpływowe.

Gospodarka wodami powierzchniowymi wiąże się ściśle z przeciwdziałaniem niebezpieczeństwu powodzi. Obszar powiatu położony jest w terenie zagrożenia powodziowego zarówno na skutek wystąpień rzek ze swoich koryt, jak również podtopień w czasie roztopów i deszczy nawalnych.

Tabela nr 4.1. Zagrożone sołectwa w czasie deszczy nawalnych.

Lp	Gmina	Sołectwa
1	Gnojno	Gorzakiew, Wola Bokrzycka, Skadla, Maciejowice, Ruda, Janowice Pod, Kostera, Bugaj
2	Nowy Korczyn	teren gminy Nowy Korczyn
3	Pacanów	Przyległe obszary do cieków: Kanał Strumień, Rów A-12, Struga Podwalska, Struga Komorowska, Kanał Ulgi, Kanał Nidy
4	Solec Zdrój	Wełnin, Swiniary, Ludwinów,
5	Stopnica	Jastrzębiec, Żerniki Dolne, Bosowice, Zaborze
6	Tuczępy	Chałupki
7	Wiślica	12 sołectw, pow. ok. 2000 ha

Źródło: POŚ dla powiatu buskiego-2004, uaktualnione danymi z gmin z 2007r.

Jednym z istotnych warunków ograniczenia niebezpieczeństwa powodzi będzie **zwiększenie retencji zbiornikowej**, poprzez budowę nowych zbiorników wodnych. Ich realizacja przyczyniłaby się również do rozwoju turystyki, a tym samym do aktywizacji całego obszaru powiatu. Na obszarze gminy Busko-Zdrój znajduje się 5 zbiorników pełniących funkcje retencyjne i posiadających pozwolenia wodnoprawne. Są to:

Radzanów – 3 zbiorniki;

Zbludowice – 1 zbiornik;

Kostki Duże – 1 zbiornik.

W pozostałych gminach istniejące zbiorniki to głównie p.poz., a także zbiorniki rolnicze, rybne i inne prywatne.

Tabela 4.2. Planowane zbiorniki wodne w powiecie buskim.

Lp	Gmina	Nazwa zbiornika	Powierzchnia zalewu-max [ha]	Objętość zbiornika-[max]	Funkcja zbiornika
1.	Stopnica	Jastrzębiec	7,0	b.d	Retencyjno-rekreacyjny
2.	Tuczępy	Brzozówka	90,0	b.d	retencja
4.	Wislica	Wiślica	5,5		
Łącznie			102,5		

Źródło: Dane POŚ dla powiatu buskiego [SBRR Kielce, 2004], uaktualnione danymi z gmin i powiatu z roku 2007

4.4. Ochrona powierzchni ziemi i jakości gleb

Główne zasady oraz cele ochrony powierzchni ziemi określają przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska. Istota działań ochronnych polega na zapobieganiu i przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom powierzchni ziemi, a w razie jej uszkodzenia lub zniszczenia –

na przywróceniu do stanu właściwego. Zasadniczą jednak i zarazem najbardziej szczegółową regulacją dotyczącą problematyki ochrony zasobów i jakości gruntów jest ustawa z 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Celem jej jest zachowanie jak największego obszaru gruntów, poprawa ich wartości oraz pełne wykorzystanie dla potrzeb produkcji rolnej i leśnej. Cel ten ma charakter wprowadzić gospodarczy, jednakże łączą się z nim także cele środowiskowe, bowiem grunty rolne i leśne należycie zagospodarowane są też pozytywnym elementem środowiska, podnoszącym jego wartość.

Zanieczyszczenia chemiczne gleb w szczególności metalami ciężkimi na terenie powiatu buskiego wynikają głównie z działalności przemysłu i ruchu komunikacyjnego. Zjawisko degradacji chemicznej gleb jest także związane z nieprawidłowym stosowaniem nawozów sztucznych, wykorzystywaniem do nawożenia i wapnowania odpadów i osadów ściekowych, a także stosowaniem preparatów chemicznej ochrony roślin. Ochrona powierzchni ziemi zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska, polega na zapewnieniu jej jak najlepszej jakości.

Uwzględniając założenia ochrony powierzchni ziemi określono **cel ekologiczny**:

Wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z jednoczesnym zachowaniem oraz wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej zwłaszcza w strefach ochrony uzdrowisk

W celu osiągnięcia celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Gleby użytkowane rolniczo;
- Obszary zdegradowane.

Główne zagrożenia i problemy ochrony gleb:

1. Wysokie zakwaszenie części gleb,
2. Znaczny areal gruntów odługujących i źle rolniczo wykorzystanych, które utraciły pożądaną kulturę rolną,
3. Niewłaściwie działające melioracje wodne, powodujące nadmierne przesuszanie gleb,
4. Występująca lokalnie punktowo, podwyższona zawartość kadmu, cynku i siarki siarczanowej.

Biorąc pod uwagę klasyfikację bonitacyjną gleb na terenie powiatu buskiego, należy dążyć do racjonalnego wykorzystania tych gleb oraz zapewnienia im właściwej ochrony.

Zadania ekologiczne:

- Wskazanie obszarów, na których zostaną określone potrzeby wapnowania i nawożenia gleb, walki z erozją i wskazanie sposobu zagospodarowania terenu.

- Zapobieganie zanieczyszczeniu gleb środkami ochrony roślin.
- Dostosowanie do naturalnego biologicznego potencjału gleb, kierunków i intensywności produkcji.
- Podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu.
- Ochrona i wprowadzenie zadrzewień, zakrzewień oraz upraw spełniających rolę przeciwoerozyjną i zapobiegających pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałających zakwaszaniu.
- Prowadzenie działalności edukacyjnej upowszechniającej zasady dobrej praktyki rolniczej.
- Ograniczanie przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne.
- Wspieranie działań mających na celu poprawę wartości użytkowej gruntów oraz zapobieganie obniżaniu ich produktywności.
- Przywracanie gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym ich wartości użytkowych lub przyrodniczych.
- Bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk”.
- Rekultywacja gruntów zdewastowanych w wyniku eksploatacji surowców mineralnych.
- Utrzymanie i zwiększenie walorów ekologicznych i krajobrazowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Najpilniejsze działania, które były realizowane do roku 2007 a które należy kontynuować w latach 2008 – 2011 i w dalszej perspektywie to:

- upowszechnienie zasad ochrony i podniesienia walorów ekologicznych gleb określonych w „Kodeksie dobrej praktyki rolniczej”, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ograniczenie nadmiernego ich zakwaszenia, realizowane na drodze masowej edukacji, szkoleń specjalistycznych oraz zapewnienia dostępności materiałów i publikacji fachowych,
- podjęcie starań o zaliczenie najmniej zalesionych obszarów przestrzeni rolniczej powiatu do „obszarów przyrodniczo-wrażliwych (OPW)” i objęcie ich „krajowym programem rolno-środowiskowym” z ukierunkowaniem na wzmocnienie struktury ekologicznej tej przestrzeni oraz wdrażanie metod rolnictwa ekologicznego w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym,
- sukcesywne zwiększanie liczby gospodarstw ekologicznych, wprowadzających metody produkcji przyjazne środowisku oraz posiadających wymagany przepisami certyfikat,
- tworzenie sprawnego systemu realizacji lokalnego monitoringu gleb oraz szybkiego podejmowania działań rekultywacyjnych w dostosowaniu do specyfiki powiatu,
- systematyczne egzekwowanie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie wyłączenia tych gruntów z produkcji, szczególnie w odniesieniu do zagospodarowania wierzchniej warstwy gleby,
- proekologiczne zagospodarowanie gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystanych,
- modernizacja obiektów i urządzeń melioracyjnych z jednoczesną ich weryfikacją na terenach ekstensywnego rozwoju rolnictwa.

Biorąc pod uwagę fakt, że najważniejszym obszarem działań proekologicznych (prócz terenów objętych prawną ochroną przyrody) jest strefa funkcjonalna sanatoriów w Busku Zdroju i Solcu Zdroju, przewidzianych w „Strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego” do osiągnięcia krajowych i międzynarodowych standardów leczenia sanatoryjnego, wskazane byłoby opracowanie powiatowego studium zrównoważonego rozwoju tej strefy, ujmującego kompleksowo zagadnienia ekorozwoju. Studium to winno precyzować konkretne projekty rozwojowe w aspekcie pozyskania na te cele funduszy strukturalnych UE. Nie zachodzi natomiast potrzeba sporządzania odrębnego programu rekultywacji gleb.

W realizacji zadań ochrony środowiska, z których część posiada charakter bezinwestycyjny lub wiąże się z działalnością statutową niektórych jednostek, uczestniczyć będą (oprócz służb Starosty): Rejonowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Busku Zdroju, Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych (Rejonowy Oddział w Busku Zdroju), Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Kielcach, dyrektorzy szkół i placówek oświatowych.

4.5. Ochrona zasobów surowców mineralnych

Surowce mineralne mające znaczenie gospodarcze koncentrują się w północnej i centralnej części powiatu. Niewielkie złoża surowców węglanowych występują na obszarze gmin: Gnojno, Busko-Zdrój i Solec Zdrój. Są to wapienie różne wiekowo i litologicznie. Były one wykorzystywane przez miejscową ludność jako materiał budowlany. Aktualnie złoża tego surowca nie są eksploatowane. Dotychczas udokumentowano złoża: Gorzakiew-Wygoda i Skotniki. Zasoby szacunkowe określono dla złóż Skadla i Smogorzów-Kików. Ponadto w rejonie miejscowości Piestrzec i Szaniec wapienie były niegdyś pozyskiwane na lokalną, ale dość znaczną skalę. Oba te rejony nie posiadają dostatecznie udokumentowanych zasobów.

Wapienie występujące w powiecie buskim są surowcem do produkcji kruszywa łamanego dla drogownictwa i mogą mieć zastosowanie jako kamień łamany i bloczny w budownictwie. Jednak ich stosunkowo niewielkie zasoby oraz dość zmienna jakość sprawiają, że perspektywy ich wykorzystywania są niewielkie. Ponadto lokalizacja złóż Smogorzów-Kików i Skotniki w granicach Szanieckiego Parku Krajobrazowego uniemożliwia podjęcie eksploatacji. Szeroko rozprzestrzenioną kopalinią na terenie powiatu są piaski budowlane. Znaczną powierzchnię powiatu zajmują ily serii krakowieckiej. Kopalina ta jest bardzo dobrym surowcem do produkcji elementów ceramiki budowlanej, a część zasobów wykazuje możliwość otrzymania kruszywa lekkiego - keramzytu. Wody mineralne występujące w powiecie buskim charakteryzują się wysoką mineralizacją i należą do unikatowych w skali Europy. W granicach powiatu buskiego, w gminie Tuczępy, zlokalizowane są fragmenty trzech złóż siarki rodzimej.

Uwzględniając założenia ochrony zasobów naturalnych określono *cel ekologiczny*:

Oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji;

Poprawa stanu środowiska zmienionego w wyniku działalności górniczej;

Ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców mineralnych oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych.

Główne zagrożenia i problemy w tej dziedzinie:

1. Konieczność sukcesywnej rekultywacji obszarów wydobywania oraz rekultywacji terenów po już zakończonej eksploatacji surowców.

Zadania ekologiczne:

- Niepodejmowanie wydobywania, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca (na bazie surowców odnawialnych lub odpadów).
- Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych, zwłaszcza na dużych obszarach przekształceń górniczych.
- Wszechstronne wykorzystanie kopalin (kopaliny głównej, towarzyszącej oraz surowców z hałd i składowisk górniczych).
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa eksploatacji w odniesieniu do obszarów zamieszkałych, atrakcyjnych turystycznie, o wysokich walorach przyrodniczych i rolniczych.
- Stałe monitorowanie wpływu eksploatacji kopalin na środowisko oraz stanu wykorzystania zasobów surowców.
- Nie lokalizowanie na obszarach udokumentowanych złóż inwestycji niezwiązanych z działalnością górnictwem (uwzględnienie tych terenów w gminnych studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego).
- Otwartość terenów złóż dla potencjalnych inwestorów, obejmująca przygotowanie planistyczne terenów, wyłączenie ich z użytkowania rolniczego, a także dostępność pod względem własnościowym.
- Kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania złóż kopalin.
- Unikanie eksploatacji poniżej zwierciadła wód gruntowych.
- Likwidacja nielegalnego wydobywania kopalin na potrzeby lokalne.
- Wykorzystanie terenów poeksploatacyjnych dla rozwoju turystyki i kolekcjonerstwa minerałów, skał i okazów paleontologicznych.
- Wprowadzenie zieleni osłonowej, izolującej przyrodniczo i wizualnie tereny wydobywania.

- Stosowanie w zakładach wydobywczych i przeróbczych, urządzeń ochrony środowiska i sukcesywnej ich modernizacji (szczególnie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza i przed hałasem).
- Egzekwowanie wymogu sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów górniczych złóż kopalin.

Strategia działań w zakresie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych na obszarze powiatu Busko Zdrój

1. Słupia Pacanowska i Słupia Pacanowska - Cegielnia — teren po eksploatacji iłów (powierzchnia 38 600 m²). Rekultywację należy przeprowadzić po zakończeniu eksploatacji.
2. Górka - Cegielnia — projekt sukcesywnej rekultywacji terenu po eksploatacji złoża iłów. Projekt zakłada niwelację terenu, zazielenienie obszaru (krzewy, niskie drzewa, trawy) i w ostatnim etapie powstanie oczka wodnego. Prace rekultywacyjne prowadzone są na bieżąco, mają się zakończyć w 2097 roku. Decyzja została wydana dla Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej Sp. z o.o. 28-500 Kazimierza Wielka (w likwidacji).

4.6. Ochrona przed hałasem

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego, lub co najmniej na tym poziomie jak i na zmniejszaniu poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany. Głównymi źródłami emisji hałasu do środowiska na obszarze powiatu buskiego są obiekty przemysłowe, ruch drogowy.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska definiuje podstawowe pojęcia z zakresu ochrony przed hałasem:

- emisja, przez którą rozumie się wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody lub ziemi formy energii, takie jak hałas lub wibracje,
- hałas, przez który rozumie się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz,
- poziom hałasu, przez który rozumie się równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

Zgodnie z przepisami ochrony środowiska bieżące przeciwdziałanie zagrożeniom dla klimatu akustycznego polegać będzie na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje możliwość ustanowienia stref ograniczonego użytkowania

lub rozwiązań kompensujących negatywne oddziaływanie. Starostwo Powiatowe w Busku-Zdroju wydało 3 decyzje na emisję hałasu: w roku 2006 – 1 decyzja, w 2007 – 2 decyzje.

Dla osiągnięcia poprawy klimatu akustycznego i zmniejszenia skali narażenia mieszkańców powiatu buskiego na ponadnormatywny poziom hałasu, podjęte działania muszą być przedmiotem polityki długofalowej oraz być zgodne ze związanymi z nią programami naprawczymi. Oprócz działań o charakterze ciągłym niezbędna też będzie realizacja zadań doraźnych i w krótszych horyzontach czasowych.

Uwzględniając założenia ochrony przed hałasem określono **cel ekologiczny**:

***Ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia
do poziomu gwarantowanego prawem***

Dla osiągnięcia wyznaczonego celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.
- Ochrona przed hałasem przemysłowym.

Główne problemy wynikające z diagnozy stanu:

1. **Niekorzystne trendy rozszerzania się terenów zagrożonych akustycznie przez hałas samochodowy.** Znaczny wzrost ruchu pojazdów, w tym całodobowego ruchu samochodów ciężarowych, nie zawsze sprawnych technicznie, powoduje poszerzenie liczby osób narażonych na ponadnormatywny hałas. Na obszarach zagrożonych należy obligować inwestorów do wypełniania zobowiązań dotyczących eliminacji uciążliwości poprzez realizację infrastruktury przeciwhałasowej. Dotyczyć to będzie przede wszystkim dróg i ulic objętych modernizacją lub rozbudową.
2. **Działalność zakładów produkcyjnych.** Mniejszy problem stanowi działalność zakładów produkcyjnych, które w ramach modernizacji lub zmiany profilu produkcyjnego ograniczają uciążliwość dla środowiska.

Zadania ekologiczne:

- Rozbudowa systemu monitorowania hałasu drogowego.
- Wyznaczenie obszarów zagrożonych hałasem w celu podjęcia działań poprawiających klimat akustyczny w pierwszej kolejności.
- Izolowanie budynków (np. wymiana okien) — sukcesywnie w obszarach zagrożonych hałasem.
- Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów szczególnie zagrożonych hałasem — dla zadań do realizacji do 2015 roku.
- Stosowanie rozwiązań techniczno-organizacyjnych ograniczających hałas u jego źródła.

- Poszerzenie dotychczasowego zakresu badania hałasu o obszary potencjalnie zagrożone.
- Sukcesywne eliminowanie technologii i urządzeń przekraczających dopuszczalne normy hałasu w przemyśle i transporcie.
- Zabezpieczenie terenów pod realizację przyszłych inwestycji drogowych umożliwiających ograniczenie uciążliwego ruchu całodobowego pojazdów ciężarowych (przełożenie trasy drogi krajowej nr 78 związane z jej modernizacją do parametrów drogi głównej ruchu przyspieszonego, a docelowo drogi ekspresowej).
- Przeciwdziałanie obudowie dróg ruchu tranzytowego zabudową mieszkaniową.
- Kontrola zakładów przemysłowych, zwłaszcza zlokalizowanych w pobliżu obszarów zamieszkałych lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie.
- Utworzenie pasów zwartej zieleni ochronnej lub innych form ochronnych wokół obiektów szczególnie uciążliwych dla środowiska pod względem hałasu.
- Wyznaczanie stref buforowych pomiędzy nowoprojektowanymi centrami przemysłu i usług a terenami zabudowy mieszkaniowej.

4.7. Ochrona walorów przyrodniczych

Ochrona przyrody ma na celu:

- utrzymywanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowanie różnorodności biologicznej,
- zachowanie dziedzictwa biologicznego,
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu,
- utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, a także innych zasobów przyrody i jej składników,
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Ustawa o ochronie przyrody określa postępowanie, które powinno zapewnić realizację celów ustawy poprzez zadania:

- uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego,
- obejmowanie zasobów przyrody i jej składników formami ochrony przewidywanymi ustawą lub przepisami szczególnymi,
- opracowywanie i wykonywanie planów ochrony określonych w ustawie obszarów objętych ochroną oraz programów ochrony gatunków i ich siedlisk.

Ochrona zasobów przyrody ma prowadzić do zachowania istniejącego jej stanu (różnorodności gatunkowej) oraz stwarzania warunków do jak najlepszego rozwoju. Uwzględniając konieczność ochrony zasobów przyrody określono **cel ekologiczny**:

***Zachowanie dziedzictwa biologicznego powiatu buskiego;
Pełne wykorzystanie możliwości, zwiększenie powierzchni leśnej powiatu oraz
zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności
Skarbu Państwa.***

Dla osiągnięcia postawionego celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych.
- Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.
- Ochrona lasów.

4.7.1. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt oraz rozwój systemu obszarów chronionych

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie ochrony przyrody:

1. **Zanik cennych przyrodniczo siedlisk podmokłych.** W wyniku nieprzemyślnych zmian stosunków wodnych (regulacja rzek, melioracje odwadniające, osuszenie starorzeczy, oczek wodnych i terenów podmokłych) następuje stopniowe osuszanie i zanik ekosystemów hydrogenicznych odznaczających się bardzo wysokim stopniem bioróżnorodności (szczególnie zagrożone są lasy bagienne i zarośla łęgowe występujące w dolinach rzecznych). Dodatkowym czynnikiem przyspieszającym to zjawisko (zwłaszcza zanik torfowisk niskich) jest zaniechanie wykaszania i wypasu.
2. **Powstawanie barier ekologicznych.** Prawidłowe funkcjonowanie systemu przyrodniczego zakłócają bariery które przegradzają korytarze ekologiczne i wywołują brak łączności przestrzennej pomiędzy obszarami węzłowymi. Utrudnia to przepływ materii, energii i informacji genetycznej pomiędzy węzłami, co z kolei skutkuje zakłóceniem równowagi ekologicznej i prowadzi do obniżenia sprawności funkcjonowania całego systemu przyrodniczego. Najczęściej występującymi barierami są liniowe elementy infrastruktury technicznej i zwarta zabudowa.

Zadania ekologiczne:

- Ochrona i renaturalizacja korytarzy i ciągów ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych.
- Wyeliminowanie jednostronnych melioracji odwadniających które zaburzają stosunki wodne.
- Ochrona istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych, zapobiegających przedostawaniu się do wód powierzchniowych zanieczyszczeń.
- Utworzenie nowych form ochrony przyrody (propozycje Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych oraz gmin Busko Zdrój i Solec Zdrój):
 - 10 rezerwatów: Cwały (gm. Busko Zdrój), Łagiewniki (miasto Busko Zdrój), Dolina Aleksandrowska (gm. Wiślica), Siesławice (gm. Busko Zdrój), Skotniki Małe (gm. Busko Zdrój), Zagaje Kikowskie (gm. Solec Zdrój), Kików Szaniec- Zwierzyniec (gm. Busko Zdrój), Szczytniki (gm. Wiślica), Gorysławice (gm. Wiślica), Jurków (gm. Wiślica);
 - 4 użytki ekologiczne: Galów – Góra Kamnica (gm. Busko Zdrój), dolinka krasowa w Broninie (gm. Busko Zdrój), pagórek w Łatanicach (gm. Wiślica), Halizna – Brzeście (gm. Busko Zdrój);
 - 2 stanowiska dokumentacyjne: kamieniołom wapieni litotamniowych i organodetrytycznych w Kikowie (gm. Solec Zdrój), łom z odsłonięciami gipsów laminowanych w Sielcu Rządowym (gm. Wiślica).
 - 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy: Kapturowa Góra (gm. Wiślica).
 - 3 pomniki przyrody: jaskinie w Galowie (gm. Busko Zdrój), łom wapieni pogipsowych w Czarkowych (gm. Nowy Korczyn), lipa w miejscowości Słabkowice (gm. Busko Zdrój);
- Wdrożenie I schematu oraz II etapu II schematu programów rolno-środowiskowych, które staną się w przyszłości głównym narzędziem ekologizacji gospodarki rolnej.
- Uwzględnianie w opracowaniach z zakresu zagospodarowania przestrzennego ustaleń opracowywanego aktualnie „Planu ochrony Zespołu Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych”, zakazów obowiązujących na terenie OChK (Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego nr 48/2002), ekofizjografii i inwentaryzacji przyrodniczych.
- Rozbudowa gminnego Ośrodka Kultury w Busku Zdroju i modernizacja Parku Zdrojowego.
- Wytyczenie trasy turystycznej — Kapliczki Przydrożne Ponidzia.
- Zagospodarowanie terenów sportowo- rekreacyjnych nad zbiornikiem retencyjnym w Radzanowie.
- Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego „Staw Niemiecki” w Busku Zdroju.
- Rozbudowa infrastruktury turystycznej gminy Busko Zdrój.
- Budowa zespołu hotelowo-uzdrowiskowego w Solcu Zdroju.
- Rozwój prac inwentaryzacyjno-badawczych w zakresie rozpoznania walorów przyrodniczych powiatu.
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.

- Odpowiednie eksponowanie i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i kulturowych bez uszczerbku dla środowiska.
- Wyznaczenie i oznakowanie szlaków turystyki pieszej, przystosowanych dla turystyki rowerowej oraz narciarstwa biegowego (w tym ścieżek dydaktycznych).
- Rozbudowa infrastruktury technicznej i turystycznej służącej ochronie przyrody na styku z turystyką.
- Zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno-przestrzennych do dalszego rozwoju agroturystyki we wszystkich wsiach w których istnieją możliwości oraz zainteresowanie tym miejscowej ludności.
- Kreowanie urozmaiconej oferty turystycznej i rekreacyjnej dostosowanej do miejscowych warunków i inicjatyw.
- Zorganizowanie punktów informacji turystycznej.

Zachowaniu dziedzictwa biologicznego powiatu, a także województwa i całego kraju będzie służyć utworzenie polskiej części europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000. Nastąpi to po zaakceptowaniu przez UE polskiego projektu tej sieci oraz wprowadzeniu stosownych zmian w zapisach ustawy o ochronie przyrody.

Z powiatu buskiego cała dolina Nidy wraz z przyległymi do niej terenami została włączona do projektu polskiej części sieci NATURA 2000. Teren ten wszedł w skład dwóch obszarów, których granice w przeważającej części się pokrywają. Są to: „**Ostoja Nidziańska**” (SOO) oraz „**Dolina Nidy**” (OSO).

Ochrona bioróżnorodności w ramach sieci NATURA 2000 ma być realizowana na zasadach zrównoważonego rozwoju, dlatego w wyznaczonych obszarach nie przewiduje się wprowadzenia ochrony ścisłej. Generalnie należy stwierdzić, że użytkowanie ziemi na tych obszarach nie może doprowadzić do zaniku siedliska lub gatunku (ze względu na który, obszar został włączony do sieci), pomniejszenia areалу jego występowania lub do zmniejszenia liczebności tego gatunku.

Ochrona bioróżnorodności będzie na tych obszarach realizowana na podstawie planów ochrony, które wskażą kierunki i metody gospodarowania na tym terenie. Będą one zawierać np.: wytyczne dotyczące zachowania lub przywrócenia ekstensywnych metod gospodarowania na obszarach rolniczych lub respektowania zasad ekologicznej gospodarki leśnej. Ich ustalenia będą wiążące dla planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzania lasów itp.

Na terenie powiatu istnieje szereg miejsc i obiektów godnych objęcia prawną ochroną przyrody. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (art. 34), Rady Gmin mogą objąć je ochroną w formie użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i pomników przyrody. Zgodnie z danymi uzyskanymi w Zespole Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków

Krajobrazowych oraz na podstawie ankiet rozesłanych do gmin na terenie powiatu buskiego planowane jest utworzenie: 10 rezerwatów przyrody, 4 użytków ekologicznych, 2 stanowisk dokumentacyjnych, 1 zespołu przyrodniczo-krajobrazowego oraz 3 pomników przyrody.

Istotnym kierunkiem działań sprzyjającym zachowaniu bioróżnorodności na obszarze powiatu będzie ochrona obszarów cennych przyrodniczo, dotychczas nie objętych ochroną prawną, ale ważnych z punktu widzenia zapewnienia spójności systemu przyrodniczego. Do takich obszarów należą przede wszystkim doliny rzeczne pełniące funkcję korytarzy ekologicznych. Należy przy tym zwrócić uwagę na likwidację lub minimalizowanie negatywnego działania barier ekologicznych, które uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie tego systemu. Chronione powinny być także tereny zieleni, drzewostan parkowy oraz zadrzewienia i zakrzewienia (szczególnie wzdłuż cieków wodnych).

Ważnym działaniem w zakresie ochrony przyrody będzie renaturalizacja zdegradowanych ekosystemów, które utraciły równowagę przyrodniczą. Dotyczyć to będzie w pierwszym rzędzie wyeliminowania jednostronnych melioracji odwadniających. Na skutek nadmiernego przesuszenia części obszarów podmokłych, które były ważnymi ostojami ptactwa, utraciły one swoje funkcje ekologiczne i zanikły.

W związku z powyższym na Ponidziu planuje się realizację kompleksowego programu „Renaturalizacja doliny rzeki Nidy” (jednostką koordynującą jego wdrażanie jest Fundacja na rzecz Zintegrowanego Rozwoju Regionu Świętokrzyskiego „Bóbr”). Głównym jego celem będzie przywrócenie stabilnego reżimu hydrologicznego całej rzeki oraz odtworzenie jej walorów przyrodniczo-krajobrazowych na uregulowanym odcinku. Pomimo, że etap I tego przedsięwzięcia (lata 2004–2006) realizowano na terenie sąsiedniego powiatu pińczowskiego, to jego skutki związane ze zmniejszeniem zagrożenia powodziowego wzdłuż rzeki Nidy dadzą się odczuć także w powiecie buskim.

Z kolei etap II tego programu (lata 2006–2009) będzie dotyczył także powiatu buskiego. Obejmie on już całą Nidę, aż do ujścia do Wisły. W ramach tego projektu przewiduje się realizację ok. 80 projektów szczegółowych. Wśród najważniejszych działań, jakie zostaną podjęte należy wymienić: zlikwidowanie umocnień koryta i nasypów w poprzek doliny, zlikwidowanie zbędnych urządzeń osuszających i regulujących, usprawnienie infrastruktury melioracyjnej we wsiach sąsiadujących z doliną oraz modyfikację układu komunikacyjnego i planów zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowym narzędziem ekologizacji gospodarki rolnej na terenach cennych przyrodniczo będą wdrażane obecnie programy rolno-środowiskowe. Głównym ich celem będzie: promocja tradycyjnych systemów produkcji rolniczej przyjaznej środowisku, zachowanie bioróżnorodności siedlisk półnaturalnych i zasobów genetycznych oraz utrzymanie i odtworzenie elementów tradycyjnego krajobrazu rolniczego. Zostanie to osiągnięte poprzez zawieranie 5-cio letnich, dobrowolnych umów z rolnikami, którzy we własnych gospodarstwach będą realizowali odpowiednie pakiety działań prośrodowiskowych. Na terenie powiatu buskiego I etap wdrażania tych programów będzie dotyczył:

- całej gminy Wiślica;
- zachodniej części gminy Nowy Korczyn (sołectwa: Czarkowy, Grotniki Duże, Łęka, Nowy Korczyn, Podraje, Podzamcze, Sępichów, Stary Korczyn, Strożyska, Winiary, Żukowice).

Docelowo program ten powinien objąć większość użytków rolnych.

Skuteczna ochrona różnorodności uzależniona jest również w znacznym stopniu od dokładnego rozpoznania zasobów przyrodniczych powiatu, a także od poziomu wiedzy społeczeństwa na ten temat. Dlatego niezwykle istotne jest opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej oraz przygotowanie odpowiednich programów edukacyjnych z zakresu ochrony przyrody. Ważne jest także respektowanie w planach miejscowych i innych opracowaniach planistycznych ustaleń opracowywanego aktualnie „Planu ochrony Zespołu Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych”, opracowań ekofizjograficznych i inwentaryzacji przyrodniczych.

Obszary o dużych walorach przyrodniczych i podlegające prawnej ochronie przyrody mogą być szczególnie atrakcyjne dla turystów. W połączeniu z bogatymi zasobami dziedzictwa kulturowego mogą stanowić podstawę do rozwoju różnych form turystyki, a zwłaszcza, turystyki pobytowej (zdrowotnej) i agroturystyki.

Mimo szeregu działań aktywizujących tę funkcję m.in. w rejonie Radzanowa, stan zainwestowania w turystykę nie jest jednak wystarczający. Znajdują się tu trzy piesze szlaki turystyczne (Pińczów - Wiślica, Grochowiska - Wiślica, Busko - Solec), jeden rowerowy (Jędrzejów - Gnojno - Szydłów), jeden samochodowy Pińczów - Busko - Wiślica - Pińczów, dwie trasy autokarowe oraz jeden szlak wodny Motkowice - Nowy Korczyn. Oprócz tego przez obszar powiatu przebiega fragment Monastycznego Szlaku Cystersów.

W powiecie buskim funkcjonuje kilkanaście gospodarstw agroturystycznych skupionych w Buskim Stowarzyszeniu Agroturystycznym „Relax”. Istnieje także kilkadziesiąt obiektów noclegowych, głównie w Busku i Solcu (nie licząc bazy sanatoryjnej), jak również kilkadziesiąt obiektów gastronomicznych - głównie w miejscowościach uzdrowiskowych. Ogólnodostępną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną reprezentują: urządzone kąpieliska w Radzanowie i Solcu oraz ośrodki jazdy konnej w Janinie i Wolicy. Nie mniej zauważa się niedobory odpowiednio utrzymanej sieci dróg, parkingów, obiektów gastronomicznych i noclegowych oraz wyznaczonych szlaków turystyki pieszej i rowerowej.

W niewielkim stopniu udostępniane są miejscowe zasoby dziedzictwa kulturowego, do których należy zaliczyć m.in.:

- liczne pozostałości prehistoryczne — wczesnośredniowieczny kompleks osadniczo-obronny z VII–XI w. n.e. w Szczaworyżu, kurhan z czasów pradziejowych w Żernikach Górnych, średniowieczne grodziska w Skotnikach Małych i Mikułowicach oraz grodzisko w Wiślicy z przełomu X/XI w.;
- liczne kościoły i zespoły kościołów;
- zespoły dworskie wraz z zabytkowymi parkami krajobrazowymi;

- zabytkowy układ urbanistyczny Buska Zdroju z końca XIII–XIX w., prezentujący przykład miasta sprzężonego z uzdrowiskiem;
- zabytkowe układy ruralistyczne;
- liczne pozostałości innych kultur i religii (m.in.: bożnica, zbór ariański);
- zabytkowy zespół uzdrowiska, zakłady przyrodolecznicze, zespół szpitala dziecięcego „Kolonia Górka”;
- liczne domy, pensjonaty i wille z XIX/XX w.;
- wiele cennych zabytków architektury drewnianej tj.: domy, zagrody, młyny;
- przebiegający przez teren powiatu Szlak Cystersów;
- imprezy kulturalno-artystyczne tj. m.in.: Buskie Spotkania z Folklorem, Ogólnopolski Przegląd Piosenki im. Wojtki Belona, Powiatowy Przegląd Poezji i Piosenki Legionowej, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, Jarmark Floriański, Ogólnopolski Przegląd Twórczości Artystów Niepełnosprawnych p.n. "Górka i jej przyjaciele — Pożegnanie Lata", wystawy fotografii itp.

Udostępnienie turystyczne miejscowych walorów kulturowych i przyrodniczych powiatu wymaga rozbudowy i modernizacji infrastruktury towarzyszącej. Konieczne jest także odpowiednie wyeksponowanie wszystkich atrakcyjnych miejsc tak, aby zainteresowały potencjalnych turystów.

Generalnie większa część obszaru powiatu buskiego poddana jest różnym formom ochrony przyrody. Wzmożony ruch turystyczny, a także niekontrolowana rekreacja może często powodować negatywne skutki w środowisku. Dlatego też budowa i rozbudowa obiektów turystyczno-rekreacyjnych powinna być oparta o rygorystyczne respektowanie norm ochrony środowiska.

4.7.2. Główne założenia polityki leśnej

Podstawowymi przepisami prawnymi regulującymi zagadnienia gospodarki leśnej będącej w gestii samorządu powiatowego są:

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach,
- Ustawa z dnia 31 grudnia 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Dz. U. Nr 229, poz. 2273, art.15),
- Rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich Nr 2080/92 EWG określające m.in. wielkość i zakres wsparcia finansowego udzielanego właścicielom zalesiającym grunty rolne.

Do najważniejszych obowiązków Starosty, wynikających z wymienionych ustaw, które rzutują na ochronę i kształtowanie zasobów leśnych powiatu należy zaliczyć:

- nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa (m.in. w przypadku braku uproszczonego planu urządzenia tych lasów lub niewielkiej ich powierzchni - do 10 ha, Starosta ustala zadania gospodarki leśnej w drodze decyzji wydanej w oparciu o inwentaryzację stanu tych lasów);
- prowadzenie spraw związanych z prowadzeniem upraw leśnych,
- przygotowywanie comiesięcznego wykazu osób, którym należy wypłacić ekwiwalent za wyłączenie gruntu z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej,
- przygotowywanie kwartalnych wniosków na środki finansowe przeznaczone na wypłaty ekwiwalentów należnych właścicielom gruntów za wyłączenie gruntów z upraw rolnych i prowadzenie upraw leśnych,
- wydawanie decyzji dotyczących wstrzymania wypłaty ekwiwalentu i określenia warunków jego przywrócenia,
- w przypadku zniszczenia uprawy leśnej w wyniku celowego działania właściciela wydawanie decyzji o wstrzymaniu wypłaty ekwiwalentu oraz nakazaniu zwrotu kosztów sadzonek, kosztów sporządzenia planu zalesienia i pobranego ekwiwalentu – wraz z odsetkami ustawowymi,
- wydawanie decyzji przekazujących obowiązki związane z prowadzeniem uprawy leśnej i praw do ekwiwalentu w przypadku sprzedaży gruntu, na którym znajduje się uprawa leśna,
- dokonywanie oceny udatności upraw leśnych,
- rozstrzyganie o wypłacie 50% podwyżki ekwiwalentu za wyłączenie gruntu z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej, corocznie jednorazowo.

Starosta odpowiada więc za merytoryczną i prawną formę decyzji dotyczących gospodarki leśnej oraz zalesień na gruntach nie stanowiących własności Skarbu Państwa, których podaż może znacząco wzrosnąć. Nie ma natomiast możliwości oddziaływania na proces kształtowania granicy rolno-leśnej, zwłaszcza w układzie ponadgminnym (należy to do wyłącznej kompetencji gmin), jak też opracowania dokumentów programowych określających priorytety, powierzchnię tych gruntów jak również właścicieli i koszty zalesień. Przy szczupłości środków budżetowych rozwiązywanie tych zagadnień w ramach „analiz i studiów” przypisanych samorządowi powiatowemu ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, może nie przynieść oczekiwanych rezultatów, bowiem nie posiadają one mocy wiążącej.

Podstawowe zagrożenia i problemy w zakresie leśności:

1. Wysokie zagrożenie pożarowe, któremu towarzyszy niedobór leśnych zbiorników retencyjnych,
2. Niski stopień naturalności lasów i zbyt uproszczona struktura siedliskowa,
3. Duże rozdrobnienie kompleksów leśnych w lasach niepaństwowych,
4. Niepełne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz nie realizowanie odnowień na gruntach przejściowo pozbawionych drzewostanów w tych lasach,

5. Kradzieże drzewa w lasach wszystkich kategorii własności,
6. Zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych i turystycznych,
7. Niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów.

Zwiększenie zalesień oraz ochrona istniejących zasobów leśnych jest jednym z niezbędnych działań proekologicznych, warunkujących osiągnięcie celów ochrony środowiska przyrodniczego oraz rozwój komplementarnych dziedzin gospodarki, zwłaszcza turystyki i przemysłu drzewnego. Jak już wspomniano powiat buski posiada wskaźnik lesistości 10,1%, co daje podstawy do rozwoju różnych form turystyki zwłaszcza agroturystyki, ekoturystyki oraz wypoczynku weekendowego i rekreacji w środowisku leśnym. Występują również przesłanki do dalszego rozwoju drobnego przemysłu drzewnego i przetwórstwa surowców leśnych, który musi być jednak skorelowany z funkcjami ekologicznymi i społecznymi lasów.

Lokalizacja zalesień powinna m.in. zapewniać: zmniejszenie rozdrobnienia i rozproszenia kompleksów leśnych, tworzenie korytarzy ekologicznych pomiędzy większymi kompleksami leśnymi oraz połączenie ich z obszarami o funkcjach ekologicznych.

W odniesieniu do lasów istniejących szczególnie istotna będzie powszechna i ciągła ochrona lasów przed wyłączeniem z użytkowania leśnego (zagospodarowanie lasów na cele nieleśne w planach miejscowych może być dokonane tylko w uzasadnionych przypadkach i przy braku innych rozwiązań przestrzennych). Konieczne jest także zapewnienie właściwej realizacji obowiązków Starosty w zakresie nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa oraz określania rocznego limitu zalesień.

Zadania ekologiczne:

- Stałe zwiększanie wskaźnika lesistości powiatu.
- Usprawnienie funkcji koordynacyjnej w zakresie organizacji zalesień.
- Opracowanie i aktualizacja gminnych programów zwiększania lesistości oraz ustalenie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego terenów do zalesienia przewidzianych do zalesień.
- Sporządzanie uproszczonych planów urządzenia lasów dla wsi posiadających pow. 10 ha gruntów leśnych.
- Kontynuowanie współpracy z Nadleśnictwem Chmielnik w zakresie nadzoru nad lasami prywatnymi oraz organizacji prac zalesieniowych i kontroli udatności zalesień.

Powiat Buski został wybrany jako obszar pilotażowy do Świętokrzyskiego Programu Ochrony Gruntów Rolnych realizowanego przez IUNiG w Puławach. Prace realizowane są w ramach środków przyznanych przez Ministra Rolnictwa na wniosek Marszałka Województwa Świętokrzyskiego, jako wdrożenie prac naukowo-badawczych, które doprowadziły do powstania Zintegrowanego Systemu Informacji o Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej Polski.

4.8. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska jest podstawowym aktem prawnym normującym zagadnienia związane z ochroną przed polami elektromagnetycznymi. Zgodnie z treścią zapisów ustawy, ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych na poziomie nie przekraczającym dopuszczalnego, a w przypadku ich przekroczenia - na obniżeniu wartości tych pól przynajmniej do wartości dopuszczalnych.

Istotnym elementem prawnym mającym wpływ na kształtowanie zakresu i skali oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego na środowisko jest procedura lokalizacji i realizacji inwestycji. W kompetencjach Starosty znajdują się inwestycje, dla których raport może być wymagany w procesie lokalizacji i budowy i należą do nich:

- stacje elektroenergetyczne lub linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
- instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.

Starosta uczestnicząc w procesie uzgadniania warunków zabudowy wymienionych instalacji, jak również w procesie uzgadniania dokumentów planistycznych powinien unikać konfliktowych lokalizacji.

Uwzględniając konieczność ochrony przed polami elektromagnetycznymi
określono *cel ekologiczny*:

***Kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego
do poziomów dopuszczalnych***

Podstawowe problemy wynikające z diagnozy stanu zagrożenia promieniowaniem:

1. **Brak dokładnej inwentaryzacji** znaczących źródeł pól elektromagnetycznych jak i powszechnych pomiarów pól elektromagnetycznych, uniemożliwiający dokładne określenie stopnia zagrożenia i sposobów ograniczenia uciążliwości;
2. **Zwiększona emisja promieniowania elektromagnetycznego** w wyniku: wzrostu zapotrzebowania na usługi radiokomunikacji, rozwoju systemów telefonii komórkowych oraz poprawy zasilania elektroenergetycznego;
3. **Konieczność weryfikacji dotychczasowych pomiarów** i wniosków z nich wynikających.

Zadania ekologiczne:

- Przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Przedstawiona w ocenie stanu środowiska inwentaryzacja źródeł jest nie pełna. Szczególnie dotyczy to operatorów sieci komórkowych, gdzie tempo powstawania nowych obiektów jest znaczące.
- Gromadzenie danych zawierających informacje o źródłach promieniowania oraz o stwierdzonych przekroczeniach dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych z podziałem na tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową i tereny dostępne dla ludności, wykorzystując dane z państwowego monitoringu środowiska.
- Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego wraz z ewentualnymi strefami II stopnia.
- Działania towarzyszące to stałe prowadzenie badań określających skalę zagrożenia promieniowaniem.

4.9. Zagadnienia gospodarki odpadami

Gospodarowanie odpadami w powiecie buskim, w tym stan aktualny i prognozowane zmiany stanowią treść opracowania „*Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Buskiego*”, który stanowi integralną część „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego”.

Opracowane zostało sprawozdanie z realizacji powiatowego planu gospodarki odpadami za okres lat 2004 – 2006.

Przedmiotowe sprawozdanie wykazało:

1. Brak systemów selektywnego zbierania odpadów w większości gmin.
2. Niską efektywność funkcjonujących systemów selektywnego zbierania odpadów.
3. Niski stopień pozyskania danych na temat gospodarki osadami ściekowymi.
4. Niski odsetek ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków.
5. Zbyt niski stopień świadomości ekologicznej mieszkańców.
6. Brak systemu selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych.
7. Konieczność bezpiecznego usuwania azbestowych materiałów budowlanych (gł. pokrycia dachowe) z terenu powiatu (obecnie brak szczegółowej inwentaryzacji na części obszaru).

Podstawowym zadaniem, do zrealizowania w najbliższych czterech latach, jest uporządkowanie gospodarki odpadami w powiecie, zgodnie z rekomendacjami sprawozdania. W szczególności dotyczy to odpadów pochodzących z sektora komunalnego i gospodarczego oraz inwestycji związanych tworzeniem Gminnych Punktów Zbierania Odpadów Niebezpiecznych (GPZON).

W Planie Gospodarki Odpadami na lata 2008 – 2011 odniesiono się do trzech zasadniczych strumieni odpadów, tj. odpadów z sektora komunalnego (w tym odpady niebezpieczne z tego strumienia) z sektora gospodarczego oraz odpadów niebezpiecznych. W przedmiotowym planie przedstawiono też perspektywę dla gospodarowania odpadami do roku 2015.

Uporządkowanie gospodarki odpadami jest działaniem warunkującym realizację celu podstawowego, jakim jest osiągnięcie obowiązujących standardów w gospodarce odpadami.

4.10. Edukacja ekologiczna

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa jest jednym z głównych czynników kształtowania zrównoważonego rozwoju. Będzie on osiągany w oparciu o **Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej (NSEE)** oraz **Narodowy Program Edukacji Ekologicznej (NPEE)**, wskazujący zadania edukacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za ich realizację.

Uwzględniając konieczność prowadzenia akcji edukacyjnej określono **cel ekologiczny**:

Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie edukacji ekologicznej:

1. Stały niedobór środków finansowych na cele edukacyjne.
2. Zbyt niski poziom edukacji starszych grup społeczeństwa oraz brak konkretnych ofert edukacyjnych skierowanych do tej grupy wiekowej.

Zadania ekologiczne:

- Stworzenie i realizacja programu edukacji ekologicznej dla szkół.
- Utworzenie ośrodków edukacji ekologicznej.
- Utrzymanie i rozbudowa ścieżek ekologicznych, rowerowych i tras turystycznych.
- Organizowanie konkursów promujących racjonalne korzystanie ze środowiska.
- Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego.
- Promowanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych powiatu buskiego.

Ogólne zobowiązania do prowadzenia edukacji ekologicznej określa ustawa Prawo ochrony środowiska. Ustanawia ona obowiązek uwzględniania problematyki ochrony środowiska i

zrównoważonego rozwoju w programach kształcenia ogólnego we wszystkich typach szkół. Obowiązek popularyzacji ochrony środowiska adresowany jest również do wszystkich środków masowego przekazu.

4.11. Poważne awarie przemysłowe

Podstawowym aktem prawnym regulującym zagadnienia przeciwdziałania poważnym awariom jest ustawa Prawo Ochrony Środowiska z roku 2001, w której zawarte są: przepisy ogólne, instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu tym awariom, obowiązki zakładu stwarzającego takie zagrożenie, obowiązki organów administracji w tym zakresie oraz zagadnienia dotyczące współpracy międzynarodowej (w przypadku wystąpienia awarii transgranicznych). Dodatkowo wiele rozwiązań związanych z tym tematem zawartych jest w **ustawie o ochronie przeciwpożarowej** z dn. 24 sierpnia 1991 r. (z późniejszymi zmianami) i **ustawie o Państwowej Straży Pożarnej** z dn. 24 sierpnia 1991 r. (z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z art. 3 ust. 23 POŚ przez **poważną awarię** należy rozumieć: „*zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem*”. Z kolei **poważna awaria przemysłowa** to: „*poważna awaria w zakładzie*” (art. 3, ust.24 POŚ).

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej będącej w jego posiadaniu zostaje uznany za **zakład o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia awarii**. Istotnym źródłem zagrożenia oprócz awarii w zakładach przemysłowych może być również transport i przeładunek substancji niebezpiecznych.

Na obszarze powiatu buskiego najbardziej uciążliwym dla środowiska zakładem jest Zakład Produkcji Chemicznej w Dobrowie. Został on zaliczony do zakładów, które ze względu na ilość stosowanych substancji mogą stanowić przyczynę powstania poważnej awarii (Raport WIOŚ, 2006). Zakład ten jest obiektem o zwiększonym ryzyku. Ponadto na terenie powiatu znajduje się jeszcze jeden zakład ujęty na liście zakładów o zwiększonym ryzyku powstania poważnej awarii - PRO-CHEMIKA Sp. z o.o. Wydział Skraplania Siarkowodoru, Dobrów.

W 2005 roku WIOŚ w Kielcach, przeprowadził 15 kontroli przedsiębiorstw mogących spowodować poważne awarie. Kontrole nie wykazały zagrożenia ze strony zakładów znajdujących się na terenie powiatu buskiego.

Obowiązki związane z ewentualnymi awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym taki zakład oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej. Zgodnie z zapisami POŚ każdy zakład stwarzający takie ryzyko musi zostać zgłoszony do właściwych organów PSP. Zgłoszenie to musi

zostać przekazane do wiadomości Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Prowadzona ewidencja zakładów powinna być systematycznie weryfikowana.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie poważnych awarii przemysłowych:

1. Brak odpowiednio przystosowanych dróg do bezpiecznego przewozu materiałów niebezpiecznych.

4.12. Wytyczne do sporządzenia programów gminnych

Za kryterium prawidłowego opracowania programu gminnego należy uznać cele do 2015 roku i kierunki działań na lata 2008-2011 zawarte w programie powiatowym, dopasowane do specyfiki poszczególnych gmin.

Zasady ogólne tworzenia gminnych programów ochrony środowiska wynikają z zapisów Prawa ochrony środowiska: „... *program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:*

- *cele ekologiczne,*
- *priorytety ekologiczne,*
- *rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,*
- *środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe”.*

Korzystając z powiatowego programu ochrony środowiska zaleca się, aby zagadnienia omówione w nim ogólnie, a specyficzne i ważne dla danej gminy, zostały uszczegółowione w gminnym programie.

Gminny program ochrony środowiska, powinien być opracowywany we współpracy z wszystkimi instytucjami związanymi z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym, przedsiębiorstwami oddziałującymi na środowisko oraz społeczeństwem, które często jest reprezentowane przez pozarządowe organizacje ekologiczne i społeczne.

Gminny program ochrony środowiska powinien uwzględniać zapisy zawarte w strategii rozwoju gminy i w gminnych dokumentach strategicznych w zakresie rozwoju gospodarczego poszczególnych branż (np. rozwój turystyki, rolnictwa, gospodarki, lecznictwa uzdrowiskowego, itp.) - jeżeli takie zostały opracowane. Ponadto gminny program ochrony środowiska powinien być skoordynowany z gminnym planem gospodarki odpadami, sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach i aktami wykonawczymi do niej oraz wszelkimi innymi programami sektorowymi, np. ochrony wód dla obszarów dorzeczy, bądź programami współpracy ponadlokalnej np. w zakresie rozwiązań dotyczących gospodarki wodno-ściekowej lub gospodarki odpadami.

Powiatowy program ochrony środowiska należy postrzegać jako pomoc w formułowaniu celów średniookresowych i kierunków działań w zakresie ochrony środowiska w skali gminy, z zachowaniem jego specyfiki. Lista działań priorytetowych przewidzianych do realizacji, ujęta w programie powiatowym wskazuje wprost, które przedsięwzięcia muszą zostać skonkretyzowane w programie gminnym.

Źródłami informacji wymaganymi przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska są:

- krajowe przepisy prawne,
- programy rządowe,
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014, projekt z grudnia 2006 r.,
- Kodeks dobrej praktyki rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, 2002 r.,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych wraz z Aktualizacją załączników 1, 2, 3 i 4 do Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, stanowiących wykazy niezbędnych przedsięwzięć w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków do końca 2005 r., 2010 r., 2013 r., i 2015 r., Warszawa 2005,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r.,
- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006r.,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r.,
- program wojewódzki,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego, Kielce 2002,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013, Kielce 2006,
- Stan środowiska w województwie świętokrzyskim,
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku, Kielce 2006,
- Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego. Synteza, Kielce 2006,
- Regionalny Program Operacyjny Polityki Leśnej Państwa dla Regionu objętego zasięgiem terytorialnym Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu, Radom 2003.
- program powiatowy,
- Plan urządzania lasu, nadleśnictwo Pińczów,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Buskiego.

Zarówno struktura, jak i szczegółowa zawartość programów gminnych leży w gestii gminy. Mając jednak na uwadze, że program ma być narzędziem pomocnym w pozyskiwaniu środków zewnętrznych musi spełniać wymagania określone prawem i powinien być zgodny z programami wyższego rzędu i polityką ekologiczną państwa.

Efektywność działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego zależy w znacznej mierze, od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym, od pozyskania środków finansowych oraz zainteresowania i zrozumienia ze strony ludności. Podejmowane działania powinny być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem krótko- i długookresowym, sporządzonym na podstawie przeprowadzonej analizy sytuacji aktualnej i przewidywanych zagrożeń środowiska w rejonie.

Programy gminne powinny się składać z zadań podzielonych na dwie części:

- **zadań własnych** (pod pojęciem zadania własne należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- **zadań koordynowanych** (pod pojęciem zadania koordynowane należy rozumieć pozostałe zadania, związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego).

Zadania własne powinny być ujęte w programie z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja realizująca lub współrealizująca zadanie, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być ujęte w programie w takim stopniu szczegółowości, jaki jest możliwy do określenia i dostępny na terenie gminy. Jest rzeczą niezbędną, aby do prac nad gminnym programem ochrony środowiska były włączone wszystkie właściwe ze względu na zasięg swojej działalności instytucje związane z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym oraz przedsiębiorstwa oddziałujące na środowisko przyrodnicze w szerokim rozumieniu, a także przedstawiciele społeczeństwa. Przedstawiciele społeczeństwa to organy samorządu terytorialnego, samorządu gospodarczego (jeśli istnieją na terenie gminy) oraz ekologiczne organizacje pozarządowe obejmujące zakresem swej działalności daną gminę.

Wytyczne wskazujące, które z zadań powinny być realizowane lub współrealizowane przez poszczególne gminy powiatu buskiego przedstawiono w rozdziale 5. **Zadania przewidziane do realizacji przez poszczególne gminy oznaczono literą G.**

5. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH

5.1. Priorytety ekologiczne powiatu

Postawione do osiągnięcia cele polityki ekologicznej powiatu buskiego są zgodne z założeniami II Polityki Ekologicznej Państwa oraz z założeniami „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2015”.

Jako cel nadrzędny polityki ekologicznej powiatu buskiego przyjęto:

***Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego
powiatu buskiego ukierunkowana na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego oraz turystyki i rekreacji***

Program działań niezbędnych dla realizacji polityki ekologicznej powiatu buskiego, w zakresie ochrony środowiska, powinien być osiągnięty poprzez realizację celów wymienionych poniżej:

- ZACHOWANIE DOBREJ JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO NA OBSZARZE CAŁEGO POWIATU,
- UZYSKANIE ZAUWAŻALNEJ POPRAWY JAKOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH,
- SKUTECZNA OCHRONA DOBREGO STANU JAKOŚCIOWEGO WÓD PODZIEMNYCH Z JEDNOCZESNĄ RACJONALIZACJĄ STRUKTURY ICH ZUŻYCIA,
- PRZEJŚCIE NA CAŁOŚCIOWE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI, REALIZOWANE W UKŁADZIE ZLEWNIOWYM,
- WZMOŻONA OCHRONA I RACJONALNE UŻYTKOWANIE GLEB PRZYDATNYCH DLA ROLNICTWA Z JEDNOCZESNYM ZACHOWANIEM ORAZ WZMOCNIENIEM WALORÓW EKOLOGICZNYCH ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ,
- OSZCZĘDNE I RACJONALNE KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ORAZ ZMINIMALIZOWANIE NIEKORZYSTNYCH SKUTKÓW EKSPLOATACJI,
- POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO ZMIENIONEGO W WYNIKU DZIAŁALNOŚCI GÓRNICZEJ,
- OCHRONA OBSZARÓW PERSPEKTYWICZNYCH WYSTĘPOWANIA SUROWCÓW MINERALNYCH ORAZ KONTYNUACJA I ROZSZERZENIE PRAC POSZUKIWAWCZYCH,

- OGRANICZENIE UCIAŹLIWOŚCI HAŁASU POPRZECZ OBNIŻENIE JEGO NATĘŻENIA DO POZIOMU GWARANTOWANEGO PRAWEM,
- ZACHOWANIE DZIEDZICTWA BIOLOGICZNEGO POWIATU BUSKIEGO,
- PEŁNE WYKORZYSTANIE MOŻLIWOŚCI ZWIĘKSZENIA POWIERZCHNI LEŚNEJ POWIATU ORAZ ZAPEWNIENIE WŁAŚCIWEGO NADZORU NAD LASAMI NIE STANOWIĄCYMI WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA,
- KONTROLA I OGRANICZENIE EMISJI DO ŚRODOWISKA PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO DO POZIOMÓW DOPUSZCZALNYCH,
- MINIMALIZACJA ILOŚCI POWSTAJĄCYCH ODPADÓW I ELIMINACJA ZAGROŻEŃ WYNIKAJĄCYCH Z GOSPODAROWANIA ODPADAMI,
- PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW.

Realizacja wyznaczonych celów, kierunków i zadań ekologicznych, w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska, będzie elementem wypełniania zadań określonych w polityce ekologicznej państwa i powinna prowadzić do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Zadania z zakresu gospodarki odpadami przyjęte dla osiągnięcia celu: MINIMALIZACJA LUB ELIMINACJA ZAGROŻEŃ WYNIKAJĄCYCH Z GOSPODAROWANIA ODPADAMI, są szczegółowo omówione w odrębnym opracowaniu i stanowią treść „PLANU GOSPODARKI ODPADAMI DLA POWIATU BUSKIEGO”.

Realizacja każdego zadania postawionego do realizacji przez Gminę dla osiągnięcia konkretnego celu musi być poprzedzona przyjęciem zadania do realizacji poprzez umieszczenie go w WIELOLETNIM PROGRAMIE INWESTYCYJNYM DLA POSZCZEGÓLNYCH GMIN Powiatu. Wieloletni program inwestycyjny jest przyjmowany do realizacji na drodze Uchwały Rady Gminy lub w przypadku powiatu – Rady Powiatu.

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY dla Powiatu Buskiego na lata 2007 – 2013 został uchwalony Uchwałą Nr VII/56/2007 Rady Powiatu w Busku – Zdroju z dnia 30 kwietnia 2007 roku.

Powiat powinien realizować zadania wymienione w tabeli poniżej i określone jako zadania własne (symbol zadania W). Dla realizacji zadań pozostałych Powiat pełni rolę koordynującą (symbol zadania K).

Aktualny stan środowiska w powiecie buskim i przewidywane jego zmiany w aspekcie planowanego rozwoju gospodarczego i przestrzennego kształtują potrzebę realizacji przedsięwzięć proekologicznych zarówno inwestycyjnych, jak i pozainwestycyjnych. Równoczesna realizacja tak wielu zadań

przekroczyłaby znacznie wielkość możliwych do pozyskania środków finansowych. Podstawowym zadaniem w zakresie strategii wdrożeniowej powiatowego „Programu ochrony środowiska” jest więc dokonanie zobiektywizowanego wyboru priorytetów ekologicznych poprzez ustalenie hierarchii ich ważności oraz ich skoncentrowanie na obszarach i w dziedzinach zapewniających maksymalne korzyści dla środowiska.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska i obejmuje poszczególne komponenty środowiska zlokalizowane na obszarze powiatu. „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został sporządzony na lata 2008 – 2011 i stanowi aktualizację dokumentu programowego opracowanego przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach w roku 2003.

Zgodnie z przyjętą strukturą Programu zdefiniowano cele średniookresowe do roku 2015 i sposób ich osiągnięcia (kierunki działań) do roku 2010.

Tabela 5.1. Priorytety ekologiczne w powiecie buskim

Główne elementy ochrony środowiska	Cel ekologiczny	Podstawowe zadania / kierunki działań	Zadanie własne /koordynowane	Obszary działań priorytetowych	Lata realizacji
Powietrze atmosferyczne	Zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu.	Identyfikacja występowania i możliwości wykorzystania źródeł energii odnawialnej (m.in. energia słoneczna, biomasa, biogaz, pompy ciepła).	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Likwidacja źródeł niskiej emisji	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Termomodernizacja budynków stanowiących mienie powiatu lub gmin oraz obiektów prywatnych	W G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe

		Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z procesów przemysłowych.	K	Zakłady przemysłowe emitujące zanieczyszczenia	zadanie ciągłe
		Ograniczanie niskiej emisji poprzez zastosowanie paliw alternatywnych (wierzba, malwa, rzepak, słoma), kolektorów słonecznych, pomp ciepła lub kotłów gazowych nowej generacji	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Instalowanie wysokosprawnych urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności urządzeń już funkcjonujących	K		zadanie ciągłe
		Rozbudowa infrastruktury drogowej	W K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
Zasoby wodne gospodarka wodno-ściekowa	Uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych Zaopatrzenie w wodę obszarów deficytowych w wodę Przejsięcie na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane w układzie zlewniowym.	Wyrównanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	K G	Szczególnie na obszarach zwodociagowanych i w mieście powiatowym	zadanie ciągłe
		Budowa i dostosowanie oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji do standardów UE	K G	Obszar zabudowy skupionej	zadanie ciągłe
		Ograniczanie spływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z pól oraz	K G	Punktowo cały obszar powiatu	zadanie ciągłe

Zasoby wodne gospodarka wodno- ściekowa	Znaczne zwiększenie stopnia retencji powierzchniowej oraz poprawa ochrony przeciwpowodziowej.	likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków			
		Wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami wodnymi, obejmującego wody podziemne i powierzchniowe na terenie powiatu	W K G	Wody powierzchniowe	zadanie ciągłe
		Ochrona ilości i jakości wód podziemnych	W K G	Obszar GZWP, w tym strefy ochrony zbiornika i ujęć wód	zadanie ciągłe
		Ograniczenie do niezbędnego minimum stosowania nawozów naturalnych i sztucznych oraz środków ochrony roślin	W K G	Obszar GZWP, w tym strefy ochrony zbiornika i ujęć wód	zadanie ciągłe
		Wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą, w tym eliminowanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych oraz w zakresie wprowadzenia zamkniętego obiegu wody w przemyśle	W K G	Obszary melioracji wodnych	zadanie ciągłe
		Skuteczna ochrona przeciwpowodziowa	W G	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi	zadanie ciągłe

Powierzchnia ziemi i jakość gleb	Ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z jednoczesnym zachowaniem oraz wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Wskazanie obszarów, na których zostaną określone potrzeby wapnowania i nawożenia gleb, walki z erozją	K G	Właściciele i użytkownicy gospodarstw rolnych, zwłaszcza na obszarach objętych formami ochrony przyrody	zadanie ciągłe
		Zapobieganie zanieczyszczeniu gleb środkami ochrony roślin	W K G	Cały powiat ze szczególnym uwzględnieniem stref ochrony ujęć wód i GZWP	zadanie ciągłe
		Egzekwowanie obowiązku uzyskania decyzji o wyłączeniu gruntów rolnych z produkcji rolniczej lub leśnej	K G	Inwestorzy uzyskujący pozwolenie na budowę inwestycji nierolniczej na gruntach rolnych i leśnych podlegających ochronie.	zadanie ciągłe
		Ochrona i wprowadzenie zadrzewień, zakrzewień oraz upraw spełniających rolę przeciwoerozyjną i zapobiegających pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałających zakwaszaniu	K G		zadanie ciągłe
Zasoby surowców mineralnych	Oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji	Wszechstronne wykorzystanie kopalin (kopaliny głównej, towarzyszącej oraz surowców z hałd i składowisk górniczych)	W K G	Tereny wydobycia kopalin na całym obszarze powiatu.	zadanie ciągłe

Zasoby surowców mineralnych	Poprawa stanu środowiska naturalnego zmienionego w wyniku działalności górniczej Ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców mineralnych oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych	Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych, zwłaszcza na dużych obszarach przekształceń górniczych	W K	Obszar całego powiatu (złoża eksploatowane zgodnie z koncesją i nielegalne wydobywanie).	zadanie ciągłe
		Likwidacja nielegalnego wydobywania na potrzeby lokalne.	W K G	Obszar całego powiatu.	zadanie ciągłe
Klimat akustyczny	Ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem	Ochrona przez hałasem komunikacyjnym	W K	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Ochrona przez hałasem przemysłowym	K	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
Zasoby przyrodnicze	Zachowanie dziedzictwa biologicznego powiatu buskiego	Ochrona i renaturalizacja korytarzy i ciągów ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych	K G	doliny rzeczne	zadanie ciągłe
		Wyeliminowanie jednostronnych melioracji odwadniających, które zaburzają stosunki wodne	W K G	w pierwszym rzędzie doliny rzeczne	zadanie ciągłe
		Rozwój prac inwentaryzacyjno-badawczych w zakresie rozpoznania walorów przyrodniczych powiatu	W K G	Obszary objęte prawną ochroną przyrody	zadanie ciągłe
		Zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno-przestrzennych do dalszego	W K	Tereny rolne powiatu	zadanie ciągłe

		rozwoju agroturystyki we wszystkich wsiach, w których istnieją możliwości oraz zainteresowanie miejscowej ludności			
Polityka leśna	Pełne wykorzystanie możliwości zwiększania powierzchni leśnej powiatu oraz zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa	Stałe zwiększanie wskaźnika lesistości powiatu	K G	Obszary określone w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin	zadanie ciągłe
		Opracowanie i aktualizacja gminnych programów zwiększania lesistości oraz ustalenie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego terenów do zalesienia przewidzianych do zalesień	K G	Obszary przewidywane do zalesienia w poszczególnych latach	zadanie ciągłe
Pola elektromagnetyczne	Kontrola emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego do poziomów dopuszczalnych	Przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	W	Obszar całego powiatu	2008 - 2010
		Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego	W G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe

Gospodarka odpadami	Minimalizacja ilości powstających odpadów i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami	Objęcie wszystkich mieszkańców powiatu systemem odbioru odpadów	K G	Obszary nie objęte zorganizowanym syst. odbioru odpadów	2008 - 2009
		Zwiększanie stopnia segregacji i odzysku odpadów	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Likwidacja dzikich wysypisk	K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
		Usuwanie materiałów zawierających azbest	W K G	Obszar całego powiatu	zadanie ciągłe
Edukacja ekologiczna	Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Stworzenie powszechnego dostępu do informacji dotyczących problematyki ochrony środowiska	Kontynuacja oraz poszerzenie oferty działań w zakresie edukacji ekologicznej i działalności szkoleniowej, w tym kontynuacja wdrażania Programu edukacji ekologicznej	W K G	Wszystkie szkoły w powiecie, Miasto i Gminy, Rejonowy Oddział ŚODR, ZNPK	zadanie ciągłe
		Promocja ekologii poprzez realizację prezentacji o treściach ekologicznych w ramach oferty programowej środków przekazu oraz instytucji kultury i wypoczynku	W K G	Środki przekazu, instytucje kultury i wypoczynku, gospodarstwa agroturystyczne, ekologiczne, imprezy masowe	zadanie ciągłe
		Współpraca administracji publicznej i innych jednostek w przygotowaniu ofert edukacyjnych oraz ich współfinansowaniu	W K G	Jednostki samorz., ŚODR, ZNPK, gmina, zakłady pracy, instytucje religijne, szkoły, mieszkańcy powiatu i inne organizacje	zadanie ciągłe

W – zadanie własne Powiatu

G – zadanie do realizacji przez Gminy

K – zadanie koordynowane

5.2. Wybrane zadania szczegółowe do realizacji w latach 2008 – 2015

Na podstawie ankiet dostarczonych przez gminy zestawiono listy przedsięwzięć priorytetowych w zakresie ochrony środowiska przewidzianych do realizacji w najbliższych latach jako rozwinięcie celów określonych w POŚ dla powiatu buskiego. Należy podkreślić, że zmiany te dotyczą jedynie zakresu działań a nie zmian priorytetów ekologicznych programu.

Tabela 5.2. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Busko Zdrój**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta i Gminy Busko-Zdrój	89 637 100 zł	budżet gminy, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Fundusz Spójności – w ramach PO Infrastruktura i Środowisko	2008-2011	Budowa kanalizacji sanitarnej dla 7 sołectw oraz rozbudowa kanalizacji w Busku-Zdroju, modernizacja oczyszczalni ścieków, modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Busku-Zdroju, modernizacja ujęcia wody w Szczaworyżu oraz magistrali przesyłowych Busko-Szczaworyż i Busko-Zrecze.
2.	Budowa sieci kanalizacji deszczowej wraz z oczyszczalnią wód deszczowych w Busku-Zdroju	5 000 000 zł	budżet gminy, WFOŚiGW, EFRR – w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego	2008	Budowa kanalizacji deszczowej na terenie miasta o łącznej długości ok. 4,6 km oraz 2 szt. oczyszczalni wód deszczowych.

3.	Rozbudowa i modernizacja bazy edukacyjnej w gminie Busko-Zdrój	13 200 000 zł	budżet gminy, EFRR – w ramach RPO Województwa Świętokrzyskiego	2008-2010	W ramach projektu, poza planowaną rozbudową szkół o sale gimnastyczne przewiduje się wykonanie prac termomodernizacyjnych w 5-ciu obiektach.
4.	Przebudowa kotłowni koksowej na kotłownię gazową Remont instalacji c.o. w budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Busku – Zdroju	331 000 zł	budżet powiatu budżet państwa	2008	Zgodnie z Wieloletnim Planem inwestycyjnym na lata 2007-2013

Tabela 5.3. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Stopnica**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	bd	bd	bd	bd	bd

Tabela 5.4. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Wiślica**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	Etap II kanalizacji w m. Kuchary, Konieczmosty, Wawrowice, Ostrów, Szczytniki, Szczerbaków	24 000 000 zł	WFOŚiGW w Kielcach EFRR	2008-2009	Budowa kanalizacji o dł. 34,5 w m. Kuchary, Konieczmosty, Wawrowice, Ostrów, Szczytniki, Szczerbaków

Tabela 5.5 Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Nowy Korczyn**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	Ekorozwój Ponidzia- Aktywizacja Gminy Nowy Korczyn Budowa kanalizacji	17 000 000 zł.	środki UE środki własne WFOŚiGW Kielce	2011	-

Tabela 5.6. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w gminie Pacanów

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	Budowa Sali gimnastycznej w Ratajach Słupskich	4 000 000 zł	EFRR środki własne	2008-2010	Budowa Sali gimnastycznej z zapleczem socjalno-dydaktycznym
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Pacanów, ul. Oleśnicka	2 000 000 zł	środki własne	2007	Kanalizacja grawitacyjna dł. ok. 800 mb
3.	Aglomeracja Świniary	8 000 000 zł	Fundusz Spójności środki własne	2008-2010	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej wspólnie z gminą Solec-Zdrój. Przewiduje się skanalizowanie 5 miejscowości gminy.
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej dla m. Słupia i Karsy	4 000 000 zł	EFRR	2008-2010	

Tabela 5.7. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w gminie Gnojno

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
1.	Rozbudowa wodociągu gminnego Etap III-bud. sieci wodociągowej w m. Wólka Bosowska, Ruda.	455 574 zł	Budżet Gminy Gnojno Fundusze pomocowe	2007-2015	
2.	Rozbudowa wodociągu gminnego Etap I-budowa sieci wodociągowej w m. Zofiówka, Wola Zofiowska, Jarząbki i Grabki Małe, zadanie 1 – sieć główna i m. zofiówka roboty uzupeł.	92 786 zł	Budżet Gminy Gnojno Fundusze pomocowe	2007-2015	
3.	Rozbudowa wodociągu gminnego Etap I – budowa sieci wodociągowej w m. Zofiówka, Wola Zofiowska, Jarząbki i Grabki Małe, zadanie 2 – bud. sieci wodociągowej wraz z przyłączami w m. Jarząbki, Grabki Małe /etap inw. rozpocz. w 2005 r/	701 511 zł	Budżet Gminy Gnojno Fundusze pomocowe	2007-2015	

4.	Rozbudowa wodociągu gminnego Etap II – sieć wod. w m. Pożogi i Płośnia, zadanie 1 – ujęcie wody i modernizacja stacji wodociągowej w m. Gorzakiew /etap inw.rozpocz.w 2005 r/	232 155 zł	Budżet Gminy Gnojno Fundusze pomocowe	2007-2015	
5.	Rozbudowa wodociągu gminnego etap II- sieć wodociągowa w miejscowości Pożogi i Płośnia, zadanie 2- sieć wodociąg. w m. Pożogi, Płośnia.	393 117 zł	Budżet Gminy Gnojno Fundusze pomocowe	2007-2009	

Tabela 5.8. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Tuczępy**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
	bd	bd	bd	bd	bd

Tabela 5.9. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w **gminie Solec Zdrój**

Lp.	Zadanie	Koszty rzeczywiste	Źródła finansowania	Termin realizacji	Opis realizacji przedsięwzięcia
	bd	bd	bd	bd	bd

6. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Efektywność działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego zależy, w dużej mierze, od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania środków finansowych oraz zainteresowania i zrozumienia ze strony ludności. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu powiatu i określającym wynikające z niej działania. Program nie jest dokumentem decyzyjnym, ale wspomagającym działania decyzyjne powiatu. Program powinien być wykorzystywany, jako instrument strategicznego zarządzania powiatem w zakresie ochrony środowiska, jako podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania umów i porozumień z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi. Przygotowany Program stanowić powinien przesłankę konstruowania budżetu powiatu i jest podstawą do ubiegania się o fundusze pomocowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej. Poszczególne wytyczne, zawarte w Programie powinny być respektowane i uwzględniane w programach i planach szczegółowych oraz w działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska. Program służyć będzie koordynacji działań związanych z ochroną środowiska w powiecie.

Realizacja procesu zrównoważonego rozwoju prowadzona jest według zasad zawartych w II Polityce Ekologicznej Państwa. Polityka ekologiczna powiatu jest i będzie realizowana przy zastosowaniu instrumentów:

- prawnych,
- finansowych,
- społecznych.

6.1. Instrumenty prawne

Instrumenty prawne służące realizacji polityki ekologicznej powiatu to:

1. pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii:
 - pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych,
 - pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
 - pozwolenia na emitowanie hałasu do środowiska,
 - pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - pozwolenia zintegrowane,
2. koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.

Kompetencje do wydawania pozwoleń w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniami i uciążliwościami podzielono pomiędzy Wojewodę a Starostę. Za podstawowe kryterium rozdziału kompetencji przyjmuje się skalę uciążliwości danego obiektu.

Starosta jest organem właściwym we wszystkich sprawach dotyczących obiektów i zakładów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport oddziaływania na środowisko może być wymagany. Wojewoda jest organem właściwym w sprawach dotyczących obiektów i zakładów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport jest wymagany.

Prawidłowo prowadzony system pozwoleń na emisję zanieczyszczeń, bezpośrednio wpływa na efekty prac z zakresu ochrony środowiska realizowane przez zakłady przemysłowe. Dla zakładów tych korzystniej będzie realizować ochronę środowiska poprzez systemy zarządzania środowiskiem.

Szczególnym instrumentem prawnym jest pomiar stanu środowiska określany mianem monitoringu. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych. Stanowił on i stanowi podstawę analiz, ocen oraz podejmowanych decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących poprzez zapisy w aktach prawnych, prowadzi do zaklasyfikowania monitoringu, jako instrumentu o znaczeniu prawnym.

6.2. Instrumenty finansowe

Realizacja poszczególnych projektów związanych z gospodarką odpadami, możliwa jest poprzez wykorzystanie m.in.:

- środków publicznych - pochodzących z budżetu gminy lub pozabudżetowych instytucji publicznych,
- środków prywatnych - środki własne inwestora,
- środków publiczno-prywatnych - pochodzących z budżetu gminy lub pozabudżetowych instytucji publicznych oraz środków własnych inwestora.

Formy finansowania inwestycji ekologicznych:

- udziały własne gmin lub przedsiębiorstw,
- zobowiązania kapitałowe (kredyty, pożyczki, obligacje, leasing),
- udziały kapitałowe – (akcje i udziały w spółkach),
- dotacje.

KRAJOWE ŹRÓDŁA WSPÓŁFINANSOWANIA INWESTYCJI Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA

Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W zakresie gospodarki odpadami środki gminnych i powiatowych funduszy przeznaczane są m.in. na:

- 1) Edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- 2) Przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi,
- 3) Wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc przy wprowadzaniu bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- 4) Działania związane z usuwaniem azbestu.

Środki gminnych i powiatowych funduszy są przeznaczane na projekty tzw. miękkie niewymagające znacznych nakładów finansowych. Beneficjentami tych środków mogą być przede wszystkim instytucje i urzędy, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), środki **gminnych oraz powiatowych funduszy** mogą zostać wykorzystane na realizację zadań z zakresu prawidłowego gospodarowania odpadami.

Art. 406.

Środki gminnych funduszy przeznacza się na:

- 1) edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,*
- 2) wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,*
- 3) wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,*
- 4) realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,*
- 5) urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,*
- 6) realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,*
- 7) wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,*
- 8) profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,*
- 9) wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,*

10) wspieranie ekologicznych form transportu,

11) działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,

12) inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Art. 407.

Środki powiatowych funduszy przeznacza się na wspomaganie działalności, o której mowa w art. 406 pkt 1-11 oraz na:

1) realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,

2) inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska

Środki pozyskiwane z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z Powiatowego i Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zapewniają wsparcie finansowania inwestycji, zgodnie z zasadami przyjętymi w tych funduszach.

Powiat dofinansowuje zadania proekologiczne do 90% przedsięwzięcia dla jednostek podlegającym powiatowi takie jak: szkoły średnie, straż pożarna, ZOZ. Również możliwa jest pomoc dla jednostek gminnych do 50% przedsięwzięcia.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z NFOŚiGW mogą być m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),
- administracja państwowa,
- osoby fizyczne.

W NFOŚiGW stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NFOŚiGW, kredyty udzielane przez banki ze środków NFOŚiGW, konsorcja czyli wspólne finansowanie NFOŚiGW z bankami, linie kredytowe ze środków NFOŚiGW obsługiwane przez banki),

- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia),
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej będzie również finansował we współpracy z bankami poprzez linie kredytowe:

- budowę małych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowę kanalizacji sanitarnej,
- zagospodarowanie odpadów,
- ograniczenie emisji spalin poprzez dostosowanie silników wysokoprężnych do paliwa gazowego lub wymiany silników na mniej emisyjne w komunikacji zbiorowej,
- inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- budowę ścieżek rowerowych,
- ograniczenie hałasu,
- termomodernizację,
- czystsza produkcję,
- uszczelnianie i hermetyzacja przeładunku i dystrybucji paliw,
- inwestycje służące ograniczeniu zużycia energii elektrycznej,
- systemów ciepłowniczych,
- budowę lub modernizację stacji uzdatniania wody [źródło: www.nfosigw.gov.pl]

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Kielcach

Główne zadania i kierunki działalności WFOŚiGW są wyznaczane w przyjętym i corocznie aktualizowanym planie działalności (zestawienie przedsięwzięć priorytetowych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej).

Pożyczki i dotacje ze środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych określone są na każdy rok. W roku 2007 Wojewódzki Fundusz finansuje działania związane z gospodarką odpadami w ramach priorytetu „Ochrona powierzchni ziemi”. Wśród zadań priorytetowych znajdują się m.in.:

I. Zadania ujęte w „Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” w szczególności:

- 1) Realizacja kompleksowych programów i systemów gospodarowania odpadami komunalnymi,
- 2) Selektywne zbieranie odpadów komunalnych,

- 3) Wykonanie nowych, przebudowa lub rozbudowa istniejących składowisk odpadów komunalnych,
- 4) Wykonanie nowych, przebudowa lub rozbudowa istniejących sortowni odpadów komunalnych,
- 5) Tworzenie gminnych punktów zbierania odpadów niebezpiecznych (GPZON) i stacji przeładunkowych odpadów niebezpiecznych (SPON),
- 6) Rekultywacja składowisk odpadów,
- 7) Wyposażenie składowisk odpadów komunalnych w niezbędne systemy drenażu wód odciekowych i opadowych, instalacje do odprowadzania i unieszkodliwiania gazu składowiskowego, urządzenia techniczne do prawidłowego funkcjonowania składowisk (wagi samochodowe, kompaktory, brodziki dezynfekcyjne) i urządzenia do magazynowania odpadów niebezpiecznych pochodzenia komunalnego,
- 8) Dekontaminacja lub unieszkodliwienie urządzeń i odpadów zawierających PCB,
- 9) Budowa instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

II. Usuwanie (demontaż i transport) i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w postaci mat. zawierających azbest z obiektów budowlanych użyteczności publicznej oraz z obiektów budowlanych spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot.

III. Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest przez JST.

IV. Realizacja przedsięwzięć międzydziedzinowych związanych z gospodarką odpadami.

Pożyczki w ramach WFOŚiGW w Kielcach na zadania realizowane ze środków innych niż pochodzące z unii europejskiej niepodlegające zwrotowi oraz z udziałem środków z fundacji ekofundusz (źródło: www.wfos.com.pl)

§ 11

1. *Dofinansowanie udzielane w formie pożyczki nie może przekroczyć 90% kosztów kwalifikowanych zadania, z wyjątkiem dofinansowania, o którym mowa w ust. 3 oraz z uwzględnieniem zapisów ust. 2.*
2. *Dofinansowanie w formie pożyczki w odniesieniu do przebudowy lub wykonania nowych kotłowni, nie może być wyższe niż 600 zł na 1 kW mocy nowo instalowanych kotłów.*
3. *Dofinansowanie w formie pożyczki udzielane na wykonanie nowych, rozbudowę lub przebudowę istniejących zbiorników wodnych, nie może przekroczyć 95 % kosztów kwalifikowanych zadania.*
4. *Wojewódzki Fundusz może uzależnić przyznanie pożyczki od zdolności kredytowej wnioskodawcy.*
5. *Wojewódzki Fundusz wymaga co najmniej dwóch form zabezpieczenia wierzytelności, a w przypadku jednostek samorządu terytorialnego i ich związków oraz spółek handlowych ze 100 % udziałem jednej lub kilku jednostek samorządu terytorialnego i ich związków – co najmniej jednej formy.*
6. *Wojewódzki Fundusz udziela pożyczek stosując karencję w spłacie rat nie dłuższą niż 12 miesięcy, liczoną od określonego w umowie pożyczki terminu osiągnięcia efektu rzeczowego.*
7. *Pożyczka może być udzielona na okres do 8 lat łącznie z okresem karencji w zależności od kondycji finansowej wnioskodawcy.*

§ 12

1. Oprocentowanie pożyczek udzielanych gminom i ich komunalnym jednoosobowym spółkom handlowym, stosowane jest zgodnie z poniższymi przedziałami dochodów własnych gminy na jednego mieszkańca, wyliczonych przez Urząd Statystyczny w Kielcach na podstawie rocznych sprawozdań o dochodach budżetowych i wynosi:
 - 1) **4 % w stosunku rocznym**, jeśli dochód własny gminy na jednego mieszkańca jest wyższy niż 450 zł,
 - 2) **3,5 % w stosunku rocznym**, jeśli dochód własny gminy na jednego mieszkańca wynosi nie więcej niż 450 zł i więcej niż 350 zł,
 - 3) **3 % w stosunku rocznym**, jeśli dochód własny gminy na jednego mieszkańca wynosi nie więcej niż 350 zł i nie mniej niż 250 zł,
 - 4) **2,5 % w stosunku rocznym**, jeśli dochód własny gminy na jednego mieszkańca jest niższy niż 250 zł.z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Oprocentowanie pożyczek udzielanych na:
 - 1) inwestycje ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
 - 2) rekultywacje składowisk, po zaprzestaniu przyjmowania odpadów, zakończone wprowadzeniem roślinności rekultywacyjnej, wynosi odpowiednio o 1 % mniej od wielkości określonych w ust.1.
3. Oprocentowanie pożyczek udzielanych powiatom i innym powiatowym osobom prawnym, związkom gmin oraz ich jednoosobowym komunalnym spółkom handlowym, działającym w porozumieniu gminom, realizującym zadanie o charakterze międzygminnym, oraz spółkom handlowym stanowiącym własność dwóch lub więcej gmin, jednostkom niepublicznej służby zdrowia **wynosi 3 % w stosunku rocznym**.
4. Oprocentowanie **w wysokości 4 % w stosunku rocznym**, stosowane jest przy udzielaniu pożyczek na zadania realizowane przez pozostałych wnioskodawców.

§ 13

1. Umowa pożyczki powinna określać w szczególności:
 - 1) wysokość pożyczki oraz jej oprocentowanie,
 - 2) planowany koszt zadania, efekty: rzeczowy i ekologiczny, terminy ich osiągnięcia oraz przedłożenia dokumentów potwierdzających ich osiągnięcie, sposób i termin rozliczenia kosztów zadania,
 - 3) terminy oraz sposób wypłaty pożyczki,
 - 4) terminy spłaty pożyczki i oprocentowania,
 - 5) zakres uprawnień kontrolnych Wojewódzkiego Funduszu związany z wykorzystaniem udzielonej pożyczki i zabezpieczeniem jej zwrotu,
 - 6) warunki renegotjacji umowy,
 - 7) sankcje nakładane w przypadku nieprawidłowej realizacji umowy,
 - 8) sposób zabezpieczenia wierzytelności,
 - 9) inne warunki ustalone przez umawiające się strony.
2. Wojewódzki Fundusz może wypowiedzieć umowę pożyczki, w razie stwierdzenia że:
 - 1) pożyczkobiorca nie stosował lub niewłaściwie stosował przepisy ustawy o zamówieniach publicznych,
 - 2) nie został osiągnięty planowany efekt rzeczowy, planowany efekt ekologiczny lub nie zostały dotrzymane terminy ich osiągnięcia określone w umowie,
 - 3) pożyczkobiorca odstąpił od realizacji celu, na który pomoc została udzielona,
 - 4) pożyczka lub jej część została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie,
 - 5) opóźnienia w spłacie rat pożyczki lub oprocentowania przekraczają 30 dni od terminów ich spłaty,
 - 6) wyniki kontroli wskazują na niewłaściwy przebieg procesu inwestycyjnego,
 - 7) pożyczkobiorca nie spełnia innych warunków ustalonych w umowie.
3. Warunki wypowiedzenia określone są w umowie pożyczki.

**Pożyczki na zadania realizowane z udziałem środków pochodzących z unii europejskiej
niepodlegających zwrotowi z wyłączeniem udziału środków fundacji EKO FUNDUSZ**

(źródło: www.wfos.com.pl)

§ 14

Dofinansowanie w formie pożyczek na zadania realizowane z udziałem środków pochodzących z unii europejskiej niepodlegających zwrotowi z wyłączeniem fundacji ekofundusz następuje na zasadach określonych w rozdziale II, z zastrzeżeniem zapisów zawartych w rozdziale III.

§ 15

1. Dofinansowanie w formie pożyczek udzielane łącznie ze środków Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu OŚiGW nie może przekroczyć 90 % różnicy pomiędzy planowanymi kosztami kwalifikowanymi zadania zgodnie z priorytetami Wojewódzkiego Funduszu, właściwymi dla danego źródła finansowania, a wartością uzyskanego dofinansowania z tych źródeł.
2. Oprocentowanie pożyczki wynosi 0,4 stopy redyskonta weksli na dzień podjęcia uchwały o jej przyznaniu, jednak nie mniej niż 3 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Oprocentowanie pożyczki dla zadań, dla których Komisja Europejska w 2005 roku podjęła decyzję o dofinansowaniu z Funduszu Spójności, ustalone zostanie w oparciu o założenia przyjęte do analiz finansowych w studiach wykonalności dla tych zadań.
4. Przy udzielaniu pożyczek stosowana jest, nie dłuższa niż 18 miesięcy, karencja liczona od określonego w umowie pożyczki terminu osiągnięcia efektu rzeczowego.
5. Pożyczka może być udzielona na okres do 10 lat łącznie z okresem karencji, z uwzględnieniem analizy możliwości spłaty ze strony jednostki realizującej zadanie, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Pożyczka dla zadań wymienionych w ust. 3 może być udzielona na okres do 15 lat łącznie z okresem karencji, z uwzględnieniem analizy możliwości spłaty ze strony jednostki realizującej zadanie.

Zasady dla umorzenia (źródło: www.wfos.com.pl)

§ 16

1. Pożyczka może być częściowo umorzona na wniosek pożyczkobiorcy po spełnieniu łącznie następujących warunków:
 - 1) zadanie zostało zrealizowane i osiągnięto planowany efekt rzeczowy i ekologiczny w terminach oraz w sposób określony w umowie,
 - 2) spłacono:
 - a) 20 % wypłaconej pożyczki z oprocentowaniem (dotyczy dofinansowania dokumentacji dla zadań, dla których została podjęta decyzja o dofinansowaniu z Funduszu Spójności)
 - b) 50% wypłaconej pożyczki z oprocentowaniem (dotyczy dofinansowania inwestycji polegających na realizacji nowych, rozbudowy bądź przebudowy istniejących zbiorników wodnych),
 - c) 70% wypłaconej pożyczki z oprocentowaniem (dotyczy jednostek wymienionych w § 12 ust. 1 i 3, a także podmiotów realizujących zadania z zakresu usuwania (demontaż i transport) i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych w postaci materiałów zawierających azbest),
 - d) 75% wypłaconej pożyczki z oprocentowaniem (dotyczy podmiotów realizujących zadania termomodernizacyjne, z wyjątkiem podmiotów wymienionych w § 12 ust. 1 i 3),
 - e) 80 % wypłaconej pożyczki z oprocentowaniem (dotyczy pozostałych podmiotów),

- 3) pożyczkobiorca wywiązał się z obowiązku uiszczania opłat i kar, stanowiących dochody Wojewódzkiego Funduszu oraz z innych zobowiązań w stosunku do Wojewódzkiego Funduszu.
2. Wniosek o umorzenie pożyczki powinien być złożony po spełnieniu wszystkich warunków określonych w ust. 1.
3. Złożenie wniosku o umorzenie nie zwalnia pożyczkobiorcy z obowiązku spłaty należności Wojewódzkiego Funduszu do czasu podjęcia decyzji o umorzeniu.
4. Decyzja o częściowym umorzeniu pożyczki w kwocie przekraczającej 50 tys. zł wymaga zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą Wojewódzkiego Funduszu w formie uchwały.
5. Decyzja o częściowym umorzeniu pożyczki poniżej kwoty określonej w ust. 4 podejmowana jest przez Zarząd Wojewódzkiego Funduszu w formie uchwały.
6. Maksymalny procent umorzenia ulega zmniejszeniu w następujący sposób:
 - 1) o 1 % za każdy dzień opóźnienia w spłacie rat kapitału,
 - 2) o 0,5 % za każdy dzień opóźnienia w spłacie oprocentowania
 - 3) o 1,5 % za każdy spisany w trakcie realizacji zadania aneks do umowy, wprowadzający zmianę polegającą na przesunięciu terminów osiągnięcia efektu rzeczowego lub ekologicznego w stosunku do terminów ustalonych w umowie,
 - 4) o 0,5 % za każdy dzień przekroczenia przez pożyczkobiorcę każdego z terminów dostarczenia dokumentów stanowiących: rozliczenie kosztów zadania, potwierdzenie osiągnięcia efektu rzeczowego, potwierdzenie osiągnięcia efektu ekologicznego, określonych w umowie,
 - 5) o 1 – 5 % za niewywiązanie się z innych warunków określonych w umowie,
 - 6) nie zalicza się do okresu opóźnień spłaty odsetek z tytułu oprocentowania pożyczek, które zostały uiszczone w terminie określonym w umowie, w wysokości co najmniej 90%.
7. Uchwały o częściowym umorzeniu pożyczek podejmowane są przy uwzględnieniu wysokości umorzenia obowiązującego w roku zawarcia umowy pożyczki.
8. Nie podlegają umorzeniu:
 - 1) pożyczki udzielane ze środków Wojewódzkiego Funduszu na zadania ekologiczne realizowane z udziałem środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, z wyłączeniem środków Fundacji EkoFundusz,
 - 2) pożyczki, o umorzenie których pożyczkobiorca wystąpił po całkowitej ich spłacie,
 - 3) pożyczki, których umowny okres spłaty nie przekracza 1 roku,
 - 4) kredyty udzielane ze środków Wojewódzkiego Funduszu przez banki w ramach linii kredytowych.

Dotacje (źródło: www.wfos.com.pl)

§ 17

1. Wojewódzki Fundusz może udzielać dotacji:
 - 1) państwowym, wojewódzkim i powiatowym jednostkom budżetowym,
 - 2) jednostkom administracji rządowej,
 - 3) jednostkom administracji samorządowej województwa,
 - 4) gminom w ramach nagrody w konkursie „Na najbardziej ekologiczną gminę województwa świętokrzyskiego”.
2. Na zadania z zakresu edukacji ekologicznej Wojewódzki Fundusz może udzielać dotacji:
 - 1) podmiotom określonym w ust. 1,
 - 2) podmiotom posiadającym osobowość prawną, które prowadzą statutową lub określoną w ich regulaminie organizacyjnym działalność w zakresie edukacji ekologicznej, z wyłączeniem podmiotów realizujących zadania w celach zarobkowych,
 - 3) nadleśnictwom,
 - 4) gminom i ich związkom :
 - na zadania związane z realizacją programów edukacyjnych, dotyczących selektywnej zbiórki surowców wtórnych i zagospodarowania odpadów,
 - na zadania z zakresu edukacji ekologicznej o charakterze międzygminnym,

- 5) powiatom i związkom gmin:
 - na realizację ponadgminnych programów edukacyjnych dotyczących selektywnej zbiórki surowców wtórnych i zagospodarowania odpadów,
 - na realizację zadań o zasięgu ponadgminnym realizowanych w celu kształtowania proekologicznych postaw i zachowań społeczeństwa upowszechniających ideę zrównoważonego rozwoju
3. Wojewódzki Fundusz może również udzielać dotacji:
 - 1) na usuwanie (demontaż i transport) i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w postaci materiałów zawierających azbest oraz na zadania z zakresu termomodernizacji realizowane w obiektach jednostek publicznych przeznaczonych do wykonywania funkcji: ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, szkół,

§ 18

Wojewódzki Fundusz może uzależnić udzielenie dotacji na określone zadanie od zagwarantowania min. 10 % udziału środków jednostki realizującej zadanie, z zastrzeżeniem § 19.

§ 19

1. Wojewódzki Fundusz może udzielać dotacji na inwestycję budowlaną w wysokości nie wyższej niż 50 % kosztów kwalifikowanych, z uwzględnieniem zapisów ust. 2.
2. Dofinansowanie w formie dotacji w odniesieniu do przebudowy lub wykonania nowych kotłowni, nie może być wyższe niż 300 zł na 1 kW mocy nowo instalowanych kotłów.

§ 20

1. Umowa dotacji powinna określać w szczególności:
 - 1) wysokość dotacji,
 - 2) planowany koszt zadania, efekty: rzeczowy i ekologiczny, terminy ich osiągnięcia oraz przedłożenia dokumentów potwierdzających ich osiągnięcie, sposób i termin rozliczenia kosztów zadania,
 - 3) terminy i sposób wypłaty dotacji,
 - 4) zakres uprawnień kontrolnych Wojewódzkiego Funduszu związany z wykorzystaniem udzielonej dotacji,
 - 5) warunki renegeacji umowy
 - 6) sankcje nakładane w przypadku nieprawidłowej realizacji umowy,
 - 7) inne warunki ustalone przez umawiające się strony.
2. Wojewódzki Fundusz może wypowiedzieć umowę dotacji w razie stwierdzenia, że:
 - 1) dotowany nie stosował lub niewłaściwie stosował przepisy o zamówieniach publicznych,
 - 2) dotowany odstąpił od realizacji celu, na który dotacja została udzielona,
 - 3) dotacja lub jej część została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie,
 - 4) nie został osiągnięty planowany efekt rzeczowy, planowany efekt ekologiczny lub nie zostały dotrzymane terminy ich osiągnięcia określone w umowie,
 - 5) dotowany nie spełnia innych warunków ustalonych w umowie.
 - 6) wyniki kontroli wskazują na niewłaściwe wykorzystanie dotacji.
3. Warunki wypowiedzenia określa umowa dotacji.

Rozliczenie końcowe umowy dotacji (źródło: www.wfos.com.pl)

§ 21

Rozliczenie końcowe umowy dotacji przyjmowane jest przez Zarząd Funduszu, po zakończeniu realizacji zadania przez Dotowanego i przedłożeniu przez niego wszystkich wymaganych w umowie dokumentów potwierdzających wykonanie zadania.

Niniejsze zasady mają zastosowanie do umów pożyczek i dotacji zawieranych po dniu 1 stycznia 2007 roku oraz aneksów dotyczących tych umów.

Fundacja EkoFundusz

EkoFundusz został powołany w 1992 r. dla efektywnego zarządzania środkami ekokonwersji, polegającej na zamianie części długu państwowego na wydatki w dziedzinie ochrony środowiska. Do tej pory umowy o ekokonwersji zawarto z Stanami Zjednoczonymi, Francją, Szwajcarią, Szwecją i Włochami oraz Finlandią.

Statutowym celem działania EkoFunduszu jest wspieranie, w formie dotacji, szczególnie ważnych przedsięwzięć dla ochrony środowiska w Polsce. Zasadniczo przedsięwzięcia te powinny mieścić się w następujących sektorach określonych w Statucie Fundacji: zmniejszanie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu; ograniczenie zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego; ograniczanie emisji gazów szklarniowych oraz eliminacja stosowania substancji niszczących warstwę ozonową; ochrona różnorodności biologicznej.

Inwestycje z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) lub układów skojarzonych od kilku lat stanowią jeden z najważniejszych kierunków finansowania EkoFunduszu. OZE w strategii ochrony klimatu realizowanej przez EkoFundusz stają się jedynym liczącym się priorytetem. Wg informacji uzyskanych bezpośrednio z EkoFunduszu, planowane jest wyraźne zwiększenie wydatkowania środków na wdrażanie technologii OZE do kwoty 50-70 mln zł rocznie.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji. Dotacje te zasadniczo wynoszą 10-30% kosztów projektu (do 50% dla inwestorów publicznych). Fundusz finansuje wyłącznie projekty związane z budową instalacji lub urządzeń służących ochronie środowiska. Nie ma ograniczeń co do statusu formalnego inwestora.

Dotacje EkoFunduszu przyznawane są na zasadzie konkursu. Wymagany jest wniosek zawierający m.in. określony poziom rentowności, efektywność redukcji dwutlenku węgla i zoptymalizowanie wysokości nakładów inwestycyjnych na działania energooszczędne.

FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ

Komisja Europejska proponuje, aby priorytety polityki strukturalnej w latach 2007-2013 były osiąganymi w ramach trzech nowych celów:

- konwergencja,

- regionalna konkurencyjność i zatrudnienie
- współpraca terytorialna.

Źródłami finansowania nowej polityki są trzy fundusze:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Społeczny
- Fundusz Spójności.

Narodowa Strategia Spójności (NSS) (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych:

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13.

Celem strategicznym NSS (NSRO) jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”.

Cel strategiczny osiągany będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych. Celami horyzontalnymi NSS (NSRO) są:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Obok działań o charakterze prawnym, fiskalnym i instytucjonalnym cele NSRO będą realizowane za pomocą Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez Zarządy

poszczególnych Województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj.:

- o Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS
- o Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka – EFRR
- o Program Operacyjny Kapitał Ludzki – EFS
- o 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – EFRR
- o Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej – EFRR
- o Program Operacyjny Pomoc Techniczna – EFRR
- o Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej – EFRR

Łączna suma środków zaangażowanych w realizację NSRO w latach 2007-2013 wyniesie około 85,56 mld euro. Z tytułu realizacji NSRO średniorocznie (do roku 2015) będzie wydatkowane około 9,5 mld euro, co odpowiada około 5% produktu krajowego brutto. Z tej sumy:

- 67,3 mld euro będzie pochodziło z budżetu UE,
- 11,86 mld euro z krajowych środków publicznych (w tym ok. 5,93 mld euro z budżetu państwa),
- ok. 6,4 mld euro zostanie zaangażowanych ze strony podmiotów prywatnych.

Szczegółowy podział funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce w układzie poszczególnych programów operacyjnych kształtuje się w następujący sposób:

- PO Infrastruktura i Środowisko – 41,3% całości środków (27,8 mld euro),
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – 23,8% całości środków (15,9 mld euro),
- PO Kapitał Ludzki – 14,4% całości środków (9,7 mld euro),
- PO Innowacyjna Gospodarka – 12,3% całości środków (8,3 mld euro),
- PO Rozwój Polski Wschodniej – 3,4% całości środków (2,3 mld euro),
- PO Pomoc Techniczna - 0,8% całości środków (0,5 mld euro).
- PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej - (0,7 mld euro)

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko jest jednym z programów operacyjnych stanowiących instrumenty realizacji Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013. Strategia ta zakłada znaczne przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrost zatrudnienia oraz zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z pozostałymi krajami UE. Dnia 1

sierpnia 2006 roku Rada Ministrów zaakceptowała kierunkowo projekt Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Ponadto Program zakłada realizację pięciu celów szczegółowych:

1. Budowę infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa narodowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.
5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie 17 osi priorytetowych:

1. Gospodarka wodno - ściekowa
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T
7. Transport przyjazny środowisku
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
9. Infrastruktura drogowa w Polsce Wschodniej
10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku
11. Bezpieczeństwo energetyczne
12. Kultura i dziedzictwo kulturowe
13. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia
14. Infrastruktura szkolnictwa wyższego
15. Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
16. Pomoc techniczna – Fundusz Spójności
17. Konkurencyjność regionów

Obecny zakres priorytetów i działań stanowi projekt dokumentu. Ostateczny zakres uzależniony będzie od przebiegu konsultacji społecznych oraz negocjacji z Komisją Europejską

Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 zostanie przeznaczonych 26 054,7 mln euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 21 275,2 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 18 927,6 mln euro oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 2 347,6 mln euro), z publicznych środków krajowych – 3 754,5 mln euro, a ze środków prywatnych 1 025 mln euro.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” będzie wspierać projekty środowiskowe z zakresu:

1. Gospodarki wodno – ściekowej:

Realizowane będą kompleksowe inwestycje komunalne dotyczące rozbudowy infrastruktury wodno – ściekowej, czyli m.in. budowa, rozbudowa, modernizacja systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków; kwota do dyspozycji z Funduszu Spójności: 2 475,0 mln euro

Beneficjenci: przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

2. Gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi:

Głównym celem jest zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morskich. W zakresie gospodarki odpadami wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

Beneficjenci: przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

3. Bezpieczeństwa ekologicznego:

Wspierane będą projekty, dzięki którym zwiększy się ilość zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju; ponadto wsparcie uzyskają projekty dotyczące ochrony przed powodzią i innymi katastrofami naturalnymi oraz przedsięwzięcia obejmujące obserwację i kontrolę stanu środowiska; kwota do dyspozycji z Funduszu Spójności: 495,0 mln euro.

4. Dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska:

Przedsiębiorstwa będą mogły ubiegać się o dofinansowanie inwestycji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powietrza, wspierane będą też projekty z zakresu systemów zarządzania środowiskowego oraz projekty dotyczące wsparcia dla przedsiębiorstw we wdrażaniu najlepszych dostępnych technik (BAT); kwota do dyspozycji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 200,0 mln euro.

5. Ochrony przyrody i edukacji ekologicznej:

Realizowane będą projekty, których celem będzie ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz ochrona różnorodności biologicznej; wspierane będą również „miękkie” projekty z zakresu edukacji ekologicznej; kwota do dyspozycji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 89,8 mln euro

Warunki konieczne do uzyskania wsparcia finansowego: spełnianie przez przedsięwzięcie inwestycyjne kryteriów określonych w dokumentach programowych i innych dokumentach pomocniczych, przygotowanie przez wnioskodawcę dokumentacji (studium wykonalności, wniosek aplikacyjny) spełniającej określone wymagania, przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, uzyskanie wymaganych decyzji administracyjnych.

Podejmowanie decyzji o dofinansowaniu:

- Podejmowanie decyzji na poziomie Komisji Europejskiej dla projektów o wartości powyżej 25 mln euro,
- Podejmowanie decyzji na poziomie krajowym przez Ministerstwo Środowiska dla projektów o wartości poniżej 25 mln euro
- Decyzja uzależniona od jakości przedłożonej dokumentacji i spełnienia przez projekt parametrów określonych w dokumentach programowych i uzupełniających.

Wsparcie z Programu Infrastruktura i Środowisko otrzymają zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, urzędy morskie, parki narodowe i szeroki wachlarz innego rodzaju beneficjentów.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Świętokrzyskiego (lata 2007-2013)

Oś priorytetowa 4: „Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.”

Istotną barierą dla budowy nowoczesnej, konkurencyjnej regionalnej gospodarki jest niewystarczające wyposażenie w systemy infrastruktury ochrony środowiska (m.in. systemy wodociągowo-kanalizacyjne, wraz z oczyszczalniami ścieków i stacjami uzdatniania wody oraz nowoczesne i przyjazne dla środowiska zbiorcze sieci grzewcze). Niedostateczny stan tej infrastruktury niesie za sobą ryzyko skażenia zasobów środowiska przyrodniczego, których wykorzystanie stanowi jedną z najważniejszych szans rozwojowych dla regionu.

W ramach tego celu skupione będą przedsięwzięcia dotyczące m.in. systemów wodociągowych i kanalizacyjnych, zagospodarowania odpadów, ochrony przeciwpowodziowej na

obszarach, na których istnieją opóźnienia w tym zakresie. Priorytetowo traktowane będą projekty służące wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii.

Ponadto z uwagi na fakt, iż regionalny system energetyczny jest w większości przestarzały i niedostosowany do potrzeb zarówno mieszkańców jak i podmiotów gospodarczych, konieczne będzie wsparcie inwestycji służących podniesieniu jakości infrastruktury energetycznej w regionie.

Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki i porozumienia; jednostki administracji rządowej w województwie; jednostki organizacyjne lasów państwowych; inne jednostki publiczne, jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, zakłady energetyczne, jednostki organizacyjne lasów państwowych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013

W ramach priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich UE, zdefiniowano cztery osie:

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;

Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;

Oś 4: Leader.

Powyższe kierunki wsparcia w pełni odzwierciedlają potrzeby Polski w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i ustanawiają podstawowe sfery, wokół których zostają zaprogramowane szczegółowe instrumenty wsparcia.

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego

Biorąc pod uwagę niski stopień specjalizacji gospodarstw rolnych, niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury produkcji rolnej i rozdrobnienie struktury obszarowej, które przekłada się na mniejszą efektywność produkcji, konieczne będzie zapewnienie odpowiednich instrumentów wsparcia i poniesienie nakładów finansowych na pokrycie kosztów, dostosowujących gospodarstwa rolne do rosnących wymagań wspólnotowych (w tym związanych z ochroną środowiska) oraz wzmożonej presji konkurencyjnej ze strony producentów z innych krajów unijnych oraz krajów trzecich. Na ten cel zostaną zaplanowane działania wspierające proces restrukturyzacji gospodarstw rolnych i wzmocnienie kapitału rzeczowego.

Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich

Obszary wiejskie pełnią ważną rolę w zakresie ochrony środowiska, w tym ochrony zasobów wodnych i gleb, kształtowania krajobrazu, ochrony i zachowania siedlisk oraz różnorodności biologicznej.

Wprowadzone zostają odpowiednie instrumenty wsparcia oraz zachęty dla rolników, które będą sprzyjały zachowaniu i poprawie stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków, stanowiących dobro publiczne. Cel ten będzie realizowany poprzez bezpośrednie działania, związane z odpowiednimi praktykami rolniczymi w obrębie gospodarstwa, takimi jak promowanie zrównoważonego sposobu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód, kształtowanie struktury krajobrazu, przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo. Szczególne znaczenie mają obszary objęte siecią Natura 2000 oraz obszary, na których będą realizowane działania zgodne z Ramową Dyrektywą Wodną (2000/60/WE) w zakresie wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich jest celem, który łączy się zarówno z podstawowymi kierunkami rozwoju ekonomicznego i społecznego gospodarstw rolnych poprzez wzmocnienie potencjału ekonomicznego, restrukturyzację i modernizację, jak i dobrymi warunkami do życia pod względem jakości środowiska i krajobrazu, infrastrukturę społeczną i techniczną. Instrumenty dostępne w ramach Osi 3 uzupełniają priorytety zdefiniowane w ramach pierwszych dwóch osi będą oddziaływać na mieszkańców obszarów wiejskich. Pobudzanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich będzie pośrednio wpływać także na możliwość koncentracji produkcji rolniczej i przejścia ludności związanej z rolnictwem do pracy w innych sektorach gospodarki, a co za tym idzie – tworzyć warunki dla przekształceń wewnątrz sektora rolnego, w tym zwłaszcza redukcji bezrobocia ukrytego, powiększania areалу gospodarstw rolnych, ich modernizacji, poprawy konkurencyjności i ukierunkowania rynkowego produkcji.

Oś 4: Leader

LEADER jest podejściem przekrojowym, umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów przede wszystkim Osi 3.

Celem Osi 4 jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie potencjału zdobywania środków

Program LIFE+

Realizacja programu wspólnotowego LIFE+ poświęconego wyłącznie zagadnieniom związanym z ochroną środowiska rozpocznie się w 2007 roku wraz z wejściem w życie Rozporządzenia o LIFE+.

Program LIFE+ umożliwi realizację projektów z zakresu trzech komponentów:

- Przyroda i Różnorodność Biologiczna (projekty dotyczące wdrażania dyrektywy Ptasiej i dyrektywy Siedliskowej),
- Polityka i zarządzanie w zakresie ochrony środowiska (projekty z zakresu ochrony środowiska, zapobiegania zmianom klimatycznym, ochrony zdrowia i polepszania jakości życia oraz projekty z zakresu zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarki odpadami - komponent stanowi połączenie byłego komponentu LIFE-Środowisko oraz programu Forest focus),
- Informacja i Komunikacja (projekty informacyjne i komunikacyjne, kampanie na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej w społeczeństwie, w tym kampanie na temat zapobiegania pożarom lasów oraz wymiana najlepszych doświadczeń i praktyk),

Pułapy dofinansowania dla projektów:

- 50% kosztów kwalifikowanych - podstawowy maksymalny poziom dofinansowania
- 75% kosztów kwalifikowanych - możliwy poziom dofinansowania w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach dla projektów z komponentu 1 (Przyroda i Bioróżnorodność)
- 30% kosztów kwalifikowanych - poziom dofinansowania dla projektów, które przynoszą zysk i ubiegają się o wsparcie z komponentu 2 (Polityka środowiskowa i zarządzanie)

Dotacje z LIFE+ dla ekologicznych organizacji pozarządowych:

W ramach części budżetu LIFE+ będącego w dyspozycji Komisji Europejskiej ekologiczne organizacje pozarządowe, które działają minimum w trzech krajach UE, będą mogły ubiegać się o dotacje w wysokości **70% kosztów kwalifikowanych**. Działania dotowane muszą mieć związek z propagowaniem polityki UE w zakresie ochrony przyrody i środowiska. Dofinansowywane będą mogły być działania operacyjne organizacji pozarządowych koncentrujące się na ochronie i wspieraniu środowiska na poziomie europejskim. Komisja Europejska raz w roku będzie ogłaszać „call for proposals” - czyli nabór projektów. Informacje na temat grantów przyznawanych przez Komisję Europejską oraz kryteria ich przyznawania organizacjom pozarządowym zostaną zamieszczone na stronach internetowych Komisji Europejskiej poświęconych Funduszowi LIFE+ pod adresem: LIFE - the Financial Instrument for the Environment

Fundusz Norweski/Mechanizm Finansowy EOG

Dnia 2 stycznia 2007 r. rozpoczął się drugi nabór wniosków o dofinansowanie projektów z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, który trwał do 16 kwietnia 2007 r., ale planowane są następne terminy składania wniosków.

Do Mechanizmów Finansowych EOG **mogą składać wnioski:**

- **gminy, związki**, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (JST)
- przedsiębiorstwa komunalne i inne jednostki komunalne
- jednostki służby zdrowia
- firmy (podmioty mające os. prawną)
- kościoły i związki wyznaniowe
- organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje i towarzystwa)
- instytucje naukowe i badawcze, instytucje środowiskowe
- organizacje społeczne i organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Dofinansowanie z Funduszu Norweskiego można zdobyć na:

- ochrona środowiska (np. budowa i modernizacja infrastruktury; oczyszczalnie ścieków i kanalizacja, zbiórka odpadów; szkolenia)
- ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym odnowa miast (np. budowa i rozbudowa instytucji kultury, konserwacja zbiorów, infrastruktura zabytkowych części miast)
- rozwój zasobów ludzkich (np. szkolenia pracowników administracji samorządowej, wsparcie doradztwa i informacji dla JST i organizacji pozarządowych)
- opieka zdrowotna (np. na programy profilaktyczne, na promocję zdrowia, inwestycje)
- dotacje na badania naukowe (np. projekty badawcze, współpraca w zakresie nauki i technologii)
- wzmacnianie sądownictwa (np. budowa i modernizacja przejść granicznych, wdrażanie systemów informatycznych i sieci, szkolenia)
- polityka regionalna i działania transgraniczne (np. transfer wiedzy, staże pracowników administracji)
- pomoc techniczna przy wdrażaniu prawa UE (np. informacja i promocja, wsparcie procesu monitoringu, oceny i kontroli).

6.3. Instrumenty społeczne

Ważnym elementem skutecznego zarządzania środowiskiem jest świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz przyjazne dla środowiska nawyki i codzienna postawa ludności. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane. Właściwa informacja przyspiesza proces edukacji. W przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie odbierane i wykorzystywane.

Rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony, a także umiejętność porozumiewania się ze społeczeństwem są niezbędne dla sukcesu realizowanej polityki ekologicznej. Powiat oraz gminy, przy wsparciu organizacji ekologicznych oraz placówek oświatowych i badawczych, powinny zapewnić odpowiednie wsparcie medialne, zadbać o sprzyjającą atmosferę oraz promować wyniki akcji na rzecz ochrony środowiska.

Tradycyjne instrumenty, takie jak pozwolenia oraz system opłat i kar nie spełnią całego zakresu celów i zadań wyznaczonych przez władze powiatu. Każda grupa zadaniowa (jednostka realizująca zadanie oraz wszyscy mieszkańcy) ponosi odpowiedzialność za zapewnienie czystego środowiska, zapobieganie problemom i ukierunkowanie przyszłego rozwoju. Mieszkańcy powiatu powinni być informowani o zadaniach poprzez prasę, biuletyny, czy też poprzez środki pośrednie, takie jak pozarządowe organizacje ekologiczne.

Realizacja celów poprzez edukację ekologiczną jest zadaniem długotrwałym, które należy niezwłocznie włączyć w rutynowe działania urzędu. Zadania z tego, w dłuższym horyzoncie czasu, przynoszą korzyści ekologiczne, umożliwiają rozwiązanie lub złagodzenie ważnych problemów ekologicznych. Nawet wieloletnie nakłady na edukację ekologiczną i (często z nią związaną) profilaktykę zagrożeń są znacznie niższe niż, wynikające z ich zaniedbania, koszty likwidacji strat ekologicznych lub szybkiego wdrożenia wymagań prawnych.

Kampania informacyjno-edukacyjna w szkołach

Szkoły mają bardzo szerokie możliwości włączenia się w proces informacyjno-edukacyjny związany z problematyką ochrony środowiska. W tym zakresie możliwe są zarówno formy zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej; szkołami wyższymi; jednostkami badawczymi; terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami i organizacjami (w tym z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi),
- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Dla osiągnięcia tych celów szkoła powinna wprowadzić różne formy działań bezpośrednio skierowanych na pobudzenie świadomości, podnoszenie poziomu wiedzy i wyrabianie umiejętności

wśród dzieci i młodzieży, a pośrednio również u wszystkich mieszkańców powiatu. Spośród zalecanych form należy wymienić, między innymi:

- ścieżki tematyczne w ramach przedmiotu Środowisko w nauczaniu początkowym oraz w klasach wyższych w ramach poszczególnych przedmiotów,
- badania ankietowe dzieci i młodzieży,
- rozmowy i spotkania z ciekawymi ludźmi (przedstawiciele władz lokalnych, zakładów przemysłowych, organizacji ekologicznych, jednostek badawczych),
- konkursy plastyczne, literackie, konkursy zbiórki surowców wtórnych,
- przedstawienia teatralne, happeningi ekologiczne,
- festyny, aukcje, pokazy,
- dni otwarte w zakładach przemysłowych i w jednostkach badawczych,
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi szkołami poprzez internet,
- kluby młodego ekologa.

Kampania informacyjno-edukacyjna dla podmiotów gospodarczych

Główny ciężar działań informacyjno-szkoleniowych dla podmiotów gospodarczych z terenu powiatu powinny przejąć izby gospodarcze, izby rzemieślnicze, cechy, kongregacje kupieckie, itp. Zakres szkoleń powinien obejmować, między innymi:

- zagadnienia prawne,
- obowiązki podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska,
- zagadnienia związane ze stosowaniem najlepszych dostępnych technik,
- zagadnienia związane z obniżaniem materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności procesów technologicznych,
- zagadnienia związane z możliwością pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych,
- gospodarkę odpadami przemysłowymi wraz z recyklingiem odpadów.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja zadań związanych z ochroną środowiska w znacznej mierze zależy jest, więc od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy. Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- wiedza o ochronie środowiska w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładu, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to program doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności,

- w programach szkoleniowych służb BHP, w zakładach pracy, należy podjąć tematykę skutków oddziaływania zakładów pracy na lokalne środowisko i zdrowie ludzi w zakresie ochrony środowiska,
- we wszystkich działaniach promocyjnych należy zwrócić uwagę na technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez organizacje społeczne

Działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają głównie na:

- kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne,
- przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych,
- wpływaniu na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem,
- propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

Współpraca władz powiatu oraz przedsiębiorstw oraz włączenie się społecznych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny jest ukierunkowana na:

- prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, urzędników, przedsiębiorców, działaczy samorządu terytorialnego i mieszkańców,
- przygotowywanie i kolportaż materiałów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców,
- organizowanie konkursów, wystaw, prelekcji,
- prowadzenie różnego rodzaju kampanii ekologicznych.

7. ZARZĄDZANIE I MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Zarządzanie programem ochrony środowiska

Podstawową zasadą realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego powinna być zasada wykonywania zadań przez jednostki związane z systemem zarządzania środowiskiem, świadome istnienia programu i ich uczestnictwa w nim. Z punktu widzenia programu można wyodrębnić następujące podmioty uczestniczące w realizacji Programu:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- podmioty realizujące zadania programu,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- społeczność powiatu, jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Pomiar stopnia realizacji celów Programu będzie odbywać się poprzez mierniki. Będą to mierniki związane z poszczególnymi celami. W II Polityce Ekologicznej Państwa do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej zaliczono:

- stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska a naukowo uzasadnionym dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym),
- ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w wielkościach fizycznych lub wartością sprzedaną),
- stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów ekologicznych (dla oceny Programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska).

Wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji polityki ekologicznej. Poza wymienionymi wyżej miernikami stosowane są również wskaźniki:

- wskaźniki społeczno-ekonomiczne,
- wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko,
- wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa.

Celem realizacji zadań Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest poprawa stanu środowiska powiatu. Zmiany wartości wskaźników charakteryzujących elementy środowiska będą wymiernym efektem realizacji Programu.

Problemy związane z realizacją Programu ochrony środowiska powinny być rozpatrywane w ramach obrad Rady Powiatu przynajmniej 2 razy w roku.

Podstawą oceny efektywności wdrażania programu ochrony środowiska jest wynik prowadzonego monitoringu. Monitoring dostarcza informacji na podstawie, których można ocenić, czy stan środowiska ulega poprawie czy pogorszeniu.

W pracach kontrolujących wyróżniamy:

- monitoring jakości środowiska,
- monitoring polityki środowiskowej.

Monitoring środowiska powinien być traktowany jako system kontroli stanu środowiska, dostarczający informacji o uzyskanych efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska. Jest także narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem.

7.2. Monitoring jakości środowiska

Monitoring środowiska może być traktowany jako system kontroli stanu środowiska, dostarczający informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska. Jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem.

Zakres, sposób i częstotliwość prowadzenia badań monitoringowych jest określony odpowiednimi rozporządzeniami oraz wskazówkami i wytycznymi, dostępnymi w literaturze, z odniesieniem do poszczególnych komponentów środowiska.

Badania stanu środowiska realizowane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska koordynowanego przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska. Prace badawcze wchodzi w skład systemu pozyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o środowisku pozwalającym na ocenę prawidłowości realizowanej polityki ekologicznej. Ocenie podlegają oddzielnie poszczególne elementy środowiska:

- monitoring wód powierzchniowych,
- monitoring wód podziemnych,
- monitoring zbiorników zaporowych,
- monitoring wody pitnej,
- monitoring jakości powietrza,
- monitoring gleb,
- monitoring hałasu,
- i inne.

7.3. Monitoring polityki środowiskowej

Monitoring polityki ochrony środowiska oznacza, że wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania zadań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy celami i zadaniami,
- analizy przyczyn powstałych rozbieżności.

Najważniejszym wskaźnikiem osiągnięć powiatu jest monitorowanie stopnia realizacji zadań. Koordynator wdrażania Programu powinien, co dwa lata oceniać stopień wdrożenia Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego. Wyniki oceny rozbieżności pomiędzy celami i analiza przyczyny tych rozbieżności będą stanowiły wkład do opracowania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego. Istotnym elementem jest rozważenie możliwości stworzenia odrębnego stanowiska pracy przeznaczonego do monitorowania realizacji Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami

Pomiar stopnia realizacji Programu powinien odbywać się poprzez wskaźniki realizacji (mierniki). Mierniki, przydatne przy monitorowaniu polityki ekologicznej powiatu, zestawiono w tabeli 7.1.

Wyróżnia się trzy rodzaje wskaźników (mierników): presji, stanu i reakcji.

Wskaźniki presji wywieranej na środowisko odnoszą się do tych form działalności, które zmniejszają ilość i jakość zasobów środowiska, przy czym możliwe jest rozróżnienie:

- wskaźników presji bezpośredniej, wyrażonej w kategoriach emisji zanieczyszczeń lub konsumpcji zasobów środowiska,
- wskaźników presji pośredniej, opisujących te szkodliwe formy działalności ludzkiej, które w efekcie prowadzą do wywierania presji bezpośredniej.

Wskaźniki stanu odnoszą się do jakości środowiska i jakości jego zasobów; odnoszą się do ostatecznych celów realizacji Programu i powinny być konstruowane w sposób umożliwiający dokonanie przeglądowej oceny stanu środowiska i zmian dokonujących się w czasie.

Wskaźniki reakcji wskazują, w jakim stopniu społeczeństwo zainteresowane jest odpowiedzialnością na stan środowiska; reakcja społeczna dotyczyć może indywidualnych i kolektywnych działań prowadzących do ograniczenia, opanowania lub uniknięcia negatywnego oddziaływania na środowisko, ewentualnie powstrzymanie postępującej już degradacji środowiska.

Tabela 7.1. Mierniki stopnia realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego na lata 2008 - 2011”.

Dziedzina	Cel	Mierniki
Zasoby przyrodnicze	zachowanie dziedzictwa biologicznego powiatu	• powierzchnia obszarów chronionych; • powierzchnia obszarów objętych programem Natura 2000; • powierzchnia użytków rolnych objętych programem rolno-środowiskowym; • procent zalesienia.
Surowce mineralne	1) oszczędne i racjonalne korzystanie z surowców i zminimalizowanie skutków eksploatacji 2) poprawa stanu środowiska naturalnego zmienionego w wyniku działalności górniczej	• ilość zrealizowanych przedsięwzięć oraz powierzchnia terenów zrehabilitowanych (ha)
Gospodarka wodna	1) uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych; 2) zaopatrzenie w wodę obszarów deficytowych; 3) gospodarowanie zasobami wodnymi w układzie zlewniowym; 4) zwiększenie stopnia retencji powierzchniowej oraz poprawa ochrony przeciwpowodziowej	• jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej); • jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości; • stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej; • ilość zbiorników retencyjnych; • udział nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych.
Gospodarka odpadami	zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie przyjętego w „Planie gospodarki odpadami dla woj. świętokrzyskiego” systemu gospodarowania nimi	• opracowane gminne plany gospodarki odpadami; • procent składowanych odpadów przemysłowych i komunalnych.
Ochrona powietrza	zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu	• wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych; • stopień redukcji zanieczyszczeń; • procent energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych.
Zagrożenia gleb	wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z zachowaniem i wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej	• powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji; • powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha); • jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów.
Lasy	pełne wykorzystanie możliwości zwiększenie powierzchni leśnej powiatu i zapewnienie właściwego	• wzrost lesistości; • opracowanie programu zwiększenia lesistości powiatu; • powierzchnia gruntów porolnych

	nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności SP	przeznaczonych do zalesienia
Poważne awarie przemysłowe	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska na skutek awarii przemysłowych i transportu substancji niebezpiecznych	• ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych; • liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej.
Edukacja ekologiczna	1) podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa 2) stworzenie powszechnego dostępu do informacji o środowisku	• ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i in., • ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców, • ilość przeprowadzonych działań na terenie powiatu i ich skuteczność (np. liczba gospodarstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek, lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.).

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań przedstawionych w Programie będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych. Uzyskane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm środowiskowych, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą stopień zaawansowania realizacji Programu i umożliwiać dokonywanie na bieżąco niezbędnych korekt w tym dokumencie.

8. STRESZCZENIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU BUSKIEGO

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska i obejmuje poszczególne komponenty środowiska zlokalizowane na obszarze powiatu.

Postawione w Programie do osiągnięcia cele polityki ekologicznej Powiatu Buskiego są zgodne z założeniami II Polityki Ekologicznej Państwa oraz z założeniami z założeniami „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015”.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego” został sporządzony na lata 2008 – 2011 i stanowi aktualizację dokumentu programowego opracowanego przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach w roku 2003.

Długoterminowym celem Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest dążenie do zrównoważonego rozwoju Powiatu, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi. Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska oraz ocenę zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego Powiatu, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej Powiatu Buskiego przyjęto:

***„Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu buskiego
ukierunkowana na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego oraz turystyki i
rekreacji”***

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu powiatu i określającym wynikające z niej działania. Program nie jest dokumentem decyzyjnym, ale wspomagającym działania decyzyjne powiatu. Program powinien być wykorzystywany, jako instrument strategicznego zarządzania powiatem w zakresie ochrony środowiska, jako podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania umów i porozumień z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi. Przygotowany Program stanowić powinien przesłankę konstruowania budżetu powiatu i jest podstawą do ubiegania się o fundusze pomocowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego obejmuje szereg elementów:

- Charakterystyka ogólna z zaznaczeniem rolniczego charakteru powiatu.
- Charakterystyka stanu aktualnego środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu w odniesieniu do poszczególnych jego komponentów.

- Obserwowane oraz przewidywane zagrożenia stanu środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu.
- Cele ekologiczne postawione do osiągnięcia dla poszczególnych komponentów środowiska.
- Kierunki oraz zadania zmierzające do poprawy stanu aktualnego w zakresie ochrony środowiska.
- Uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie koordynacji działań, źródeł finansowania oraz w zakresie zarządzania środowiskiem.
- Zasady monitorowania efektów wdrażania Programu.

Pozytywne efekty realizacji polityki ekologicznej Powiatu Buskiego, w zakresie ochrony środowiska, powinny zostać osiągnięte poprzez realizację celów wymienionych poniżej:

- Zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu,
- Uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych,
- Skuteczna ochrona dobrego stanu jakościowego wód podziemnych z jednoczesną racjonalizacją struktury ich zużycia,
- Przejście na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane w układzie zlewniowym,
- Wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z jednoczesnym zachowaniem oraz wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- Oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji,
- Poprawa stanu środowiska naturalnego zmienionego w wyniku działalności górniczej,
- Ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców mineralnych oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych,
- Ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem,
- Zachowanie dziedzictwa biologicznego powiatu buskiego,
- Pełne wykorzystanie możliwości zwiększenia powierzchni leśnej powiatu oraz zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa,
- Kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego do poziomów dopuszczalnych,
- Minimalizacja ilości powstających odpadów i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami,
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Realizacja wyznaczonych celów, kierunków i zadań ekologicznych, w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska, będzie elementem wypełniania zadań określonych w polityce ekologicznej państwa i powinna prowadzić do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Zgodnie z art. 18 ustawy: Prawo Ochrony Środowiska ((t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), Zarząd Powiatu sporządza, co 2 lata raporty z wykonania Programu, które przedstawia Radzie Powiatu.

9. SPIS WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW

1. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Busko-Zdrój.
2. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Solec Zdrój.
3. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Pacanów.
4. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Stopnica.
5. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Nowy Korczyn.
6. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Wislica.
7. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Gnojno.
8. Ankiety dla opracowania programu ochrony środowisk i planu gospodarki odpadami dla Gminy Tuczępy.
9. Główny Urząd statystyczny, 2003, 2004, 2005; Ochrona Środowiska, Materiały i opracowania statystyczne, Warszawa.
10. II Polityka ekologiczna państwa. Warszawa, czerwiec 2000.
11. Informacje przekazane przez Starostwo Powiatowe w Busku-Zdroju.
12. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Busko-Zdrój.
13. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Gnojno.
14. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Nowy Korczyn.
15. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Pacanów..
16. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Solec Zdrój.
17. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Stopnica.
18. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Tuczępy
19. Informacje przekazane przez Urząd Gminy Wiślica.
20. Józefo I., 2006 - Dodatek nr 1 do projektu zagospodarowania złoża wód leczniczych w Busku Zdroju, w granicach obszaru górniczego „Busko I” PBG „Geoprofil” Sp. z o.o. Kraków
21. Kleczkowski A.S. (red.), 1984 - Ochrona wód podziemnych. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa, 328.
22. Kleczkowski A.S. 1990 (red.) – Mapa obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony. Skala 1:500 000. Instytut Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej AGH, Kraków.
23. Malinowski J. (red), 1991 – Hydrogeologia – Budowa geologiczna Polski. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.
24. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007–2010. Warszawa, grudzień 2002.
25. Porwisz B., Mądry J., 2000 – Dokumentacja hydrogeologiczna określająca granice występowania wód siarczkowych w rejonie Buska Zdroju Przeds. Geol. SA, Kraków
26. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Buskiego”, 2004 - Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach.
27. Program ochrony środowiska oraz tworzenia warunków zrównoważonego rozwoju województwa świętokrzyskiego. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2001.
28. Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002–2010. Warszawa listopad 2002.
29. Projekt europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.
30. Raport o stanie środowiska w Województwie Świętokrzyskim w roku 2005 – Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2006.
31. Strategia Rozwoju powiatu Buskiego.

32. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, 2003; Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego
33. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, 2007; Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego.
34. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, 2007; Program Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2015.